RADU TEODORESCU

LIBERTATEA: UN VECHI IDEAL CREȘTIN ORTODOX ÎN LUMEA DE AZI

Cugir 2019

CUPRINS

INTRODUCERE

Anul 1984 este un an care pentru cei din Europa de est este un an de tristă amintire. Aceasta fiindcă în acest an în mai toată Europa de est totalitarismul sovietic ateu încă mai era unul care făcea ravagii. Totuși, a existat o persoană în cadrul blocului sovietic totalitar care a ajuns să se elibereze. Este vorba de preotul român Gheorghe Calciu Dumitreasa. Părintele Calciu cum era cunoscut mai de toată lumea se afla la începutul anului 1984 în închisoare fiind acuzat că nu colaborează cu regimul comunist. În urma la mai multe presiuni internaționale în cele din urmă în 1984 părintele Calciu va fi eliberat și va lua calea exilului în Statele Unite ale Americii. Lăsa în urmă peste 21 de ani de închisoare în temnițele comuniste din România. Este adevărat că cei 21 de ani de închisoare părintele Calciu i-a făcut în două reprize dar ceea ce este de amintit aici este că numai în 1984 în cele din urmă avea să se elibereze. Ce sentimente trebuie să fi avut părintele Calciu în anul 1984 când și-a recâștigat libertatatea credem că numai sufletul lui poate să știe. Ceea ce este sigur este că un astfel de sentiment avea să fie trăit în Europa de est câțiva ani mai târziu când în 1989 regimul sovietic s-a prăbușit. Ceea ce este cât se poate de clar este că lumea din estul Europei dorea libertatea și singura soluție pentru a câștiga această libertate mult dorită era prăbușirea unui regim totaliar cum a fost cel sovietic. Este adevărat că în zilele noastre, la 30 de ani după prăbușirea regimului sovietic se găsesc și unii nostalgici, dar ceea ce trebuie să știm este că oamenii au reușit să fie liberi numai după ce regimul sovietic s-a prăbușit. Am vorbit aici de cazul părintelui Calciu fiindcă el a fost puternic masmediaztizat în epocă în Occident. În zilele de azi cazul părintelui Calciu este unul din ce în ce mai uitat. Ceea ce este bine să știm este că cu adevărat sentimentul pe care el l-a trăit de a se elibera după 21 de ani de temniță este cu adevărat unul plăcut. Acest sentiment a fost probabil trăit de alte milioane de oameni care au luptat pentru libertate pe parcursul istoriei umane. De fapt adevărul este că în orice tiranie și dictatură oamenii tânjesc după libertate și voiesc să ajungă la libertate.[1]

Cartea pe care o scriem este o carte despre libertate. Este o carte despre libertate dar nu este o carte ca restul cărților fiindcă își propune să fie o carte care să analizeze libertatea din perspectiva creștinismului ortodox. Prin urmare în această carte ne vom face timp și vom lua răgazul pentru a vedea cum este înțeleasă libertatea de creștinismul ortodox în cei 2000 de ani de existență a sa. Ceea ce voim să evidențiem în aceste rânduri este că din cele mai vechi timpuri creștinismul ortodox este unul care a militat pentru libertatea omului. Realitatea este că sentimentul libertății a variat în istoria lumii dar ceea ce poate să fie obsevat mai bine este că în mai toate epocile istoriei omul a simțit nevoia de libertatea sau mai bine spus a simțit dorința de a fi liber.[2]

Prin urmare indiferent de rasă, poziția geografică sau de statutul social omul vrea să fie liber. Dar ce este în cele din urmă libertatea? Pentru unii o astfel de întrebare ar părea mult prea filosofică. Ce să fie libertatea decât numai posibilitatea de a face ceea ce vrei? Este evident că ajungem să gândim libertatea numai considerând-o în raport cu opusul ei: scalvia. Prin urmare este bine să știm că indiferent de loc și de istorie în momentul în care cineva își pierde libertatea el este pur și simplu în sclav. Sunt și sclavi care în sens material o duc bine. Aceasta fiindcă stăpânii lor sunt bogați. Totuși, ceea ce este bine să știm este că în nici un fel nu trebuie să credem că deși avem unele standarde ridicate de viață totuși nu suntem sclavi. Sclavia este un fapt care mai presus de orice presupune pierderea libertății. Acolo unde nu există libertate avem de a face cu sclavia. Unii este adevărat că ar putea să găsească aceste afirmații mult prea categorice. Aceasta fiindcă trăind într-o lume materialistă sunt și unii care consideră că deși nu au libertate ei nu sunt sclavi fiindcă au ce mânca, cu ce se îmbrăca și au unde dormii. Pentru ei aceste lucruri sunt suficente pentru a îi convinge și ai îi determina să creadă că în nici un fel nu sunt sclavi. De fapt în zilele noastre am ajuns să trăim într-un climat care ne spune că sclavia este un fapt care a ținut de lumea antică și în nici un fel ea nu mai este o trăsătură a timpurilor noastre. Să fie lucrurile chiar așa? Vom vedea că nu. Dacă este să ne gândim numai la două exemple vom vedea că destul de recent sclavia a fost practicată:

1. Până la războiul civil din Statele Unite ale Americii populația de culoare era considerată sclavă.

[1] Christos Yannaras, *Libertatea moralei* (București, 2004).

[2] După cum am spus mai ales în cadrul tiraniilor și a dictaturilor libertatea persoanei ajunge să fie suprimată. Când omul nu mai are libertate este adevărat că el ajunge să sufere. Suferă fiindcă el ajunge să fie considerat un sclav. Au fost unii care au făcut și unele experimente în care au oferit toate bunătățile culinare unor anumite persoane dar le-au suprimat libertatea. Ei bine aceste persoane deși aveau în sens material tot ce își doreau totuși sufereau. Sufereau fiindcă nu avea libertate. Este în acest sens adevărat că atunci când omul nu are libertate el suferă. Suferă fiindcă a nu fi liber este ceea ce îl face pe om sclav. Nu se poate să nu suferi când te afli în postura de sclav. Iată de ce este bine să știm că libertatea este o nevoie ontologică a omului. Orice om sănătos la minte vrea să fie liber și să facă ce vrea cu viața lui. În această carte vom insista mai mult pe libertate ca un prerogativ al persoanei umane.

2. În timpul celui de la II-lea război mondial Germania nazistă a deschis mai multe lagăre de exterminare în care au fost duşi nu numai evrei ci la fel de bine şi opozanţii regimului nazist.

Iată prin urmare două cazuri destul de recente istoric în care este evident că slavia a fost practicată. Ne place să ne amăgim cu idea că sclavia a fost un lucru care a caracterizat antichitatea şi nu voim să acceptăm că de fapt în plină modernitate sclavia a ajuns să fie practicată. După cum ştim toate regimurile totalitare atunci când ajung de se instalează suprimă libertatea persoanei. Este cu adevărat o plăcere diabolică în a îi lua libertatea celui de lângă tine. Iată de ce în cele din urmă cartea noastră se vrea un manifest pentru libertatea persoanei. În această carte vom vorbii despre faptul că omul este o fiinţă ce a fost creată de de Dumnezeu cu darul libertăţii. Omul se simte bine şi mai bine spus este în largul lui numai atunci când este liber. Sunt mai multe cazuri de persoane care după cum vom putea vedea au ajuns să moară pentru libertate. Aceasta fiindcă cu adevărat libertatea este un fapt care din multe puncte de vedere este la fel de preţioasă la fel ca viaţa. Este trist că unii au ajuns să moară pentru libertate dar în nici un fel nu trebuie să uităm că de multe ori preţul libertăţii a fost plătit cu propria viaţă şi că unii au ales să facă aceasta. Suferim când nu suntem liberi fiindcă libertatea este un fapt care este în firea lucrurilor. Un mare gânditor definea libertatea ca "posibilitatea de a face binele." În această lume în cele din urmă are valoare numai ceea ce este făcut din libertate. Aceasta fiindcă atunci când omul este constrâns în cele din urmă el nu mai este responsabil de acţiunile lui.[3]

Prin urmare am afirmat că lipsa libertăţii este una care produce în om suferinţă. Aceasta fiindcă dacă am face toate condiţiile ca un om să aibă de toate dar i-am lua libertatea în cele din urmă el va resimţii lipsa de libertate şi va ajunge să sufere. Va ajunge să sufere fiindcă după cum am spus libertaea este un fel de necesitate ontologică a omului. După cum vom vedea din rândurile acestei cărţi, omul ajunge să preţuiască libertatea atunci când nu o mare are. De cele mai multe ori când suntem oameni liberi suntem persoane care uităm de libertatea noastră şi nici nu voim să o luăm în serios. Aceasta fiindcă ea ni se pare ceva firesc. Este firesc să fim liberi şi este nefiresc să fim sclavi. Totuşi, dacă este să ne uităm în istorie vom vedea că sunt mai mulţi care au suferit fiindcă libertatea le-a fost luată şi confiscată. Dorinţa de a îl vedea pe cel de lângă tie sclav nu apare numai din nevoia de a îl transforma în animal de muncă ci de multe ori această dorinţă poate să fie una demonică. Este cu adevărat demonic să vezi că milioane de oameni nu mai au libertate ci ei au ajuns în stadiul de a acţiona şi a gândii după cum le este dictat din exterior. Abuzul de liberatea omului, realitatea este că este o constantă a istoriei. Sunt din ce în ce mai dese cazurile în care omul nu mai este lăsat să acţioneze şi să gândească liber ci îi este dictat ceea ce trebuie să facă şi ceea ce trebuie să gândească.[4]

Este adevărat că unii ar putea să găsească tema cărţii noastre ca fiind cât se poate de irelevantă. Au fos atât de mulţi scriitori şi atât de mulţi filosofi care au abordat problema libertăţii că o nouă carte despre libertate este de prisos. La ce bun atunci să o mai scriem? Voim să scriem această carte fiindcă voim să evidenţiem că libertatea este o temă care se leagă profund de creştinismul ortodox. Nu se poate să ne gândim la creştinismul ortododx ca fiind ceva deosebit de libertate fiindcă adevărul este că în nici un fel nu se poate face o separaţie dintre cele două. Prin urmare una dintre principalele trăsături ale creştinismului ortodox este libertatea. Ce să înţelegem din această afirmaţie? Din această afirmaţie înţelegem că nu este bine să separăm creştinismul ortodox de libertate. Nimeni nu devine creştin ortodox cu forţa şi la fel de bine nimeni nu stă în creştinismul ortodox cu forţa. Este bine să avem aceste fapt bine definit fiindcă trebuie să să ştim că sunt şi religii care nu cred în libertate. Dacă este să menţionăm aici islamul credem că avem o imagine cât se poate de clară. Una dintre marile diferenţe dintre creştinismul ortodox şi islam este faptul că pentru a devenii creştin ortodox o persoană trebuie să adere din libertatea deplină. Ei bine islamul nu este de aceiaşi părere. Islamul este unul care susţine că dacă cineva nu vrea să se converteasă la islam ei bine el trebuie să fie constrâns la a face aceasta. Aşa se face că islamul îi denumeşte pe toţi cei care nu sunt islamici infideli ca unii care nu cred în islam. Din Evul Mediu şi mai ales din istoria Imperiului Otoman ştim că au fost mai multe cazuri de persoane ce au fost forţate să treacă la islam şi să renunţe la creştinism. De fapt în mai toate regiunile unde a ajuns islamul, el şi-a făcut simţită prezenţa

---

[3] John Stuart Mill, *Despre libertate (cum ne apărăm de tirania majorităţii)* (Bucureşti, 1991).

[4] Pare greu de acceptat dar este o realitate că sunt din ce în ce mai mulţi care trăiesc sentimentul de putere absolută prin a curma libertatea celor din jur. Aceasta fiindcă pentru unii ajungi să îşi manifeşti puterea numai când şti că îi poţi aduce la pământ pe cei din jurul tău. Este cu adevărat un sentiment primitiv faptul de a trăi beţia puterii prin a curma libertatea celor din jur. Totuşi în istoria umană acest fapt este o constantă. De mult prea multe ori cei puternici au ajuns să îşi manifeste puterea prin a le tăia libertatea celor din jur. Aceasta fiindcă pentru mulţi putere înseamnă a dispune de libertatea celui de lângă tine. Iată de ce trebuie să fim mult mai preocupaţi cu dimensiunea inerpersonală a libertăţii fiindcă numai în acest mod în cele din urmă vom reuşii să o înţelegem în contextul ei potrivit.

prin suprimarea libertății religioase. Din aceasta trebuie să înțelegem că libertatea religioasă este un drept al persoanei. Persoana umană are libertatea nu numai în viața laică ci la fel de bine și în viața religioasă. Iată de ce este bine să știm că nu avem dreptul de a încălca libertatea religioasă a unei anumite persoane fiindcă Dumnezeu Tatăl este Unul care respectă libertatea. Dumnezeu Tatăl nu constrânge pe nimeni a fi creștin și acesta este și motivul pentru care sunt mai mulți necreștini în lumea noastră.[5]

Se spune că în vechime era un rege păgân care avea un slujitor creștin. Într-o zi el l-a chemat pe slujitorul lui.

- Te-am chemat aici fiindcă am o mare nedumerire.
- Ce nedumenire majetate?
- Tu ești creștin nu?
- Da majestate, sunt creștin.
- Uite eu am studiat creștinismul și un lucru nu se leagă în creștinism.
- Ce nu se leagă în creștinism majesitate?
- Voi creștinii susțineți că Iisus a fost fiul lui Dumnezeu întrupat nu?
- Așa este majestate.
- De ce a venit chiar Dumnezeu să îl salveze pe om?
- Nu cred că înțeleg ce vreți să spuneți majestate.
- De ce a venit chiar Dumnezeu să îl salveze pe om și de ce nu a trimis Dumnezeu pe un slujitor de al lui cum ar fi un înger să îl salveze pe om?

Slujitorul creștin a stat puțin pe gânduri după care a răspuns:

- Pot să vă răspund la această întrebare.
- Atunci fă-o.
- Pentru a vă răspunde am nevoie de o săptămână de gândire.
- Bine, ai o săpătmână de gândire la dispoziție.

Imediat de a terminat de vorbit cu regele slujitorul creștin s-a dus și a vorbit cu un meșter tâmplar.

- Am nevoie de ajutorul tău, i-a spus slujitorul creștin.
- Ce pot să fac pentru tine?
- Vreau să îmi faci o statuie de lemn care să fie exact ca fiica regelui. Nici mai mică și nici mai mare.
- Bine. Așa am să fac.

Tâmplarul a făcut statuia de lemn cu fiica regelui. La o aproape o săptămână slujitorul creștin a luat statuia și a mers cu ea lângă la un lac pe unde regele avea obiceiul să se plimbe dimineața. Când regele s-a apropiat de lac ei bine chiar în acel moment slujitorul creștin a aruncat statuia ce o reperzenta pe fiica lui și cu o voce schimbată slujitorul creștin a început să strige după ajutor. Când a văzut aceasta regele imediat s-a aruncat în apă și a scos afară statuia fetei sale fără să fie conștient că era numai o statuie. Atunci de după niște tufe a ieșit slujitorul creștin.

- Mărite rege, am să te întreb și eu ceva.
- Ce vrei să mă întrebi?
- Cum se face că tu ai sărit în apă să o slavezi pe fiica ta?
- Ce întrebare este aceasta?
- De ce nu ai trimis în sjujitor de al tău să o salveze?
- Poate o inimă de tată să lase să se înece propria lui fiică?
- Evident că nu.
- Și atunci de ce întrebi?
- Fiindcă mărite rege am voit prin aceasta să îți dau răspuns la întrebarea pe care tu mi-ai pus-o.
- Dar nu văd nici o legătură.
- Ba există legătură. La fel cum majestatea ta nu au trimis un slujitor să îți salveze fiica ta care se îneca la fel de bine nici Dumnezeu nu a trimis nici un înger slujitor de la Său pentru a îl mântui pe om ci a venit chiar El în persoană.
- A da. Acum înțeleg sce vrei să spui.
- Prin urmare v-am răspuns la întrebare.
- Cu siguranță. Acum îmi dau seama de ce Iisus a venit în persoană să ne mântuiască.
- Mă bucur să sunteți lămurit majetate.

---

[5] Antonie Plămădeală, *Tradiție și libertate în spiritualitatea ortodoxă* (Alba Iulia, 2004 reeditare).

Această întâmplare este una care în primul rând ne spune că Dumnezeu Tatăl iubește lumea și pe om și pentru aceasta El l-a trimis în lume pe Unul născut fiul Său pentru a o mântui.[6] La fel de bine un al doilea lucru pe care ni-l spune întâmplarea de mai sus este faptul că Dumnezeu Tatăl a avut libertatea de a alege între a îl mântui sau a nu îl mântui pe om. Prin urmare Dumnezeu Tatăl este unul care este liber să ajungă să mântuiască. Trebuie să credem la fel de bine că Dumnezeu Tatăl este sursa libertății noastre. Despre acest fapt vom vorbii în rândurile care urmează mai mult. Trebuie să fim convinși să libertatea este cea care L-a făcut pe Iisus să accepte crucea. Trebuie să știm că Iisus putea să evite crucea și suferința pe care aceasta a provocat-o. Totuși, din libertatea și din iubire față de om Iisus a ales să nu evite crucea ci din contră să o accepte. Crucea a fost modalitatea prin care Iisus l-a învins pe diavol și în cele din urmă a ajuns să câștige mântuirea omului. Trebuie să știm că la fel cum omul are libertatea de a lucra sau nu la mântuirea lui, la fel de bine tot din libertate Iisus a ales să se întrupeze și să îl mântuiască pe om. Este ceea ce ne spune întâmplarea de mai sus cu regele care a ajuns să își salveze propria lui fiică. Trăim vremuri în care adevărul este că nu prea ne întrebăm care este originea libertății? De unde provine în cele din urmă libertatea? Aceasta fiindcă cei mai mulți dintre noi adevărul este că tratăm libertatea cu superficialitate. Nu voim să medităm prea mult la libertate fiindcă faptul în sine ne plictisește. În cele din urmă libertatea este un fapt asupra căruia nu trebuie să filosofăm ci mai mult ea trebuie să fie trăită.[7]

Este adevărat că o libertatea care este teoretizată mult prea mult în cele din urmă ajunge să fie una fără de farmec sau mai bine spus își pierde din conținut. Suntem persoane care nu voim să auzim predici lungi și plicticoase despre libertate ci mai mult voim să fim cât se poate de bine trăitori ai libertatății. În acest sens este bine să știm că libertatea are două sensuri principale:

1. libertatea poate să fie subiectivă.
2. Libertatea poate să fie obiectivă.

Ce să înțelegem în primul rând prin libertatea subiectivă? Libertatea subiectivă este modul în care fiacare dintre noi ajungem să trăim libertatea. Cu toții ajungem să avem un fel de conștiință proprie a ceea ce este libertatea. Pentru unii libertatea înseamnă a merge în vacanță la o destinație mult dorită. Pentru alții libertatea înseamnă a merge în timpul liber la un meci de fotbal și pentru alții libertatatea înseamnă a viziona nestingheriți emisiunile preferate la televizor. Am putea spune că sunt atât de multe înțelegeri ale noțiunii de libertate la fel de bine cât de multe persoane sunt. Totuși, sunt și anumite stări în care libertatea poate să fie simțită la nivel colectiv. Mai ales în cazul revoluțiilor și a răscoalelor se ajunge la o înțelegere obiectivă a libertății. Când mai mulți oameni se revoltă împotriva unui regim opresiv și totalitar în cele din urmă se trăiește un sentiment de libertate colectivă mai ales când avel regim, opresiv în cele din urmă este înlăturat.[8]

Cartea noastră este o carte care dorește să evidențieze că libertatea nu este numai o problemă socială și filosofică ci la fel de bine că este este și o problemă teologică. Aceasta fiindcă după cum am vorbit în rândurile de mai sus sfinții părinți ai creștinismului ortodox din cele mai vechi vremuri au fost unii care au evidențiat faptul că libertatea este un fapt ce vine de la Dumnezeu. Fiindcă suntem persoane ignorante de cele mai multe ori ajungem să nu mai asimilăm noțiunea de libertate cu noțiunea de Dumnezeu. De fapt în cele din urmă pentru cei mai mulți dintre noi nu există nici un fel de legătură dintre noțiunea de libertate și noțiunea de Dumnezeu. Aceasta fiindcă voim sau nu voim să acceptăm cei mai mulți dintre noi suntem într-un proces de profundă secularizare. Secularismul este unul care ne face să nu mai gândim libertatea noastră în termeni teologici. Așa se face că libertatea de multe ori ajunge să fie nenaturală sau mai bine spus să fie una care nu mai este interpretată cum se cuvine. Prin această carte voim să facem un apel la a ajunge să vedem libertatea în sensul ei duhovnicesc. Un părinte creștin ortodox spunea la un moment dat următoarele cuvinte: *robește-mă Doamne ca să fiu cu adevărat liber*. O astfel de afirmație ar putea să fie pentru mulți dintre noi extrem de scandaloasă. Cum adică să ne robească Dumnezeu pentru a ajunge să fim liberi? Adevărul este că de multe ori lumea de azi ajunge să trăiască cu un fel de surogat al libertății. Pentru mulți dintre noi libertatea nu este nimic mai mult sau mai puțin decât posibilitatea de a face păcatul. Este adevărat că din libertate în cele din urmă omul ajunge să facă păcatul dar ceea ce trebuie să știm este că libertatea pe care ne-o oferă păcatul este numai iluzorie. Este numai iluzorie fiindcă trebuie să fim fermi convinși că libertatea păcatului este numai un fel de beție de scurtă durată. Păcatul ne amăgește cu o falsă libertate pentru ca în cele din urmă să ne transforme în sclavi. Câți dintre noi oare nu suntem slavi ai plăcerilor păcătoase? Fie că vorbim de tutun, de droguri, de excesul de mâncare, de plăcerile sexuale, adevărul este că omul din cele mai vechi vremuri a ajuns să fie robit de tot ceea ce înseamnă iluzia

---

[6] Jean Claude Larchet, *Despre iubirea creștină* (București, 2010).
[7] Seneca Lucius Annaeus, *Despre libertate* (București, 2018 reeditare).
[8] Nicolae Steinhardt, *Jurnalul fericirii* (Cluj Napoca, 1991).

libertății pe care o oferă păcatul. Iată de ce am ales să scriem o carte despre libertate din punct de vedere creștin ortodox. Am ales să scriem această carte fiindcă trăim cu convingerea că libertatea poate să fie contrafăcută. Dacă este să menționăm aici manipularea politică este cât se poate de adevărat că avem o imagine completă despre ceea ce înseamnă libertatea contrafăcută. Din nefericire mai ales în mediul politic se crează tehnici din ce în ce mai eficente pentru ca cetățeanul să trăiască cu iluzia libertății. Această iluzie a libertății este una care se manifestă printr-un control al persoanei în ceea ce gândește și în care sunt opțiunile lui sociale. Când omul este manipulat politic adevărul este că el trăiește cu iluzia libertății. Manipularea este în sine o minciună și ea îl face pe om să creadă că minciuna este adevărata libertate. Iată prin urmare care sunt coordonatele generice ale acestei cărți. Voim să punem în fața cititorului nu o carte de filosofie creștin ortodoxă despre libertate ci mai mult o carte de meditație creștin ortodoxă despre libertate. Cartea noastră se vrea o meditație creștin ortodoxă pe tema libertății.[9]

CAPITOLUL 1

LIBERTATEA CA DAR AL IUBIRII LUI DUMNEZEU TATĂL

Prin urmare a venit momentul să ne întrebăm de unde vine libertatea? Care este originea libertății? Sunt mai mulți dintre noi care deși suntem liberi sau cel puțin ne simțim liberi în cele din urmă nu știm care este originea libertății. Nu trebuie să fi un mare filosof pentru a ajunge la concluzia că libertatea este un fapt care vine de la Dumnezeu Tatăl. Da, Dumnezeu Tatăl este autor al libertății noastre. Aceasta fiindcă este bine să știm că El ne-a creat ca ființe libere. Suntem liberi fiindcă așa am fost creați de Dumnezeu Tatăl. Libertatea după cum vom putea vedea are în acest sens o dimensiune ontologică ce ține de ființa omului. Prin ființa lui omul ajunge să simtă și să știe ce este libertatea. Prin urmare libertatea vine de la Dumnezeu Tatăl. Dacă Dumnezeu Tatăl nu ne crea ca ființe libere noi am fi fost un fel de roboți care nu am fi făcut decât să respectăm comenzi sau mai bine spus să acționăm în urma unui program. Un program este un fapt care în nici un fel nu presupune libertate fiindcă adevărul este că un program nu oferă nici un fel de libertate el fiind unul care ne-ar îngrădii. Suntem ființe libere și știm ce este libertatea și care este prețul libertății fiindcă așa am fost creați de Dumnzeu Tatăl. Prin urmare este bine să știm că libertatea este un fapt care vine de dincolo de această lume. Ea vine din cer unde este și Dumnezeu Tatăl.[10]

Prinj urmare libertatea vine de la Dumnzeu Tatăl. Dacă ea vine de la Dumnezeu Tatăl înseamnă că El știe ce este libertatea. Cum putem să demonstrăm că Dumnezeu Tatăl știe ce este libertatea fiindcă știm că Dumnezeu Tatăl trăiește și există într-o dimensiune superioară cu a noastră? Cel mai bine sfinții părinți sunt de părere că putem să cunoaștem libertatea lui Dumnezeu Tatăl prin opțiunea Lui de a crea. Da, cu adevărat este bine să știm că Dumnezeu Tatăl nu a ales să creeze lumea din necesitate sau mai bine spus fiindcă a fost condiționat să o facă. Sfinții părinți creștin ortodocși sunt unanimi în acest sens: Dumnezeu Tatăl a ales să creeze lumea din proprie voință sau mai bine spus din libertate. Nu a existat nimic care să Îl fi constrâns pe Dumnezeu Tatăl să creeze. Iată de ce vorbim de lume, om și univers ca fiind produse ale libertății. După cum Dumnezeu Tatăl este liber la fel de bine și omul este liber. Aceasta fiindcă după cum știm și după cum ne spune Biblia Dumnezeu Tatăl l-a creat pe om "după chipul și asemnănarea" Lui. Este adevărat în acest sens că în chipul nostru avem libertatea ca pe un dat ontologic pe care Dumnezeu l-a lăsat în noi. Adevărul este că sunt din ce în ce mai mulți care se îndoiesc despre originea libertății. Ei se îndoiesc fiindcă este bine să știm că sunt mulți care nu vor să facă efortul de a vedea libertatea ca una care vine de la Dumnezeu Tatăl. Pentru necredincioși și atei este evident că nu există nici un fel de legătură dintre libertate și Dumnezeu Tatăl. Ei bine aceasta este așa fiindcă aceste persoane se autoândumnezeiesc pe sine și considră că libertatea este un produs al propriei lor

---

[9] Simone Veil, *Oppression et liberte* (Paris, 1934).

[10] Realitatea este că se speculează mult în zilele noastre referitor la libertate și la ceea ce este ea. Aceasta fiindcă sunt din ce în ce mai mulți gânditori care nu vor să lege libertatea de noțiunea de Dumnezeu și vor să considere că libertatea este un fapt ce nu are nimic de a face cu Dumnezeu. Dacă este să ne gândim că sunt mai multe religii pantesite care consideră că omul și Dumnezeu sunt unul și același lucru în cele din urmă credem că avem o înțelegere cât se poate de bună asupra acestor speculații filosofice ale libertății. Creștinul ortodox simplu știe că libertatea nu este produsl hazardului sau a evoluției ci este creația lui Dumnezeu Tatăl. Suntem liberi fiindcă așa ne-a creat Dumnezeu Tatăl. Iată prin urmare care este originea libertății și de ce trebuie să ținem cont de libertate și de tot ceea ce este ea. Aceasta fiindcă ontologic în creștinismul ortodox nu se poate vorbii de libertate fără de Dumnezeu. Deși sunt mai mulți filosofi și gânditori care vor să ne învețe că libertatea nu vine de la Dumnezeu în cele din urmă din cele mai vechi vremuri creștinii ortodocși au simțit că libertatea lor vine de la Dumnezeu.

voințe și nimic mai mult decât atât. Trebuie să fim sinceri. Dacă vom fi sinceri vom vedea că libertatea noastră vine de la Dumnezeu. Când Dumnezeu Tatăl a voit să facă un dar omului, ei bine i-a oferit libertatea. Libertatea este unul dintre cele mai mari daruri pe care ni le-a făcut Dumnezeu Tatăl. Această libertate este atât de mare că merge până acolo că implică și posibilitatea de a Îl nega pe Dumnezeu Tatăl. Este posibil ca aceasta să aibă loc? Este posibil ca unii să Îl nege pe Dumnezeu Tatăl? Adevărul este că realitatea ne-o demonstrează că este posibil ca unii să nege existența lui Dumnezeu Tatăl. Ține în cele din urmă de libertatea fiecăruia să creadă sau să nu creadă în Dumnezeu Tatăl. Aceasta fiindcă după cum am spus omul are libertatea de a alege între credință și necredință. Din cele pe care le-am spus mai sus putem să concluzionăm că există două feluri de libertate:

1. Libertatea absolută
2. Libertatea relativă.

Ce este libertatea absolută și ce este libertatea realtivă sunt două lucruri pe care le vom analiza în rândurile care vor urma.[11]

Prin urmare ce este libertatea absolută? Libertatea absolută este libertatea lui Dumnezeu Tatăl. Spunem că libertatea lui Dumnezeu Tatăl este absolută fiindcă El este Creatorul libertății. Oricât de mult ar încercare să fugă prin filosofia din zilele noastre de acest fapt nu putem în nici un fel să separăm libertatea de noțiunea de Dumnezeu Tatăl. Sunt mulți filosofi care sunt de părere că Dumnezeu Tatăl este autor al universului, al lumii și al omului dar în nici un fel El nu este autor la libertății. Aceasta findcă aceste persoane sunt unele care consideră că libertatea este un fapt pe care omul și l-a creat singur. Nu am putea avea conștiința libertății dacă nu ar exista Dumnezeu Tatăl fiindcă Dumnezeu Tatăl este Cel care ne face să avem conștiință. Prin urmare înseși organul prin care ajungem să sesizăm libertatea este unul care vine de la Dumnezeu Tatăl. Iată de ce libertatea absolută este una care se leagă de noțiunea de Dumnezeu fiindcă Dumnezeu este absolutul. În cele din urmă aceasta este prima valență a libertății de care trebuie să ținnem cont și pe care trebuie să o considerăm ca atare. Dacă este să gândim absolutul libertății ei bine trebuie să știm că niciodată nu îl vom găsii la om ci numai la Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl este prin urmare criteriul ultim la libertății și este bine să ținem cont de acest fapt. Sunt mulți care voiesc să îl facă pe om ca fiind centrul libertății absolute dar aceasta nu este posibil. Omul nu are cum să știe ce este libertatea la nivel absolut fiindcă știm că omul nu este o ființă absolută. Numai o ființă absolută poate să știe și să experimenteze ce este libertatea în sens absolut. Iată de de cei pentru cei care vor să știe ce este *libertatea absolută* în cele din urmă este bine să știe că ea se găsește numa la Dumnezeu Tatăl.[12]

Prin urmare am spus că absolutul libertății este ceea ce simte și ceea ce trăiește Dumnezeu Tatăl. Nu poate să existe nimic dincolo de Dumnezeu Tatăl fiindcă El este ființa absolută. Prin urmare tot ceea ce ține de Dumnezeu Tatăl este absolut. Devine evident că libertatea relativă este una care ajunge să fie trăită de om. De multe ori suntem persoane care credem că noi deținem libertatea absolută dar dacă vom sta și vom analiza mai mult vom vedea că lucurile nu sunt chiar așa. Nu sunt chiar așa fiindcă trebuie să știm că libertatea este un fapt omul l-a primit de la Dumnezeu. Dumnezeu Tatăl ne iubește și fiindcă ne iubește a voit să trăim și noi sentimentul libertății. Sunt de fapt puține momentele în care ajungem să ne concentrăm asupra libertății fiindcă adevărul este că noi luăm libertatea ca fiind un lucru de la sine existent. Să fie lucrurile chiar așa? Adevărul este că nu este chiar așa. Dacă vom sta și vom medita mai mult vom vedea că suntem liberi și am ajuns să experimentăm libertatea fiindcă o Ființă suprnaturală a voit aceasta. Ei bine acea ființă supranaturală este Dumnezeu Tatăl. Trebuie să vedem libertatatea noastră ca un reflex al libertății absolute a lui Dumnezeu Tatăl. Este evident că trebuie să fim mult mai atenți cu libertatea fiindcă după cum am spus dacă o vom face în cele din urmă ea ne va duce la Dumnezeu. La fel de bine mai trebuie să știm că Dumnezeu Tatăl nu ne-a creat numai pe noi oamenii ci libertate ci la fel de bine Dumnezeu Tatăl i-a creat și pe sfinții îngeri cu libertate. Care este dovada că sfinții îngeri au fost creați de Dumnezeu Tatăl cu libertate? Dovada cea mai concludentă o avem în faptul că o treime din îngeri au ales să se despartă de Dumnezeu fiindcă au voit să i-a locul Lui din cer. Știm că acești îngeri răzvrătiți au fost conduși de satan care în consecință a fost izgonit din rai și aruncat în iad. Sunt unii care găsesc

---

[11] F. M. Lethel, *Theologie d'agonie du Christ. La liberte humanine du Fils de Dieu et son impostance soteriologique mises en lumiere par Saint Maxime le Confesseur* (Beauchesne, 1979).

[12] Absolutul libertății este un fapt care a interesat pe mai multă lume fiindcă se consideră de mulți că libertatea este un fapt care poate să fie trăită și experimentată numai de om. Acestora trebuie să le spunem că libertataea este mai mult decât omul. Ea este atencedentă existenței omului. Înseși apariația omului în această lume a fost un produs al libertății. Aceasta fiindcă după cum am spus Dumnezeu Tatăl l-a creat pe om din libertaea. Nu trebuie să avem nici un fel de îndoiaă în acest sens. Omul este creat din libertatea lui Dumnezeu. Din aceasta trebuie să înțelegem că Dumnezeu Tatăl avea posibilitatea să nu creeze pe om. Libertatea este una care ese prezentă și în cazul lui Dumnezeu Tatăl. Iată de ce trebuie să spunem că dacă voim să înțelegem libertatea vom ajunge să o facem deplin numai dacă ne vom raporta la Dumnezeu Tatăl. Aceasta fiindcă după cum am spus El este primul care a experimentat-o.

acest fapt cât se poate de nedrept. De ce să fie aruncați în iad îngerii care s-au răzvrătit împotriva lui Dumnezeu? Nu am spus că îngerii au fost creați liberi de Dumnezeu Tatăl? Adevărul este că îngerii au fost creați liberi de Dumnezeu Tatăl însă ei nu au fost creați pentru a voi să i-a locul lui Dumnezeu Tatăl. Ei bine tocmai acest lucru au voit să îl facă demonii lui satan. Fără doar și poate că ei au trebuit să fie pedepsiți. Prin urmare este bine să știm că îngerii sunt ființe libere. Ei nu sunt forțați de Dumnezeu Tatăl să fie slujitorii Lui și să ducă la îndeplinire voile Sale. Îngerii sunt ființe libere și ei au ales să fie slujitori ai binelui din proprie inițiativă. Iată de ce în cele din urmă este bine să știm că nici măcar în cazul îngerilor nu putem să vorbim de o libertate absolută. Nu putem să vorbim de o libertate absolută fiindcă îngerii sunt ființe create. Libertatea absolută o are numai Dumnezeu. Aceasta nu înseamnă că libertatea îngerilor este o libertatea inferioară față de libertatea lui Dumnezeu sau comparativ cu libertatea lui Dumnezeu. Îngerii prin urmare au un grad mult mai mare al libertății dar ceea ce trebuie să știm este că libertatatea lor este un fapt care ține mai mult de voia lui Dumnezeu.[13]

Prin urmare libertatea este un dar pe care Dumnezeu Tatăl ni l-a făcut nouă oamenilor și la fel de bine și îngerilor din cer. Trebuie să știm însă că ajungem să cunoaștem care este adevărata libertatea numai dacă ne vom raporta continuu și permanent la Dumnezeu Tatăl. Unii ar putea să se întrebe: mai poate să fie vorba de libertate umană dacă permanent ne raportăm la Dumnezeu Tatăl? Nu ajunge în cele din urmă ca această rapotare permentă la Dumnezeu Tatăl în cele din urmă să suprime propria noastră libertate? După cum am spus la Dumnezeu Tatăl libertatea este trăită și experimentată absolut în timp ce la noi numai relativ. Trebuie să avem această dorință a ne ne îndrepta spre Dumnezeu. Cu alte cvuinte ajungem să realizăm potențialul libertății noastre proprii numai prin faptul că o raportăm la Dumnezeu și că găsim în Dumnezeu criteriul ultim al libertății noastre. Realitatea este că pe parcursul istoriei oamenii au găsit tot felul de sensuri auxiliare și convexe ale libertății fiindcă ei au dorit să Îl evite pe Dumnezeu Tatăl. Nu a fost oare Iisus trimisul lui Dumnzeu Tatăl? Nu a fost găsit Iisus vinovat de moarte și încă moarte pe cruce? Da. Adevărul este că sunt și mulți oameni care nu vor să se raporteze la Dumnezeu Tatăl și pentru care a îți raporta viața la El este cea mai mare povară. Este cea mai mare povară și în acest sens nihiliștii au fost cei care au anunțat în istorie moartea lui Dumnezeu. Aceasta din dorința de a nu mai avea nimic de a face cu Dumnezeu și a trăi o viață fără de Dumnezeu. Ceea ce ne spun sfinții părinți ai creștinimsului ortodox este că cu cât ne depărtăm de Dumnezeu Tatăl cu atât mai mult ajungem în cele din urmă de pierdem autenticitatea libertății. Avem datoria de a păstra libertatea autentică și Dumnezeu Tatăl a lăsat ca lucrurile să fie în această lume în așa fel ca să ajungem să știm ce este adevărata libertatea numai în relație cu El.[14]

Prin urmare trebuie să știm că libertatea poate la fel de bine să fie falsificată în lumea noastră. Bețivul care este dependent de alcool tărieşte cu iluzia că el este liber dar în realitate în nici un caz nu se poate vorbii de libertate în cazul lui fiindcă el este unul robit de alcool. Din aceasta înțelegem că lumea din jur poate să se poziționeze între noi și Dumnezeu și ne poate aduce la concluzia că nu mai avem nici o șansă de libertate dacă suntem în legătură cu Dumnezeu. Trăim vremuri în care tendința generică a lumii noastre este să uite că am ieșit de la Dumnezeu Tatăl și că trebuie să ne îndreptăm spre Dumnezeu Tatăl. Iată de ce este bine să știm că libertatea este un fapt care poate să devină destul de ciudată. O libertate fără de Dumnezeu nu este o libertate în adevăratul sens al cuvântului. Nu este o libertate în adevăratul sens al cuvântului fiindcă ei îi lipsește un lucru esențial: raportarea la un criteriu suprem. De cele mai multe ori ajungem să înțelegem libertatea noastră personală numai prin raportare la cei din jur. Vedem că noi avem mai multă sau mai puțină libertate numai în raport cu cei din jur. În acest sens sunt unii care ajuns să prețuiească libertatea numai cât se raportează la alții. Avem prin urmare un simț al libertății dacă ne raportăm la cei din jur sau la Dumnezeu. Iată de ce în cele din urmă este bine să știm că sensul ultim la libertății este Dumnezeu Tatăl. Dacă facem exericițiul permanent de a ne raporta la Dumnezeu Tatăl în cele din urmă vom ajunge să deținem sensul adevărat al libertății. Prin urmare libertatea nu trebuie să aibă numai o dimensiune orizontală, adică a raportării al cei din jur, ci la fel de bine ea trebuie să aibă și o dimnesiune verticală prin care ne raportăm la Dumnezeu Tatăl. Dacă este să vedem care este

---

[13] Philliphe Nemo, *Wstetique de la liberte* (Editura Puf, 2014).

[14] După sfinții părinți cu cât ne depărtăm de Dumnezeu Tatăl cu atât mai mult libertatea noastră se depreciază. Nu este vorba de o îndepărtare fizică ci mai mult de o îndepărtare morală. Este posibil să ne îndepărtăm moral de Dumnezeu Tatăl? Adevărul este că este posibil să ne îndepărtăm moral de Dumnezeu Tatăl. Când păcătuim nu facem decât să ne depărtăm de Dumnezeu Tatăl. Păcatul este unul care ne afectază raportul nostru cu Dumnezeu Tatăl fiindcă de cele mai multe ori păcatul este o întoarcere egosită a omului spre sine însuși și o desconsiderare a loui Dumnezeu. Iată de ce este bine să știm că este în fierea lucrurilor să găidm libertatea și sensul ei numai în legătură cu Dumnezeu Tatăl și numai fiind în relație de iubire cu El. Lumea de azi adevărul este că atât de mult a avansat în autonomie față de Dumnezeu că în nici un fel nu mai consideră că libertatea poate să se lege cumva de Dumnezeu Tatăl.

definiția generică a lumi noastre vom vedea că lumea noastră tinde din ce în ce mai mult să nu mai țină cont de Dumnezeu și nici să se raporteze la El. Iată de ce libertatea noastră ajunge de se depreciază și nu mai are un conținut sănătos. Ne amăgim cu tot felul de surogate ale libertății fiindcă nu voim să recunoaștem că numai în Dumnezeu în cele din urmă ajungem să ne trăim adevărata noastră libertate. De fapt fiindcă facem aceasta nu facem decât să ne facem nouă un mare rău. Ne facem un mare rău fiindcă în acest mod în cele din urmă ajungem să depreciem libertatea noastră.[15]

Se spune că mai de mult erau doi prieteni care se înțelegeau foarte bine. Totul a decurs bine în prietenia lor până într-o zi când un din cei doi prieteni i-a dat celuilalt în împrumut un inel cu un diamant extrem de scump. Cel care a primit inleul nu mai vroia să îl înapoieze. Într-o zi cei doi prieteni s-au întâlnit.

- Bună ziua prietene.
- Bună ziua.
- Știi ce? Vreau să îți cer inelul înapoi.
- Ce inel?
- Inelul cu diamant pe care ți l-am dat.
- Mie nu mi-ai dat nici un inel.
- Cum nu îți aduci aminte?
- Dacă îmi dădeai un inel cu diamant cu siguranță că îmi aduceam aminte.
- Nu se poate una ca asta.
- Ce să se poată?
- Să te faci că nu mai ții minte că ți-am dat inelul.
- Nu mi-ai dat nici un inel.
- Ba ți-am dat. Acum îmi dau seama ce fel de om ești.

Din pricina inelului relațiile dintre cei doi prieteni au început să se deprecieze. S-au depreciat de fapt așa de mult că au ajuns la tribunal.

- Domnule judecător sunt aici fiindcă am nevoie de ajutorul dumneavoastră.
- Vă stau la dispoziție.
- Eu i-am dat în împtrumut prietenului meu un inel cu un diamant prețios pe care el nu mai vrea să mi-l înapoieze.
- Așa este? l-a întrebat judecătorul pe cel pârât.
- Domnule judector este adevărat că eu am fost prieten cu reclamentul dar mie nu mi-a dat nici un inel.
- Cum nu îți mai amintești?
- Ce să îmi amintеasc?
- Că eram sub acel stejar mare când ți l-am dat?
- Nu știu despre ce stejar vorbești.
- Spune-ți că ați dat inelul sub un stejar? A întrebat judecătorul.
- Da, domnule judecător.
- Ați putea să faceți ceva pentru mine?
- Ce doriți să fac domnule judecător?
- Ai putea să mergi să îmi aduci o frunză din acel stejar?
- Cum să nu. Dar de ce?
- Fiindcă am nevoie de ea ca o probă.
- Bine, dacă trebuie trebuie.

Cel care pierdut inelul s-a dus să aducă o frunză din steajul cu pricina. Între timp judecătorul și hoțul s-au pus să aștepte. La un moment dat judecătorul s-a ridicat și s-a dus la fereastră.

- Oare de ce întârzie atât de mult acest om și nu aduce fruza?
- Cred că va trebui să așteptați mult până ce va venii cu frunza.
- De ce? A întrebat judecătorul.
- Fiindcă stejarul cu pricina este departe, foarte departe de aici.
- Cum știi tu că steajul cu pricina este departe de aici dacă nu ai fi primit inelul sub el?
- Păi să vedeți....eu....
- Am găsit, tu ești hoțul. Steajul te-a dat de gol. Ori îi vei înapoia inelul ori vei face ani buni de închisoare.

[15] Corneliu Fabro, *Riflessioni sulla liberta* (Editrice del Vero Incarnato, 2004).

Se spune că după ce cel păgubit s-a întors cu frunza de stejar fostul lui prieten a recunsocut că el a luat inelul și nu mai vroia să i-l dea înapoi fiindcă voia să aibă numai el diamantul din inel. În cele din urmă cazul a fost închis și prietenia dintre cei doi a luat sfârșit.

Întâmplarea de mai sus este una care ne demonstrează perspicacitatea unui judecător care a șiut cum să descopere adevărul de minciună. La fel de ca acest judecător trebuie să fim și noi și să ajungem să ne dăm seama de modalitățile în care putem să ajungem să ne dăm seama de care este adevărata libertate de falsa libertate. Sunt mai mult situații în care libertatea ajunge să fie falsificată. Sunt de exemplul părinți care fiindcă nu își i-au în serios menirea de părinți ajung de le crează copiior falsa senzație a libertății. Sunt părinți care le spun copiilor și chiar îi încurajează să nu meargă la școală fiindcă ei consideră că este în cele din urmă un lucru rău ca un copil să meargă la școală. Așa se face că fără de educație de mai multe ori acești copii ajung delicvenți și infractori. Ceea ce sociologii au remarcat este că acolo unde sunt multe școli se împuținează închisorile. Aceasta fiindcă dacă un copil este educat el are o conștiință morală mai putenică și știe să facă diferența dintre bine și rău.[16]

Este adevărat că omul de azi are o puternică concepție științifică despre lume și realitate și în acest sens este unul care este cât se poate de influențat de idea că în cele din urmă libertatea nu este nimic mai mult decât un concept științific. Să fie libertatea un lucru care poate să fie definit numai de ceea ce este științific sau mai bine spus putem să afirmăm că numai ceea ce este științific în cele din urmă ajunge să fie libertate? Pentru unii adevărul este că aceasta este o mare dilemă. Este o mare dilemă fiindcă ei pot să afle de multe ori nu fără de multă stupoare că libertatea nu poate să fie circumscrisă numai de știință.[17] Prin urmare este adevărat că libertatea poate să fie înțeleasă și pe cale științifică dar este bine să știm că libertatea este mult mai mult decât o simplă lecție științifică. Una dintre primele științe ale lumii care a ajuns să studieze științific libertatea a fost filosofia. Mai ales filosofiii antici greci au fost unii care și-au ridicat mari semne de întrebare despre ce este libertatea și la fel de bine despre cum trebuie să fie înțeleasă ea. Așa se face că filosofii antici au venit cu mai multe definții ale libertății. Pe unele dintre aceste definiții vom ajunge să le analizăm mai mult sau mai puțin în paginile acestei cărți. Ceea ce trebuie să definitivăm este mai mult decât toate cadrul științific în care putem să vorbim despre libertate și în care trebuie să înțelegem libertatea. Aceasta fiindcă sunt destui de mulți care sunt confuzi în ceea ce privește libertatea și mai ales caderele în care se poate vorbii despre ea. Pentru cei mai mulți dintre semenii noștrii care nu au o formație filosofică și nici nu sunt înclinați spre filosofie adevărul este că a vorbii despre libertate în caderele filosofiei este destul de rudimenar. Aceasta fiindcă sunt mulți care consideră că filosofia nu este decât o pălăvrăgeală și o vorbărie goală. Așa se face că în zilele noastre se ajunge să se vorbească despre libertate și în alte științe cum este psihologia și sociologia sau chiar și în ontologia.[18]

Prin urmare adevărul este că oricât ar încerca omul de azi să facă din libertate numai un fapt științific el nu va ajunge să înțeleagă adevărata libertate dacă nu se va raporta la Dumnezeu și la existența Lui. Iată de ce trebuie să știm că libertatea pe care o avem trebuie să ne lege de Dumnezeu sau mai bine spus ar trebuie să ne lege de Dumnezeu. Foarte ușor uităm în această lume că suntem liberi fiindcă Dumnezeu a voit acest lucru. După cum am spus era posibil ca Dumnezeu Tatăl să ne fi creat un fel de roboți care numai să ducem la îndeplinire comenzi și să nu ținem cont de nimic din voia noastră. Fiindcă Dumnezeu Tatăl a experimentat prin propria Lui persoană mai înainte de facerea lumii și a îngerilor ce este libertatea, El a găsit de cuviință ca să ne lase și pe noi oamenii de rând să ajungem să cunoaștem ce este libertatea. Prin urmare nu trebuie să avem nici o îndoială că libertatea este un dar de la Dumnezeu Tatăl. Dacă Dumnezeu Tatăl ne-a oferit libertatea ca dar, ca unul dintre cele mai furmoase daruri pe care ni l-ar putea face cineva, ce avem noi de făcut? Este evident că primul lucru care ne vine în minte este să îi fim recunoscători lui Dumnezeu Tatăl pentru libertatea pe care ne-a dat-o. Dacă este să privim în jurul nostru vom vedea că sunt din ce în ce mai puțini oameni care îi sunt recunoscători lui Dumnezeu Tatăl pentru darurile Sale. Uităm mult prea ușor că termenul grec pentru împărtășanie este de euharistie care înseamnă mulțumire.[19] Dacă este să privim lucrurile la rece vom vedea că avem toate motivele să îi fim recunoscători lui Dumnezeu Tatăl. Aceasta fiindcă Dumnezeu Tatăl nu ne-a dat numai libertate ci la fel de bine El ne-a mai dat și viță. Era posibil ca Dumnezeu Tatăl să ne ofere viață dar să nu ne ofere libertate. Cunoaștem un astfel de caz? Dacă este să ne gândim la animale vom vedea că ele nu au o noțiune similară cu cea a omului depsre libertate. Aceasta fiindcă animalul este unul care nu are conștiință morală care să îi spună să facă binele său răul ci mai mult un animal are numai instinct. Prin urmare el face numai ceea ce ține de instinct. Iată

16 Radu Teodorescu, *Binele în religia comparată* (Cugir, 2014).
17 Piero Calamandrei, *Non c'e liberta senza legalita* (Editura Laterza, 2014).
18 Luigi Pereyson, *Ontologia della liberta. Il male e la sofferenza* (Editura Edaudi, 1995).
19 Alexander Schmemann, *Euharistia: taina împărăției* (București, 1993).

de ce este bine să știm că deși animalele nu sunt bucură când sunt închise fiindcă nu mai au libertate, libertatea lor nu este una care este conștientizată de conștiința morală din ele ci mai mult de instictul lor care le cere să știe ce înseamnă să fie liber și ce înseamnă să fie captiv. Totuși, trebuie să știm că și animalele au un anumit simț al libertății. Noi ca oamenii suntem chemați să le învățăm pe animale ce este libertatea fiindcă la fel cum noi ajungem să deprindem sensul adevărat al libertății când suntem în legătură cu Dumnezeu Tatăl, la fel de bine prin noi oamenii animalele ajung să știe ce este libertatea. Iată de ce nu este bine să suprimăm libertatea animalelor fiindcă acesta în nici un fel nu este un lucru bun. Sunt filosofi care îi i-au pe alți filosofi ca învățători în drumul lor de a deprinde adevărata libertate dar fericiți sunt cei care ajung să se raporteze la Dumnezeu Tatăl ca fiind învățătorul suprem al libertății. Aceasta fiindcă după cum am spus omul este o ființă relativă ce de multe ori greșește și se poate să găsească chiar în ceea ce privește libertatea. Câți dintre noi nu am făcut alegeri greșite în viață cu conștiința că de fapt am făcut un lucru bun? Dacă vom sta și vom analiza vom vedea că în viața la fiecare dintre noi se ascunde o astfel de situație. Iată de ce în cele din urmă ajungem să învățăm sensul și expresia adevăratei libertăți numai raportându-ne la Dumnezeu Tatăl și la existența Lui. În sensul sfinților părinți adevărul este că această viață este un proces prin care deprindem noțiunea de libertate de la Dumnezeu Tatăl.[20]

Prin urmare este bine să ne dăm seama că libertatea se leagă de Dumnezeu Tatăl. În zilele noastre există o tendință autonomă de a vedea libertatea ca fiind una care ține numai de om ca și cum omul ar fi autorul libertății. Am voit să evidențiem în aceste rânduri că avem noțiunea de libertate prin faptul că suntem creați de Dumnezeu Tatăl care a fost primul care a experimentat libertatea. Prin urmare voim sau nu voim în cele din urmă suntem tributari lui Dumnezeu Tatăl atunci când vorbim de libertate sau când ne raportăm la ea. Iată de ce este bine să știm că suntem liberi fiindcă Dumnezeu Tatăl a voit să facă acest fapt. Fiindcă libertatea vine de la Dumnezeu Tatăl în cele din urmă nu se poate să nu vorbim despre o dimensiune duhovnicească a libertății. Aceasta fiindcă sunt din ce în ce mai mulți care vorbesc de libertate în termeni seculari adică o libertate care nu are nimic de a face cu Dumnezeu fiind una care se raportează numai la om. Că există o dimensiune duhovnicească a libertății nu este nici o îndoială. Cu cât ne apropriem mai mult de Dumnezeu Tatăl cu atât mai mult ajungem să ne înduhovnicim. Ne înduhovnicim și în acest mod în cele din urmă ajungem să avem o altă percepție a libertății. Că percepțiile referitoare la libertate sunt diferite ne-o spune înseși creșterea omului. Când suntem copii simțim libertatea ca fiind una care se manifestă prin faptul că avem posibilitatea să ne jucăm cu jucării. Mai apoi la adolescență persoana ajunge de intră într-o criză de identitate fiindcă în adolescență se naște noua identitate de adult a persoanei. Adolescența de cele mai multe ori este însoțită de o criză a libertății. Adolescentul simte de multe ori că nu ese liber și că societatea din jur ajunge să îl corupă și să îl țină pe loc. Așa se face că sunt foarte mulți adolescenți rebeli care consideră că numai în starea de rebeliune în cele din urmă ajung să fie ei înșiși. Să fie lucrurile chiar așa? Adevărul este că cu toții am fost adolescenți și este adevărat că unele nemulțumiri ale noastre cu privire la lumea din jur au fost bine motivate. Nu trebuie să credem că a devenii rebel în cele din urmă este manifestarea adevărată a libertății. Deși foarte mulți adolescenți sunt rebeli în cele din urmă la maturitate cei mai mulți dintre ei se reântorc la normal.[21]

Libertatea prin urmare este una care îl motivează pe om de multe ori să se autodepășească. Aceasta fiindcă este bine să știm că omul este o ființă care este dispus să facă cele mai mari sacrificii să fie liber. Să ne aducem aminte de Contele de Monte Cristo a lui Alexandre Dumas. În urma la mai multe mașinațiuni Edund Dantes (devenit contele de Monte Cristo) este prins și închis. Stă mai mulți ani închis timp în care ajunge să se împrieteneacă cu un fost preot care îi spune drumul spre o comoară. Edmund Dantes este motivat să elibereze de dorința de a îi face să plătească pe cei care i-au făcut rău. El stă mai mulți ani în șir în închisoare și motivația lui cea mai puternică este de a îi pedepsii pe cei care l-au înșelat. În cele din urmă contele de Monte Cristo se eliberează și ajunge să îi pedepsească pe cei care l-au închis pe nedrept. Avem aici o poveste care a ieșit din mintea lui Alexandre Dumas care ne spune că de multe ori dorința de libertate este una care poate să îl motiveze

---

[20] Vasile Răducă, *Antrppologia Sfântului Grigorie de Nyssa: căderea în păcat și restaurarea omului* (București, 1996).

[21] Cum se manifestă rebeliune în adolescență? De cele mai multe ori ea se manifestă prin consumul de alcool, sex, tutun și uneori de droguri. Dacă este să privim modul în care s-au manifestat adolscenții în secolul al XX-lea și acum la începutul secolului al XXI-lea vom vedea că există o adevărată modă a rebeliunii. Această modă a rebeliunii este una care cel mai bine ajunge să fie văzută prin muzica pe care adolescenții din timpurile noastre o ascultă. Este o muzică ritmată cu extrem de multe inflexiuni care sugrează starea de acțiune. De fapt în spatele acestei stări de acțiune se ascunde un fel de stare de rebeliune față de lumea din jur. Este bine să știm că mai nou adolescența în zilele noastre nu este un fel de trecere treptată de la copilărie la maturitate ci mai mult un fel de stare de nemulțumire cu societatea din jur. Mai toți adolescenții din timpul nostru trec printr-o astfel de stare de rebeliune pe care ei o consideră ca o manifestare a adevăratei libertăți.

puternic pe om. Când suntem oprimați și închiși singurul lucru la care ne gândim este ziua în care ne vom câștiga libertatea. După cum am spus în rândurile de mai sus Dumnezeu Tatăl ne-a creat după chipul și asemănarea Lui și fiindcă avem acest chip și asemănare a lui în cele din urmă am ajuns să știm ce este libertatea și cum se manifestă ea. Avem libertatea ca un fel de reflecție a libertății absolute pe care o trăiește Dumnezeu Tatăl. Iată de ce trebuie să fim recunoscători lui Dumnezeu Tatăl pentru libertatea pe care ne-a oferit-o. De cele mai multe ori suntem cât se poate de ignoranți în ceea ce privește libertatea fiindcă pentru noi a fi liber înseamnă să faci numai ceea ce îți place. În acest sens sunt foarte mulți în zilele noastre care inconștienți sunt unii ce au o înțelegere hedonistă a libertății. De ce spunem înțelegere hedonistă a libertății? Spunem că libertatea ajunge să fie înțeleasă hedonist prin faptul că ea aduce plăcere. Să fie libertatea una care poate să fie redusă numai la simplul concept de plăcere? Nu este nici o îndoială că libertatea este una care produce plăcere în om. Aceasta fiindcă este bine să știm că este cu adevărat plăcut să te simți liber. Totuși, cei mai mulți dintre noi fiindcă suntem persoane libere în cele din urmă ajungem să fim obișnuiți cu libertatea și în cele din urmă nu mai suntem conștienți de ea. Iată de ce trebuie să știm că libertatea aduce o plăcere care de multe ori nu suntem conștienți de ea sau dacă suntem conștienți suntem foarte puțin.[22]

Realitatea este că trebuie să vedem libertatea nu cu ochii plăcerii ci mai mult cu ochii binelui. Ce voim să spunem prin faptul că trebuie să privim libertatea cu ochii binelui? Ajungem la o înțelegere mai deplină și mai profundă a libertății numai când facem binele sau mai bine spus când facem fapte bune. Aceasta fiindcă după cum am spus a face fapte bine este ceea ce ne aseamănă cu Arhetipul nostru ceresc care este Dumnezeu Tatăl. Iată prin urmare care este sensul și care este înțelesul libertății în creștinismul ortodox. Fiindcă Dumnezeu Tatăl este bune sau mai bine spus ființa oricărui bine în cele din urmă ajungem să progresăm în libertate prin faptul că facem binele. Există o puternică legătură teologică dintre libertate și bine. Aceasta fiindcă binele trebuie să fie făcut din libertate. Sunt mai multe nivele sau mai bine spus mai multe categorii ale binelui dar în cele din urmă ceea ce este esențial este să fim convinși că este bine să facem binele. Binele poate să fie făcut la scară mai mare sau mai mică. Totuși, adevărul este că pe cum binele este făcut din libertate în cele din urmă el ajunge să aducă o mare satisfacție sufletească omului. Iată prin urmare modul în care trebuie să înțelegem binele și modul prin care trebuie să ajungem să realizăm. Binele am spus că este una lucru ce ne face să simțim mulțumire. Orice om sănătos la minte atunci când face răul celor din jur în cele din urmă în el va simții un gust amar. Acest gust amar este unul care ne face să fim cât se poate de rău fiindcă după cum am spus numai sadicii simt satisfacție atunci când fac răul. Iată de ce este bine să știm că binele și libertatea sunt două noțiuni care sunt stâns legate una de alta fiindcă ele se presupun reciproc.[23]

Sunt și multe concepții pesimite în ceea ce privește libertatea. Dacă este să ne gândim la păgânii antici și la hindușii din zilele noastre vom vedea că aceste religii sunt cât se poate de sceptice în ceea ce privește libertatea. Păgânii din vechime adevărul este că nu prea credeau mult în libertate. Ei credeau că viața omului este deplin controlată de voința zeilor. Păgânii greci antici aveau așa zisul concept de moira care ere un fel de destin implacabil pe care un om ajungea să îl simtă. Ei bine acest destin implcabil pe care îl simțea omul era unul ce nu putea să fie modificat și ceea ce era mai trist era că zeii îl hotărau. Zeii de multe ori erau nemiloși. Se spune că în Olimp Zeus îi pedepsea pe zeii care ajungeau să se apropie și să îi iubească prea mult pe oameni fiindcă zeii trebuiau să fie cumva impasibili în ceea ce îi privește pe oameni. Evident că avem de a face aici cu o concepție confuză a raportului dintre zeu și om. Aceasta fiindcă deși Zeus pedepsea pe zeii care iubeau prea mult pe oameni chiar el Zeus a avut mai mulți copii cu mai multe muritoare de rând. Totuși, ceea ce este bine să știm este că voința zeilor era una implacabilă sau mai bine spus indiferent ce ar făcut omul dacă voința zeilor era alta în cele din urmă voința lor ajungea să fie realizată. Tot acest destin implacabil în ceea ce privește libertatea îl avem în hinduism. Știm că hindușii cred în ceea ce ei denumesc ca așa zisă lege a karmei. Karma este destin în hindusă și este vorba de un destin pe care zeii îl hotărăsc mai înainte ca un suflet să ajungă să se reâncarneze.

---

[22] Olivier Clement, *Adevăr și libertate. Ortodoxia în contemporeneitate. Convorbiri cu patriarhul ecumenic Bartolomeu 1* (Sibiu, 1997).

[23] Binele și libertatea se presupun reciproc fiindcă sunt unele care iasă din Dumnezeu Tatăl. Avem simățul binelui și al libertății ca unele care vin de la Dumnezeu Tatăl. Fără de el nu am avea nici simțul binelui și nici gustul libertății. Cu cât avansăm mai mult în cunoașterea și experimentarea lui Dumnezeu Tatăl cu atât mai mult binele și frumosul ajung să ne definească și la fel de bine pătrundem într-o adâncire a lor sau într-o cunoașterea mai profundă a binelui și a libertatea. Sunt mulți care sunt de părere că libertatea nu trebuie să ne ducă la Dumnezeu Tatăl ci mai mult să ne mențină la noi înșine sau mai bine spus să ne facă să ne rezumăm numai la propria persoană. Orice om sănătos simte că prin libertate sunt experimentate mai multe noțiuni și aceste noțiuni sunt unele care ne duc în spre ceva superior sau mai bine spus în spre ceva absolut. Ei bine după cum am arătat în rândurile de mai sus acel absolut este Dumnezeu Tatăl.

Aportul sufletului ce urmează să se reâncarneze este relativ mic în ceea ce priveşte karma lui. Aceasta fiindcă este bine să ştim că legea karmei este una care funcţionează indepedent de voinţa omului. Nu contează dacă un suflet vrea să se reâncarneze sau nu, dacă a murit persoana în cele din urmă sufletul îşi va alege un nou trup. După cum ştim doctrina hindusă a karmei este una care nu se leagă prin faptul că sunt puţini cei care îşi aduc aminte de reâncarnările lor anterioare. Legea karmei este o lege nemiloasă. Un suflet uman poate să trăiască mii de ani trecând dintr-un trup în altul până când în cele din urmă se elibera şi va ajunge să intre în nirvana (contopirea cu Marele Tot sau nimicul absolut). Iată de ce este bine să ştim că trebuie să avem mai multe reticenţe când vorbim despre libertate în istoria religiilor. Aceasta fiindcă după cum putem vedea sunt mai multe religii care au o înţelegere deformată a libertăţii. Avem convingerea că libertatea în sens religios îşi are deplinătatea ei de înţelegere cel mai mult în creştinsmul ortodox. Trebuie să ştim că este creştinismul ortodox cel care ne face să înţelegem şi să apreciem libertatea la adevărata ei valoare. Aceasta fiindcă este creştinismul ortodox care ne face conştient că libertatea este unul dintre cele mai frumoase daruri pe care ni le-a făcut Dumnezeu Tatăl. Suntem din ce în ce mai puţini cei care am ajuns să gândim libertatea în termenii unui dar care vine de la Dumnezeu.[24]

După cum am spus sunt puţini dintre noi care sunt capabili să îşi dea seama că libertatea este un fapt care ne vine de la Dumnezeu fiindcă adevărul este că nu prea stăm să ne gândim la Dumnezeu şi nici nu voim să ştim că libertatea are mai multe conotaţii religioase şi teologice. Vremurile în care le trăim sunt vremuri în care ajungem de cele mai multe ori să vedem un act suprem la libertăţii prin faptul că îi întoarcem spatele lui Dumnezeu. Sunt din ce în ce mai mulţi care îşi pierd încrederea în religie şi care nu vor să mai aibă nimic de a face cu religia. Este cu adevărat trist că uneori auzim chiar de laureaţi ai premiului Nobel care sunt cât se poate de categorici că nu mai trebuie să fie nici un fel de posibilitate de dialog dintre ştiinţă şi religie fiindcă aceste două lucruri sunt total incompatibile. Este bine să ştim că vremurile noastre sunt vremuri în care libertatea este cel mai bine înţeleascã ca modalitate de a îi spune nu lui Dumnezeu Tatăl. Sunt din ce în ce mai mulţi dintre noi care ajungem să ne credem liberi numai când Îl respingem pe Dumnezeu Tatăl. Este cu adevărat o tragedie dar este o realitate a zilelor şi a timpurilor noastre. Lumea noastră este bântuită de un duh rău al separatismului şi a negaţiei care îi face pe oamenii să nu mai voiască să fie în legătură cu Dumnezeu Tatăl şi fiecare să fie pe cont propriu. După cum vom vedea în rândurile care vor urma în iad nu mai există libertate. În iad omul ajunge să fie rob etern al diavolilor. Iată de ce în cele din urmă libertatea de aici de pe pământ contează fiindcă ea este una care ne va face să determinăm viaţa noastră de apoi.[25]

Prin urmare cum se manifestă setea religioasă în om? Ea se manifestă ca un fel de tânjire după Dumnezeu Tatăl. Dacă este să privim mai mult la sfinţii creştin ortodocşi şi să le citim scrierile lor vom vedea că mai toţi au simţit un fel de tânjire după Dumnezeu. De fapt această tânjire o avem cu toţii numai că de cele mai multe ori nu suntem conştienţi de ea. Nu suntem conştienţi de ea fiindcă am ajuns să ne refulăm viaţa religioasă în tot felul de surogate şi de lucruri efemere. Pentru cei mult dintre noi adevărul este că libertatea este un lucru efemer. Ştim că una dintre cele mai celebre statui din America este Statuia Libertăţii (Statue of liberty). Această stătuie de mai multe vreme nu le mai spune nimici americanilor şi nici la restul lumii fiindcă am ajuns să trăim timpuri în care omul nu mai este prea conştient de libertate şi de modul în care se manfestă ea. Aceasta fiindcă este bine să ştim că libertatea este un dar special al lui Dumnezeu ce trebuie să fie înţeleasă în legătură cu El. Cu alte cuvinte am putea spune că făgaşul nromal al libertăţii este unul care ne leagă de Dumnezeu şi ne face să fim legaţi de Dumnezeu Tatăl. Este trist dar trebuie să spunem că sunt din ce în ce mai multe filosofii moderne care nu vor să aibă nimic de a face cu Dumnezeu şi cu existenţa Lui şi în acest mod în cele din urmă asistăm la o invazie de concepte eronate ale libertăţii. Libertatea surogat este o libertate care uneori poate să fie dominată de un profund sentiment demonic care îl face pe om să fie mândru că îi spune nu lui Dumnezeu şi că nu se merită să trăiască cu Dumnezeu. Iată de ce trebuie să ştim că în nici un fel nu avem multe de câştigat când îi spunem nu lui Dumnezeu. Nu avem multe de câştigat fiindcă adevărul este că libertatea trebuie să respecte anumite reguli

[24] Sorin Antohi, Mihai Şora, *Dialog şi libertate: eseuri în onoarea lui Mihai Şora* (Bucureşti, 1997).

[25] Ceea ce trebuie să evidenţiem este că dincolo de tot şi de toate Dumnezeu Tatăl este unul care respectă libertatea omului chiar şi când ştie că omul nu alege bine. Aceasta fiindcă dacă Dumnezeu nu ar respecta libertatea omului în cele din urmă omul ar devenii un fel de maşină ce nu are conştiinţă de sine ci numai execută comenzi. Iată prin urmare că este bine să ştim că deşi de multe ori alegem rău în viaţa noastră aceste decizii ne sunt respectate de Dumnezeu Tatăl care vrea ca noi să ajungem la cunoaşterea şi la conştiinţa binelui. Este evident că în nici un fel nu trebuie să ne considerăm că libertatea este una efectivă fără de Dumnezeu. La fel cum un tema deraiază de pe calea ferată la fel de bine facerea răului ajunge să îl deraieze pe om de la adevărata libertate. Iată de ce este bine să ştim că binele şi libertatea trebuie să coexiste într-o persoană pentru ca acea persoană să ajungă la deplinătatea ei.

pentru a fi valabilă sau mai bine spus pentru a ajunge să fie una deplină. Este cu adevărat trist să vedem că sunt din ce în ce mai mulți filosofi și gânditori care abdică de la idea de libertate ca una care vine de la Dumnezeu și este una care merge pe cărări proprii fără să aibă vreo tangență cu Dumnezeu Tatăl. Ține în cele din urmă de noi cei de azi ca să avem o concepție creștin ortodoxă despre libertate fiindcă în acest mod în cele din urmă vom ajunge la adevărata libertate.[26]

Un oarecare om de ştiinţă, după destulă argumentație în a arăta că nu există Dumnezeu, a spus:

- Dacă există Dumnezeu, să mă omoare în clipa asta!

Și deoarece nu s-a întâmplat nimic, a continuat:

- Vedeți ? Dacă ar fi existat, m-ar fi omorât.

Atunci, o bătrână îi spuse :

- Nu știți ce spuneti !

- Cum puteți cere o astfel de dovadă de la Dumnezeu ?!

- Aveți copii ?

- Da, răspunde el.

- Câți ?

- Trei.

- Sunt cuminți ?

- Eee, nu toți... doi mă ascultă, al treilea...

- Adică ? întreabă bătrâna.

- Iată, îmi vorbeşte împotrivă, nu ascultă de cele ce îi spun, e capricios...

- Atunci trebuie să-l omorâți ! îi spune bătrâna.

- Pe fiul meu ?

-Cum să-mi omor fiul ?! A răspuns uimit savantul.

- Atunci, cum credeti că stau lucrurile ? Dacă dumneavoastră nu vreți să vă omorâți copilul, cum vă puteți închipui că, vă va omorî Dumnezeu, doar pentru că nu credeți în El, sau că sunteți la fel de capricios ca și copilul dumneavoastră ?

-Chiar așa să fie lucrurile?

- Chiar așa sunt domnule.

- Să știți că nu m-am gândit în acest fel.

- Ar fi bine să vă gândiți.

- Cred că aveți dreptate.

-Să fiți sigur că, Dumnezeu, vă iubeşte nemăsurat mai mult, decât vă iubiți dumneavoastră copilul !

Primind un astfel de raspuns, omul de știință, lăsă capul in jos de rusine.

Dialogul de mai sus este unul care explică de ce atunci când de folosim libertatea în mod greșit în cele din urmă ajungem să nu fim atinși imediat de mânia lui Dumnezeu. Aceasta fiindcă după cum am spus Dumnezeu Tatăl este un Dumnezeu iubitor care așteaptă întoarcerea fiilor Săi la fel ca fiul risipitor. Iată de ce este bine să știm că în creștinismul ortodox nu avem imaginea unui Dumneze torționar care ne pedepsește pentru greșelile și pentru păcatele noastre automat ci așteaptă întoarcerea noastră.[27]

Libertatea este un un dar special pe care Dumnezeu Tatăl îl face fiecăruia dintre noi. Așa se face că El nu obligă pe nimeni să vină la Sine ci este cât se poate de liber să îi lase pe oameni să opteze între bine și rău. Sunt unii care consideră că în cele din urmă între Dumnezeu și diavol există o cale de mijloc. Așa se face că ei aleg să fie un fel de agnostici sau mai bine spus ei susțin că nu vor să fie nici cu Dumnezeu dar nici cu diavolul. Ei vor să fie numai cu această lume. Ceea ce uită aceste persoane este că această lume a venit de la Dumnezeu. Nu putem să ajungem să privim lumea autonom ca fiind una existentă prin sine și care nu are nici un fel de legătură cu Dumnezeu Tatăl. Totuși, sunt unii care sunt seduși de un fel de autonomie a lumii acesteia. Este ca și cum ai felicita un ceas frumos și precis în loc să îl feliciți pe ceasornicarul care l-a făcut. Este cu adevărat un lucru cât se

[26] Virgil Nemoiianu, Ioan Ică, *Jocurile divinității: gândire, libertate și religie la sfârșit de mileniu* (Editura Fundației Culturale Române, 1997).

[27] Sunt multe cazuri de persoane care în anumite împrejurări ale veții lor mai mult sau ami uțin vitrege au ajuns să îi întoarcă spatele lui Dumnezeu Tatăl. Aceasta fiindcă uneori ei au fost înșelați de diavol și alte ori ei au ajuns să fie dominați de mai multe gânduri de necredință. Realitatea este că Dumnezeu Tatăl așteaptă pocăința noastră până în ultima clipă din viață. Dacă este să ne gândim că tâlharul de pe cruce s-a poocăit numai cu câteva minute mai înainte de a murii avem o imagine destul de clară referitor la faptul că de multe ori oamenii se pot schimba. Ține de libertatea fiecăruia dintre noi să ne schimbăm. Fiindcă avem libertatea putem să ne schimbăm. Este adevărat că în timp ce unii se schimbă din bine în mai bine, alții se schimbă din rău în mai rău. Aceasta fiindcă aceste persoane de multe ori nu sunt conștiente de putrea libertății. Cu adevărat trebuie să recnoaștem că libertatea este o adevărată putere.

poate de eronat și de greșit să ajungi să vezi lumea ca existând dincolo de Dumnezeu Tatăl. Aceasta fiindcă oamenii adevărul este că sunt înguști în concepțiile lor și de multe ori acționază în urma unor impresii puternice pe care le-au avut. Auzim demai multe ori persoane care sunt de părere că ele nu sunt nici cu Dumnezeu și nici cu diavolul ci ei sunt pur și simplu cu lumea aceasta. Este ca și cum această lume ar exista prin sine și nu ar fi produsul voinței creatoate a lui Dumnezeu. Omul în neștiința lui poate să ajungă să debiteze mai multe astfel de opinii care evident că sunt eronate. În cele din urmă sub o formă sau alta Dumnezeu Tatăl este Cel care ne cere să ne delimităm în această viață opțiunile: suntem de partea binelui sau a răului, de partea lui Dumnezeu sau a diavolului. Cu toții dintre noi la un anumit moment sau altul al vieții noastre avem de făcut această opțiune și este bine să știm de partea cui vrem să fim. Că sunt mulți seduși de iluzile răului și ajung să fie slujitori ai diavolului nu este nici o îndoială. Totuși, noi trebuie să fim tari și să ne ne menținem pe poziție și să știm că numai alegând din libertate binele în cele din urmă vom ajunge să fim pe calea cea bună.[28]

Am voit în acest capitol în cele din urmă să insistăm mai mult pe darul pe care Dumnezeu îl face oricărui om care se naște în această lume: darul libertății. Prin acest dar în cele din urmă avem libertatea de opțiune și avem șansa să alegem ceea ce ni se potrivește. Omul este o ființă liberă și fiindcă este liberă în cele din urmă el trebuie să aleagă ceea ce i se potrivește în această lume. Numai în societățile totalitare omul nu mai are posibilitatea de a alege ci el ajunge să fie unul care este controlat în întregim ede aparatul totalitar care oprimă persoana. Din cele mai vrechi vremuri omul s-a răzvrătit împotriva celor care caută să îi îngrădească libertatea. Mai noi unul dintre cele mai mari bloguri zgârie nori din New York din America se numește Freedom Tower (Turnul Libertății). Acest turn a fost construit pe vechiul loc unde au fost cele două Turnuri Gemene (World Trace Center) care au fost distruse în atacurile teroriste de tip kamikaze de la 11 septembrie 2001. Iată prin urmare că omul modern sau mai bine spus omul din zilele noastre este unul care este preocupat de noțiunea de libertate chiar dacă de multe ori el nu o face nici flosofic și nici religios. Există în lumea de azi un fel de tânjire de multe ori inconștientă după libertate. Dacă este să urmărim mai multe dintre clipurile publicitare pe care le vedem zilnic pe micul ecran în cele din urmă ne vom da seama că toate acestea sunt unele care preamăresc într-un fel sau altul libertatea. Realitatea este că în publicitate libertatea se vinde. De multe ori unele firme își i-au ca motto: gustul libertății, sau trăiește liber. Aceasta fiindcă este un lucru cât se poate de plăcut să se simți liber. Totuși, trebuie să știm că libertatea comericală pe care ne-o propun mai multe clipuri publicitare nu este una profundă. Regretatul părinte mitropolit Bartolomeu Anania ce a plecat în lumea celor drepți în anul 2011 după ce mai multă vreme a păstorit la Cluj Napoca în România spunea la un moment dar că în momentele dificile este bine ca omul să își pătreze *libertatea interioară*. Ce să însemne această libertate înterioară la care se referea el? Adevărul este că un om poate să fie închis într-o închisoare și totuși să se simtă liber. Aceasta dacă mintea și sufletul lui nu au ajuns să fie contaminate și ele de.[29]

Adevărul este că lumea de azi are mai multe concepții despre libertate:

1. Libertate științifică
2. Libertate artistică
3. Libertate culturală
4. Libertate de exprimare
5. Libertatea comunicării, etc.

Totuși cu toate aceste noțiuni de libertate în cele din urmă omul nu are nici un fel de deplinătate a libertății dacă nu ajunge în cele din urmă la Hristos. De ce este așa? Fiindcă Hristos este calea noastră spre Dumnezeu Tatăl. Omul sau mai bine spus creștinul ortodox ajunge să simtă plenar libertatea numai când este în comuniune cu Dumnezeu Tatăl. Acest sentiment al libertății creștin ortodox este este foarte bine exprimat de un imn creștin ortodox care sună așa: "brațele părintești sârguiește a mi le deschide mie, că în desfătări am cheltuit toată viața mea, spre bogăția cea necheltuita a îndurărilor Tale, privind Mântuitorule, acum, nu trece cu vederea inima mea cea săracă, căci către Tine, Doamne, cu umilință strig: Am greșit, Părinte, la cer și înaintea Ta!"

---

[28] Josiane Boulad Ayoub, Peter Louprecht, *Le sense de la liberte* (Editura Universității Laval, 2010).

[29] O întâmplare mai puțin cunoscută în zilele noasre este cu doi foști deținuți din lagărul de la Auschwitz din Germania nazistă. Se spune că acești doi deținuți în lagăr au ajuns amândoi să nu moară și să fie eliberați de armata aliaților în anul 1945. După mai mulți ani cei doi s-au întâlnit. Primul a început prin a îi spune că el i-a iertat pe naziștii care l-au torturat și l-au chinuit în lagăr. Al doilea însă a răspuns că el în nici un fel nu i-a iertat și că și acum după mai mulți ani după ce s-a eliberat îi urăște pe toționarii lui. Atunci se spune că primul i-ar fi spus memorabilele cuvinte: înseamnă că tu nu te-ai eliberat din Auschiwtz fiindcă acela a fost un loc al urii. Ura te face să fi și acum captiv în lagăr. Aceste cuvinte ne spun că deși un om poate să fie în stare de libertate și nu este închis în nici o închisoare, ei bine sufletul lui este unul poate să fie închis fiindcă ura este un sentiment care nu mai permine libertatea. Nu mai permite libertatea fiindcă ea este un sentiment care consumă la fel ca arderea unui foc lemnul.

Vedem că imnul de mai sus vorbește despre *brațele părintești* ale lui Dumnezeu Tatăl. Cum putem noi să simțim aceste brațe părintești? Ajungem să simțim aceste brațe părinești când în inima noastră simțim harul lui Dumnezeu. Harul lui Dumnezeu din inimă nu este un fel de stare pur psihologică ci este mai mult decât toate o împăcare cu sine și cu ființa noastră lăuntrică. Când simțim că trăim în iubirea lui Dumnezeu Tatăl ajungem la o stare în care nu mai voim să facem răul și devenim conștienți de consecințele nefaste ale păcatului. Când omul nu este în brațele părintești ale lui Dumnezeu Tatăl ei bine păcatul și răul i se pare alternative cât se poate de plauzibile. Iată cum putem în cele din urmă să facem diferența dintre cei care sunt în brațele părinești ale lui Dumnezeu Tatăl și cei care nu sunt în aceste brațe părintești. Din libertate adevărul este că viața noastră este o tâjire permanentă după Dumnezeu Tatăl. În această viață realitatea este că ajungem numai la o stare parțială de comuniune cu Dumnezeu Tatăl. Sfinții sunt cei care ne-au spus și unii au fost și cei care au experimentat că numai în viața de apoi în cele din urmă în libertate vom ajunge la o stare deplină de comuniune cu Dumnezeu Tatăl.[30]

CAPITOLUL 2

LIBERUL ARBITRU ÎN PLAN MORAL

Prin urmare trebuie să știm că există o dimensiune morală a libertății care se manifestă prin liberul arbitru. Dacă până acum am vorbit cât se poate de generic despre libertate ei bine ar fi cazul să știm că liberul arbitru este un fapt care ajunge să nuanțeze mult mai bine libertatea. Ce este prin urmare liberul arbitru? Liberul arbitru este unul care după Sfântul Vasile cel Mare și Feircitul Augustin se leagă mai ales de faptul că omul nu poate în nici un fel să îl învinovățească pe Dumnezeu de răul pe care îl comite. Sunt mai mulți care ar fi tentați să creadă că atunci când fac un rău în cele din urmă nu sunt ei vinovați de această acțiune. Nu sunt ei vinovați fiindcă libertatea le-a fost dată de Dumnezeu Tatăl și prin urmare Dumnezeu Tatăl este responsabil de răutățile pe care ei le fac ca unii care au această libertate ca venind de la Dumnezeu Tatăl. Trebuie să știm că omul poate să aleagă să facă răul, dar aceasta nu înseamnă în nici un fel că Dumnezeu este responsabil pentru răul omului. Aceasta fiindcă omul fiind o persoană cu voință, sentimente și rațiune în cele din urmă poate prin sine să decidă ce să facă: binele sau răul? Iată de ce este bine să știm că omul are liber arbitru și aceste liber arbitru este unul care poate duce la comitea răului. Deși omul vine de la Dumnezeu el este o făptură care are posibilitatea să opteze între bine și său. Lucrurile par simple în teorie dar ele sunt mult mai complicate în practică. Acasta fiindcă răul are întotdeauna o forță sau o putere de seducție. Răul ne seduce fiindcă pe cale rațională el nu reușește niciodată să ne convingă. Să ne gândim la cazul unui jefuitor de bănci. El știe rațional și moral că nu este bine să jefuiască băinci fiindcă acolo sunt depozitați banii la mai mulți oameni care au muncit din greu pentru ei. Totuși, el este sedus de ceea ce va putea face cu banii furați când aceștia vor ajunge la el.[31]

Iată prin urmare că am ajuns să enunțăm în mare care este sensul liberului arbitru. Liberul arbitru se manifestă cel mai bine în sens moral sau am mai putea spune că liberul arbitru este o libertate morală a omului. Ce să înțelegem prin această libertate morală a omului? Este bine să știm că atunci când mergem cu prietenii în oraș și avem posibilitatea de a alege să consumăm un suc de portocale sau unul de lămâie în cele din urmă aici avem de a face cu o libertate generică. Când însă ne aflăm cu mai mulți prieteni și optăm să ne apridem o țigară sau să bem până ne îmbătăm aică avem de a face cu ceea ce este liberul arbitru. Aceasta fiindcă una este să alegi dintre un suc de portocale sau un suc de lămâie și alta este să alegi să fumezi sau să te îmbeți. Iată prin urmare că avem aici de a face cu ceea ce am putea spune o gradație a libertății. Libertatea este de mai mule timpuri și de mai multe nivele. Este bine să știm că aceste tipuri și aceste nivele nu trebuie să fie confundate deși pentru unii este greu să facă distincție dintre libertatea generică pe care o avem și liberul arbitru. Librul arbitru după cum am spus se leagă cel mai mult de alegerile morale pe care le facem. Este liberul arbitru care în cele din urmă cel care

---

[30] Cuviosul Nicolae Velimirovici, *Credința sfinților: catehismul Bisericii Ortodoxe* (București, 2009).

[31] Termenul de seducție este un termen la origine latin și înseamnă a lua pe cineva deoparte sau mai bine spus a scoate pe cineva din context. În acest sens răul cu adevărat ne scoate din contextul moral al vieții și ne prezintă răul ca fiind ceva bun mai ales în perspectivă. Când un om se apucă de băut de cele mai multe ori o face din pricina faptului că alcoolul îi produce plăcere. Până și Sfântul psalmist David spunea în unul din psalmii săi că: vinul veselește inima omului. Totuși, dacă omul bea din ce în ce mai mult sensul vieții lui ajunge să se schimbe. Băutura nu mai devine un mijloc de a obține buna dispoziție sau sănătatea trupească ci ajunge să fie un scop existențial al vieții omului. Sunt mai mulți bețivi care atunci când nu a mai avut bani pentru a bea au furat sau uneori chiar au ucis pentru a își astâmpăra pofta de alcool. Iată cum alcoolul este unul care seduce după cum de face ne seduce orice patimă.

ajunge să ne definească profilul moral. Dacă libertatea în sens generic ne defineşte personalitatea în cele din urmă liberul arbitru este unul care ne defineşte moralitatea. Ce să înțelegem din aceasta? Libertatea în sens generic este una care se manifestă prin mai multe particularități. În acest sens unii oameni sunt diferiți tocmai prin algerile pe care le fac ei. Unora le place să călătoarească la munte, în timp ce altora le place să călătoarească la mare. Unarora le palce să vizioneze filme de acțiune în timp ce altora le pace să vizioneze filme de dragoste (romantice). Unora le place să călătoarească cu trenul în timp ce altora le place să călătorească cu automobilul. Iată de ce este bine să ştim că în cele din urmă diferența dintre persoane de multe ori se manifestă prin libertatea opțiunilor. Aceasta fiindcă opțiunile sunt cele care ajuns să se prindă contur prin libertate. Totuşi, mai toți oamenii ales să fie oameni morali adică se respecte normele decenței şi a bunului simț. Sunt şi unii care nu o fac şi aici avem de a face nu ci libertatea de opțiune pe care fiecare dintre noi o avem generic ci la fel de bine cu liberul arbitru. Este liberul arbitru cel care ajunge să ne delimiteze şi să ne separe în oameni morali şi oameni imorali.[32]

Totuşi adevărul este că deşi am vorbit despre care este diferența dintre libertate şi liber arbitru în cele din urmă sunt mai mulți care sunt confuzi şi sunt cât se poate de neşitiutori în ceea ce priveşte asceastă diferență. Este bine să ştim că nu trebuie să confundăm libertatea persoanei cu liberul arbitru fiindcă după cum am spus liberul abritru este unul care se manifestă mai ales în alegerile morale pe care le face cineva. Cu toții avem de făcut algeri morale. Să ne gândim la un mare patron din zilele noastre care are posibilitatea de a câştiga foarte mult din falimentarea unei companii adverse sau a nu câştiga nimic dacă nu o falimentează. Este fără de nici o îndoială că aici avem de a face cu o dilemă morală. Este liberul abritru cel care intervine aici şi îi spune acestui mare patron că dacă va falimenta o companie rivală deşi el se va îmbogățîi mai mulți oameni vor rămâne fără de locuri de muncă. Dacă marele patron este un om moral şi îşi foloseşte cum se cuvine liberul arbitru în cele din urmă el nu va falimenta compania adversă. Dacă din contră răul câştigă în plan moral lupta din sufletul acestui mare patron, în cele din urmă el va falimenta compania adversă şi aşa că va ajunge să facă mult rău celor din acea companie. Iată prin urmare una dintre marile dileme ale liberului arbitru. De multe ori liberul arbitru se confuntă cu dileme morale şi este bine să ştim că el trebuie să ştie cum să acționeze. În acest sens sunt de mare ajutor predicile preoților creştin ortodocşi care de multe or sunt focare de lumină într-o lume care se zbate în mari dileme morale. Liberul abitru este un fapt care la drept vorbind nu preocupă pe mulți fiindcă sunt din ce în ce mai puțini cei care studiază morala creştină. Morala creştină vedem că nu este de multe ori în conformitate cu mentalitatea lumii din jur. Iisus a fost şi este şi în zilele noastre neânțeles când a spus că dacă cineva te loveşte peste obraz tu întoarcei-l şi pe celălalt. Deşi am ajuns să trimitem oameni pe lună şi să trimitem mai multe sonde şi sateliți pe Marte realitatea este că în plan moral omul rămâne la fel de rudimentar cu oamenii din antichitate.[33]

Din cele mai vechi timpuri omul a fost unul care L-a învinovățit pe Dumnezeu Tatăl de răul şi moartea din lume. Fără doar şi poate că putem obseva că în lumea noastră există mult rău: suferință, boli, patimi, invidie, război, durere sau foamete şi sărăcie. Este evident că trebuie să fim mai precauți cu faptul de a ajunge să îl învinovățăm pe Dumnezeu cu răul şi relele din lumea noastră. Să fie Dumnezeu autor al răului din lumea noastră? Realitatea este că nu ştim ca Dumnezeu Tatăl să îi fi spus împăratului Nero să de-a fost Romei şi mai apoi să îi învinovățească pe creştini. Nu ştim ca Dumnezeu Tatăl să îi fi spus lui Adolf Hitler să declanşeze cel de al doilea război mondial. Iată de ce în cele din urmă este bine să ştim că Dumnezeu Tatăl a dat liber arbitru omului prin care omul poate să opteze în plan moral între bine şi rău. Prin urmare trebuie să ştim că răul şi relele din lumea noastră nu sunt unele care au fost făcute de Dumnezeu. Cum se face atunci când oamenii mor din moment ce nici un om nu vrea să moară? Este moartea un lucru creat de om? Admitem că crimele sunt săvârşite de oameni răi, dar în cele din urmă cum se explică mortalitatea din lume? Sfinții părinți ai creştinismului ortodox sunt cât se poate de expliciți în acest sens. Dumnezeu Tatăl nu a creat moartea. Dumnezeu Tatăl l-a menit pe om pentru nemurire. Omul trebuia să respecte o singură condiție: acea de a nu cunoaşte diferența dintre bine şi rău.

---

32 Andrei Andrecuț, *Repere de morală creştină* (Alba Iulia, 2007).

33 Filosoful danez Soren Kierkegaard spunea la un moment dat că: "oamenii cer libertatea de exprimare ca o compensație pentru libertatea de gândire pe care de foarte puține ori o folosesc." Din această afirmție trebuie să înțelegem că sunt mulți care nu stau să gândească atunci când se exprimă şi pentru aceata ajung să rostească inepții. Este bine să ştim că deşi cineva poate să ne ia libertatea de a vorbii dar în nici un fel nu ne poate lua libertatea de a gândii. Trebuie să gândim lucrurile mai înainte de a le spune mai ales când ne confruntăm cu mari dileme morale. Trăim vremuri în care sunt din ce în ce mai puțini cei care meditează la marile probleme morale cu care se cofruntă umanitatea. Avortul, prostituția, corupția, eutanasia sunt numai câteva dintre ele. Iată de ce în cele din urmă unul dintre primele lucruri pe care le avem de făcut în sens creştin ortodox este să fim conştienți că există liber arbitru.

Aici intervine cel mai malefic personaj din toate timpurile și locurile: diavolul. Diavolul este cel care a voit moartea omului și nu Dumnezeu. Cine este diavolul știe mai toată lumea. Creat de Dumnezeu Tatăl inițial ca înger de lumină diavolul se mândrește și se emfatuează și ajunge la concluzia că el este mai presus de Dumnezeu Tatăl. În cer el dimpreună cu îngerii care i-au devenit adepți îi declară război lui Dumnezeu pentru a Îl detrona. Îngerii buni conduși de Sfântul Arhanghel Mihail ajung să îl învingă pe Lucifer (datătorul de lumină) care care va fi atruncat în iad și va devenii satan (acuzatorul). Iată prin urmare urmare pe scurt istoria diavolului. Fiindcă s-a întors de la Dumnezeu care este binele în cele din urmă diavolul a devenit slujitor veșnic al răului. Omul a devenit centrul de interes al diavolului fiindcă el a fost creat de Dumnezeu și la fel de bine se afla în raiul din care el a fost izgonit. Așa se face că diavolul o ispitește pe Eva, prima femei din istoria umanității și ea ajunge de încalcă porunca lui Dumnezeu de a cunoaște diferența dintre bine și rău. Eva îl convinge și pe Adam că este bine să încalce porunca lui Dumnezeu Tatăl și încălcând această poruncă ei s-au separat parțial de Dumnezeu Tatăl care este izvorul vieții și au ajuns să devină muritori.[34]

Prin urmare este bine să știm că liberul abitru este un lucru care ne face să fim cât se poate de atenți cu diferența dintre bine și rău. Putem vedea că încă de la începuturile umanității omnul s-a confruntat cu această mare dilemă. Aceasta fiindcă de mai multe ori răul se prezintă pe sine ca fiind un lucru bun. Diavolul i-a spus că dacă va încălca porunca lui Dumnezeu de a nu cunoaște diferența dintre bine și rău nu va murii ci din contră i se vor deschide ochii și ca fi ca Dumnezeu. Iată că diavolul este unul care ne face să nu mai știm care este diferența dintre bine și rău. În acest sens este adevărat că liberul arbitru este unul care se leagă de virtutea discernământului. Ce este disernământul? Dicernământul este unul care ne spune care este diferența dintre bine și rău într-o situație când lucrurile nu sunt destul de clare. Prin urmare știm că discernământul este unul care ne face să fim cât se poate de deschiși cu alegerile morale pe care trebuie să le facem în aceast viață. Iată pe spunea în acest sens gânditorul creștin G. K. Chesterton: "după mai mulți filosofi, prin faptul că Dumnezeu a făcut lumea El nu a făcut decât să o înrăiască. După creștinism, prin faptul că a făcut-o El a eliberat-o. Dumnezeu nu a scris atât de mult un poem, ci o piesă de teatru; o piesă de teatru care a fost plănuită să fie perfectă, dar care a fost lăsată actorilor umani și regizorilor, care de atunci înainte nu au făcut decât să își bată joc de ea." Deși Chesterton nu a fost un creștin ortodox el a exprimat cât se poate de bine care este concepția ortodoxă a liberului arbitru. Liberul nostru abitru este ca o piesă de teatru scrisă de Dumnezeu. Noi suntem actorii care trebuie să jucăm această piesă de teatru. Piesa de teatru poate să fie una perfectă dar dacă noi nu ne dăm silința în cele din urmă ea ajunge o piesă slabă ce nu va fi apreciată de nimeni și care nu va avea nici un fel de reacție pozitivă din partea publicului.[35]

Iată prin urmare că cu toții ajungem să ne dăm seama că ne naștem cum liber abitru dar ceea ce trebuie să știm este că acest liber abitru nu este în nici un fel un fapt care poate să fie relativizat. Aceasta fiindcă după cum am spus omul este unul care încearcă să adapteze liberul arbitru la nivelul situațiilor cu care se confruntă. Mai ales cei care sunt corupți moral și materialicește sunt persoane care ajung de multe ori creadă propiile lor minciuni fiindcă ei sunt unii care consideră că ceea ce fac ei de fapt este un lucru necesar. Deși știu că nu este un lucru bun totuși ei se autoconving că fac un lucru necesar. Este în mersul lumii să fie corupți și la fel de bine societatea din jur trebuie să accepte că așa merg lucrurile în această lume. Când mai mulți corupție se unesc adevărul este că în jurul nostru se instalează ceea ce am putea denumii ca un mediu viciat. Este greu să reziști între mediu viciat să nu fi și tu corupt. Unii au ajuns să să plătească cu prețul vieții lor această coruție a lumii din jur. Dacă este că ne gândim la sfinții apostoli credem că lumea va înțelege la ce ne referim. Sfinții aspotoli au fost cei care au protestat împotriva unuia dintre cele mai mari păcate colective de care a suferit umanitatea: maladia păgânismului. Sfinții apostoli au fost conștienți că păgânismul este un lucru rău care ține lumea în întunericul spiritual și cel material și pentru aceasta au ales să prezinte lumii alternativa binelui: a lui Iisus. Sfinții apostoli știau că eventual vor plătii cu prețul vieții lor fiindcă mediul în care au trăit era unul profund corupt și unul care nu voia să se schimbe. Așa se face că cu excepția Sfântului Ioan Teologul cu toți apostolii au suferit moarte de

---

[34] Piero Coda, Emanuele Severino, *La verita e il nulla: il rischio della liberta* (San Paolo, 2000).

[35] Asemenea actorilor care au citit piesa de teatru pe care urmează să o joace cu toții știm ce este liberul abitru fiindcă cu toții știm că binele nu este identic cu răul și moralitatea nu este identică cu lipsa de imoralitatea. Totuși, fiindcă suntem actori care nu ne luăm meseria în serios de mai multe ori facem ca piesa de teatru a liberului arbitru să nu fie jucată cum se cuvine. Ține de noi când ne dăm sârguința să jucăm piesa de teatru. Cel mai bine este bine să știm că toți omaneii imorali se consieră pe sine omeni morali. Homosexualii, lesbienele, sadicii, criminalii cu toții își găsesc scuze morale pentru a își justifica imoralitatea lor. Iată de ce este bine să știm că cel mai facil lucru pe care îl putem face când săvârșit răul este să ne găsim scuze. Din cele mai vechi vremuri omul își găsește scuze sau cum spune un termen juridic își găsește *circumstanțe atenuante* prin care să se scuze pe sine că a păcătuit.

martiri. Este posibil ca și noi să fim cât se poate de descurajați când ajungem să ne dăm seama că trăim într-un mediu vicizat dar ceea ce este bine să știm este că în cele din urmă cineva rebuie să spargă gheața. În anii '70 ai secolului al XX-lea cazul polițistului Frank Serpico din New York a făcut multă vâlvă. Serpico a fost un polițist care a reperat la un moment dat mai mulți traficanți de droguri. A anunțat de aceasta și pe colegii lui din departamentul de poliție. S-a făcut o echipă care să meargă să îi prindă pe infractori. Serpico a a dat să intre în camera cu pricina dar în acel moment a fost părăsit de colegii lui care erau colaboratori ai traficaților de droguri. Drept urmare Serpico a fost împușcat în față. Din fericire nu a murit și după mai mult timp de spitalizare s-a însănătoșit. Ca urmare el a părăsit poliția și a plecat din America în Europa. Avem aici un caz care ne spune că de multe ori liberul abitru este un fapt care ajunge să ne pună în contact cu mediul viciat din jurul nostru și cu adevărat încleștarea poate să fie dureroasă.[36]

Se sune că în pustia Palestinei a trăit în vechime un mare pustnic pe nume Filerat.

- Tu ai venit să te nevoiești în această pustie, a început să îi spună un alt mare pustnic.
- Așa este părintele meu.
- Dar știi care este sensul nevoinței noastre fiul meu?
- Iubirea lui Dumnezeu.
- Da. Iubirea lui Dumnezeu, dar mai este ceva.
- Ce este părintele meu?
- Scopul nostru este să ne mântuim.
- Și ce înseamnă mântuirea?
- Înseamnă să ajungem în rai.
- Da, înțeleg părintele meu.
- Tu să faci din din dorința de a ajunge în rai scopul veții tale de pustinc.
- Așa am să fac părintele meu.

Au trecut 50 de ani de când părintele Filaret s-a retras în pustie. După 50 de ani el și-a spus:

- Este timpul să merg în rai.

Și-a luat un baston și se spune că a plecat spre rai. După mai mult timp de mers a ajuns în cele din urmă la porțile raiului.

- Nu este nimeni la aceste porți? a spus părintele Filaret.

S-a uitat în stânga și în dreapta dar nu a găsit pe nimeni.

- Ce ar fi să bat la poțile raiului? Poate cineva îmi va deschide.

Părintele Filaret a bătut la porțile raiului.

- Cine este? S-a auzit o voce dulce din rai.
- Iisuse sunt eu părintele Filaret!

Nu a mai primit nici un răspuns.

- Iisuse sunt eu părintele Filaret!

Din nou nici un răspuns. A stat și a așteptat dar nu i-a deschis nimeni. Trist și supărta părintele Filarat s-a întors din nou în pustie. Au mai trecut încă 10 ani. După acești 10 ani s-a dus din nou la porțile raiului.

- Cine este? L-a întrebat din nou vocea dulce din rai.
- Tu ești Doamne Iisuse Hristoase! Eu sunt doar chipul Tău!

Se spune că atunci poarta raiului s-a deschis și părintele Filaret a fost primit în rai unde a fost îmbrățișat de Hristos.

Care este morala acestei întâmplări care avem toate motivele să credem că este adevărată? Realitatea este că de multe ori ne raportăm în ceea ce facem la noi înșine și numai la noi înșine. Iisus vrea ca noi să ne raportăm la El în tot ceea ce facem. Așa se face că trebuie să știm că noi suntem doar un fel de slujitori ai lui Hristos dar Hristos este cel care în cele din urmă ne umple cu harul mântuirii.[37]

---

[36] Cuviosul Paisie Aghioritul, *Patimi și virtuți* (București, 2007).

[37] Egoismul poate să se manifeste destul de sublit și el poate să îl facă pe creștinul ortodox să se vadă pe sine mai mult ca restul creștinilor. Știm de mai mulți sfinți creștin ortodocși că au fost puternic munciți de demonul mândriei care îi făcea să se mândrească cu nevoințele lor și să se vadă pe sine mai buni și mai superipri decât restul semenilor lor. Iată de ce în cele din urmă este bine să știm că trebuie să știm că deși suntem oameni morali care uneori ajungem și la unele grade de nevoință în cele din urmă nu trebuie să ne mândrim și să ne vedem mai buni descât restul creștinilor. Iată prin urmare că este bine să știm care sunt limitele nevoinței și să știm că o nevoință care o facem cu scopul de ne mândrii că suntem mai buni decât restul în cele din urmă nu este de nici un folos. Am spus că egoismul se poate manifesta destul de subtil. El este unul care ne face să ne vedem mai buni și mai virtuoși decât restul. De fapt Iisus ne-a averizat în privința acestui lucru în pilda vameșului și a fariseului. În timp ce vameșul s-a recunsocut pe sine ca păcătos,

Realitatea este că trăim vremuri confuze. Sunt mai mulți care sunt cât se poate de încrezători că progresul științific și tehnologic în viitor va înlocui în cele din urmă nevoia de religie și de credință în Dumnezeu. Realitatea este că de 2000 de ani au fost mai mulți creștin ortodocși care în mod ciclic au simțit nevoia de viață religioasă prin care să ajungă să își lege sau mai bine spus să își conecteze liberul lor arbitru al voința lui Dumnezeu. Comuniunea cu Dumnezeu este una care am putea spune că pune liberul arbitru în acțiune și la fel de bine ajunge să îl facă pe om conștient de voia lui Dumnezeu. Morala creștin ortodoxă știm că ne spune că conștiința este vocea lui Dumnezeu în om. Ce este vocea conștiinței? Este acea voce care ne spune că atunci când suntem pe punctul să ne aprindem o țigară ar fi mai bine să nu o facem. Aceasta fiindcă vocea dracului ne spune că fumatul nu este un păcat fiindcă nu este nimic mai mult decât o inhalere de fum cu nicotină. Iată de ce este bine să știm că liberul abritru se poate manifesta de multe ori în cele mai neprezăvute situații. Sufletul omuui este cel în care se manifestă liberul abitru. Este adevărat că de multe ori liberul abitru poate să gândească lucruri rele sau păcate dar nu ajunge să le pună în practică. Sunt mulți care atunci când li se face un rău ajung să voiască să se răzbune dar în cele din urmă ajung să se autocontroleze și în cele din urmă renunță la dorința de a se răzbuna. Iată prin urmare că liberul arbitru poate gândii și cugera rău dar aceasta nu duce de fiecare dată la facerea răului.[38]

Știința din zilele noastre a ajuns de mai multe ori la concluzia că de fapt nu există liber abitru ca fiind o parte a sufletetului care ține de voință și de la rațiune ci mai mult că este un fapt care este determinat de creier. Este bine să știm că în nici un fel nu trebuie să consideră că liberul arbitru este o iluzie fiindcă el nu este o iluzie. Nu putem să vedem liberul arbitru dar fără doar și poate că ajungem să îi simțim consecințele. Dacă liberul abitru ar fi o iluzie cum se face că unii în fața unor situații aleg un lucru și alții un altul. Fără doar și poate că Iisus ne-a făcut conștienți de acest fapt prin pilda samarineanului molostiv. Care este pilda samarineanului milostiv știe mai toată lumea. Ca să îi famliarizăm și pe cei care nu o știu sau poate nu o mai țin minte o vom enunța în rândurile de mai jos. Un om se pogora de la Ierusalim la Ierihon când a căzut între niște tâlhari care l-au jefuit și bătut lăsându-l aproape mort. Pe drum a trecut un preot. El l-a văzut pe om să zăcea pe jos dar a preferat să treacă mai departe. Tot pe acolo a trecut un levit (levitul era în vechime un fel de ajutor de preot sau cârsnic). Acest levit l-a văzut pe pe om zăcând jos și gemând dar a prefeat să treacă mai departe fără să îl ajute. Pe acel drum a trectu un samaritean. Samaritenii erau o provincie din mijlocul Isarelului care militau pentru independență. Ei bine acest samaritean s-a milostivit de victimă. L-a luat, l-a dus la un han unde s-a îngrijit de rănile lui. Mai apoi l-a plătit pe hangiu să aibă de grijă de el și ce va mai cheltui acesta îi va plătii când se va întoarce înapoi. Avem aici prin urmare trei cazuri de persoane care au racționat diferit într-o anumită situație. Aceasta fiindcă putem vedea că în timp ce preotul și levitul nu au voit să îl ajute pe cel aflat în nevoie în cele din urmă samariteanul a făcut-o.[39]

Prin urmare cum se manifestă liberul arbitru în sens generic? Teologii sunt de părere că sunt trei categorii în care se manifestă acest liber arbitru:

1. Libertatea nu numai mentală ci și libertatea de a gândii ce vrei.
2. Libertatea de a spune ce vrei sau cu alte cuvinte libertatea cuvântului
3. Libertatea de a face ce vrei.

Sunt mulți care ar putea să considere aceste lucruri banale dar dacă este să facem o trecere prin istoria lumii vom vedea că de cele mai multe ori aceste trei dimensiuni ale liberului arbitru au fost cât se poate de problematice. De mai multe ori în mai multe epoci ale istoriei vom vedea că libertatea de a gândii, de a vorbii și de acționa au fost cât se poate de mult lucruri suprimate. Iată de ce trebhuie să știm că de mai multe ori Biserica Creștin Ortodoxă și creștinii ortodocși au fost suprimați și fără doar și poate că au fost reduși la tăcere. Vom ilustra aceste fapt numai cu două exemple:

---

fariseul se lăuda în fața lui Dumnezeu că nu este la fel de păcătos la vameșul. Iisus ne-a spus că vameșul s-a întors mai îndreptat la casa lui decât fariseul.

[38] Giovanni Felice Azzoni, *La liberta umana: rolo della mente nella creazione del mondo* (Bollati Boringheri, 2005).

[39] Este bine să știm că liberul abitru este un lucru pe care ajungem să îl exersăm. Trebuie să fim conștienți în primul rând că avem liber abitru. Dacă este să privim în jurul nostru sunt din ce în ce mai mulți oameni care merg pe instinct. Ei bine realitatea este că acești oameni nu sunt conștienți că au liber abitru. Acest liber arbitru după cum am spus se manifestă cel mai mult în algerile noastre morale. Aceasta fiindcă după cum am spus una este libertatea omului în viața de zi cu zi și alta este libertatea omului în viața sa religioasă. Este bine să sesizăm aici o nuanță. Liberul abitru este unul care nu este deplin definit de viața religioasă ci la fel de bine și de faptele noastre noastre care implică mai multă concentrare asupra unor opțiuni care pot să ne afecteze viața. Totuși, este bine să știm că nu putem să desprindem liberul arbitru de moralitate fiindcă aceste două noțiuni sunt cât se poate de complementare una alteia.

1. În primele secole ale creştinismului creştinii au fost persecutaţi şi martirizaţi fiindcă L-au mărturisit pe Hristos şi au arătat înşelăciunea zeilor şi a idolilor.

2. În secolul al XX-lea Uniunea Sovietică a redus la tăcere Biserica Ortodoxă şi a persecutat mai mulţi preoţi creştin ortodocşi fiindcă l-au mărturisit pe Hristos şi au arătat că ateismul este o mare greşală.

Iată de ce este bine să ştim că trebuie să avem liberul arbitru ca o parte dintre preocupările noastre duhovniceşti. Aceasta fiindcă după cum am spus este bine să ştim că liberul arbitru după ce ajunge să fie conştientizat în cele din urmă ajunge să fie îmbunătăţit. Trebuie să avem răbdarea de a ne cultiva liberul arbitru şi de a ajunge să îl punem în acţiune. Ţine de noi să facem acest lucru. Acesta este fără doar şi poate un proces ascetic şi este unul care ne face să fim cât se poate de atenţi cu modul în care trăim viaţa sufletească. La fel de bine adevărul este că rugăciunea este una care ajunge să ne întărească liberul arbitru şi să ne facă să fim cât se poate de vigilenţi în a ajunge să facem alegerile bune. După cum am spus adevărul este dă diavolul este unul care poate să facă presiuni peste liberul nostru arbitru dar ceea ce trebuie să ştim este că el nu poate să treacă peste libertatea noastră de a ne manifesta liberul arbitru. Aceasta fiindcă el nu are putere peste libertatea noastră atâta vreme cât suntem în această viaţă. Iată de ce orice moment de rugăciune sau de meditaţie în cele din urmă este o modalitate de a ne întării liberul arbitru şi de a ne face mai puternici în faţa asalturilor şi a atacurilor demonice.[40]

Este adevărat că sunt mai mulţi teologi creştin care cred în predestinare. Cei mai voci în acest sens sunt calvinii care au fost cei care au îmbrăţişat ideile şi doctrinele lui Jean Calvin. Ceea ce este extrem de important este că Dumnezeu Tatăl nu predestinează pe nimeni în această viaţă ci din contră El conferă fiecăruia o menire. Cu toţii avem un fel de menire sau mai bine spus un fel de vocaţie în această viaţă. Deşi Dumnezeu Tatăl ne conferă menirea în cele din urmă ţine strict de noi dacă ajungem să realizăm această menire. Cum putem să ne ştim că fiecare dintre noi avem o anumită menire în această viaţă? Ei bine putem să ştim acest fapt prin faptul că fiecare dintre noi ne naşte cu anumie calităţi sau mai bine spus cu anumite caracterisitici. Unii se nasc cu aptitudini muzicale şi prin urmare devin muziceni. Alţii se nasc cu aptituni ştiinifice şi devin mari savanţi. Alţii se nasc cu calităţi organizatorice şi devin lideri. Iată de ce în cele din urmă este bine să ştim că cu toţii avem anumite daturi cu care ne naştem. Ele sunt fără doar şi poate unele care dacă le vom pune în practică în cele din urmă ne vor face să ne realizăm vocaţia pe care Dumnezeu a pus-o în fiecare dintre noi. Este bine să ştim că vocaţia fiecăruia dintre noi este în cele din urmă o problemă care ţine de liberul nostru arbitru. Mai bine spus ţine de noi să ajungem să realizăm menirea pe care Dumnezeu Tatăl a pus-o în noi. Este adevărat că nu toţi oamenii se nasc cu aceleaşi calităţi. Ceea ce trebuie să ştim însă este că dacă vom face un minim de efort în cele din urmă vom descoperii care este vocaţia pe care Dumnezeu Tatăl a spus-o în noi încă din momentul naşterii sau al formării noastre ca embrion în pânteceloe maicii noastre.[41]

Prin urmare este adevărat că liberul arbitru este cel care în cele din urmă se leagă de vocaţia noastră de persoane umane. Aceasta fiindcă este bine să ştim că fiecare dintre noi suntem persoane care sunt irepetabile şi în care există unele daruri ale lui Dumnezeu. Iată de ce este bine să ştim că liberul arbitru este un fapt care în cele din urmă defineşte propria noastră vocaţie lăsată de Dumnezeu Tatăl în noi. După cum am spus teoria predestinaţiei sau a faptului că mai înainte de a se naşte cineva el este predestinat pentru o anumită viaţă este cât se poate de neadevărată. Nu este adevărată fiindcă după cum putem să vedem în această viaţă oamenii sunt liberi să schimbe după bunul lor plac viaţa pe care o duc. Sunt mai multe persoane care au ajuns să schimbe de mai multe ori modul şi genul de viaţă pe care îl duc. Aceasta fiindcă după cum am spus omul are liber arbitru. Nu trebuie să confundăm liberul abitru al omului cu preştiinţa lui Dumnezeu Tatăl. Aceasta fiindcă după cum ne spune teologia creştin ortodoxă Dumnezeu Tatăl este atoateştiutor. El prin urmare ştie tot ceea ce va exista şi ştie şi momentul în care noi ne schimbăm vocaţia în viaţă. Aceasta nu înseamnă în nici un fel că Dumnezeu Tatăl este Cel care ne face să ne schimbăm vocaţia. Iată de ce în cele din urmă trebuie să ştim că vocaţia este una

[40] David Schmidtz, Jason Brennan, *A brief history of liberty* (Wiley Blackwell, 2010).

[41] Iată ce spunea cu câţiva ani în urmă într-un interviu marele academician român Constantin Bălăceanu Stolnici: "nu cred că am avea predestinare, pentru simplu motiv că dacă am avea predestinare nu am fi liberi. A crede în predestinare este opacitate, înseamnă să nu mai ai răspunderea actelor tale, fiindcă nu mai eşti tu implicat. Ori întrega noastră morală, întrega noastră teologie este bazată pe idea liberului arbitru. Liberul arbitru nu înseamnă predestinare." Opinia enunţată mai sus este cât se poate de ortodoxă şi ea este confromă dogmei creştin ortodoxe. Aceasta fiindcă este bine să ştim că deşi Dumnezeu Tatăl conferă omului o anumită vocaţie în viaţă prin calităţile cu care el se naşte, ceea ce trebuie să ştim este că în cele din urmă omul are libertatea de a da curs acestei vocaţii sau din contră, de a o ignora. Că sunt mai mulţi care îşi ignoră propia vocaţie în viaţă nu este nici o îndoială. Nu este nici o îndoială fiindcă aceste persoană nu vor să aibă de a face cu Dumnezeu Tatăl şi vor să ducă o viaţă fără de El.

care ține de liberul nostru arbitru și de modalitatea prin care noi ajungem să ne manifestăm. După cum am spus în rândurile de mai sus sunt și multe religii necreștine care susțin predestinația. Aceasta fiindcă după cum știm predestinația este un un fapt care face inexistent liberul arbitru. Dacă totul ar fi predestinat în viața noastră în cele din urmă nu am mai avea posibilitatea de a alege, nu am mai avea posibilitatea de a lua decizii. Problema este simplă dar sunt și mulți moraliști care au complicat-o în mod voluntar. Sunt mulți care susțin că în această viață nimic nu este întâmplător și fiindcă este așa în cele din urmă este bine să știm că nici vocația noastră nu este întâmplătoare. Cei care susțin că nimic nu este întâmplător sunt unii care ar voi să susțină că în cele din urmă toate faptele noasre sunt predestinate. Este adevărat că sunt mai multe fapte predestinate dar ceea ce trebuie să știm este că în cele din urmă libertatea și liberul nostru arbitru care poate alege din faptele care se succed pe lângă noi. Prin urmare deși Dumnezeu Tatăl lasă ca noi să ajungem în anumite situații și în anumite circumstanțe în cele din urmă noi suntem liberi să acționăm în cadrul lor sau nu. Aceasta fiindcă după cum am spus Dumnezeu Tatăl este unul care respectă liberul arbitru al omului.[42]

Iată prin urmare că în această viață lucrurile nu sunt predestinate pentru noi ci fiindcă avem liberul arbitru în cele din urmă putem alege să facem ce voim cu viața noastră. Iată de ce este bine să știm că liberul arbitru este un fapt care ține foarte mult de ceea ce ne place. Sunt unii la care le plac banii și sunt buni administratori ai lor și în cele din urmă ei vor urma studii de finanțe. Altora le place sportul și vor face sport de performanță devenind sportivi. La alții le place munca organizată și vor devenii muncitori în diferite mari hale și secții. Evident că enumerarea ar putea continua. Trebuie să vedem aici că liberul arbitru în această viață se leagă la un anumit nivel și de plăcere. Este unul care se leagă de plăcere fiindcă după cum am spus liberul arbitru ne oferă șansa de a alege între mai multe opțiuni. Ține de noi în cele din urmă ce meserie ajungem să ne alegem în această viață fiindcă după cum am spus nu la toți le place să facă acest lucru. Sunt unii care când muncesc în agricultură se simt împliniți și satisfăcuți. Alții în schimb se simt mult mai bine într-o mare secție industrială înconjurați de mașini și computere. După cum putem vedea plăcerile și meseriile în această viață variază și adevărul este că variază în funcție de liberul arbitru pe care fiecare dintre noi îl avem. Sunt cazuri de persoane care nu știm din prima ce ar vrea să facă și trec prin mai multe meserii până ajung să aleagă una care li se potrivește. Aceasta fiindcă este bine să știm că nu trebuie să confundăm liberul nostru aribitru cu vocația noastră. Liberul arbitru este unul care ne spune că trebuie să facem mai multe încercări pentru a ajunge să ne descoperim care este adevărata noastră vocație. Aceasta fiindcă după cum am spus sunt multe cazuri de persoane care aparent nu simt nici un fel de înclinație spre nici un fel de vocație. Iată de ce este bine să știm că de multe ori descoperirea vocației proprii cere timp. Nu totul se descoperă dintr-o dată în ceea ce el privește pe om și aceasta este un motiv pentru care trebuie să avem de multe ori răbdare cu cei mai tineri pentru a ajunge să își descopere propria lor vocație.[43]

Fiindcă Dumnezeu Tatăl vrea ca noi să fim în comuniune unii cu alții de multe ori ajungem să ne descoperim vocația proprie nu numai prin liberul nostrua arbitru ci la fel de bine prin ajutorul celor din jur. De fapt în mai toate școlile din lume are loc acest fapt. Școlile sunt cele în care se formează viitorii oameni ai societății de mâine. Câți dintre noi am intrat în școală ignoranți și neștiutori și am ieșit de acolo cu sentiment că știm ce trebuie să facem pe viitor cu viața noastră. Aceasta fiindcă după cum am spus este bine să știm că liberul arbitru este unul care ne face să ne descoperim adevăratul nostru sine. Este o realitate că liberul nostru arbitru este fără doar și poate o căutare a adevăratului nostru eu. Sunt mai mulți dintre noi care adevărul este că tărim în neștiință și avem de a face cu numai o parte dintre noi. Aceasta fiindcă sunt mulți care nu vor să pătrundă în interiorul propriei lor personalități și să sondeze ce este acolo ci ei preferă să se mulțumească cu ceea ce este personalitatea lor la suprafață. Liberul arbitru este unul care de cele mai multe ori ne face să sondăm prorpiul nostru eu, să explorăm propria noastră personalitate. Aceasta fiindcă după cum putem să ne dăm seama avem extrem de mult de descoperit în noi înșine și în ceea ce sunem noi cu adevărat. Este foarte greu să spunem că ne cunoaștem pe noi înșine dacă nu știm ce se ascunde în sufletul nostru. Iată de ce trebuie să facem minimul de

---

42 Robert Pollack, *Credința biologiei și biologia credinței: ordine, sens și libr arbitru în științele medicale moderne* (Editura Curtea Veche, 2007).

43 Iată ce spunea despre liberul arbitru medicul român Ividiu Bujor: "avem liberul arbitru, să alegem ceea ce ne place mai mult în viață. Acolo vom da randament maxim. Munca era în tercut un lucru neplăcut. Nu! Prin plăcerea de a muncii câștigi viața ta și a celor din jur." Din cele mai de sus trebuie să înțelegem că trebuie să ne gândim vocația sau mai bine spus trebuie să ne descoperim meseria care ni se potrivește cel mai bine. De ce este important să facem acest lucru? Este important fiindcă după cum putem să știm este în firea lucrurilor să ajungem să dăm randament maxim într-o anumită meserie pe care o avem. Orice om vrea să fie împlinit și una dintre metodele de a ajunge la împlinire este fără doar și poate alegerea unei meserii care ni se potrivește. Este evident că numai în acest mod în cele din urmă omul simte că trăiește plenar și că viața lui are sens.

efort de a ne activa liberul arbitru și a ne da seama de care este vocația noastră în această viață. Călătoria în spre noi înșine este fără doar și poate o călătorie care se face prin intermediul liberului arbitru. Aceasta fiindcă după cum am spus este nevoie să ne privim în noi înșine și să ne descoperim cine suntem cu adevărat. Că sunt mai mulți care nu știu cine sunt cu adevărat nu este nici o îndoială. Aceasta fiindcă sunt destui de mulți care eventual ar putea să se sperie de ce vor descoperii în sinele lor dacă vor purcede să se descopere pe sine cine sunt ei cu adevărat. Iată prin urmare care este sensul liberului arbitru și de ce este bine să știm care sunt lucrurile de care beneficiem dacă îl activăm. Iată ce spunea în acest sens psihiatrul român Aurel Romilă: "libertatea este o noţiune foarte complicată. Ea îţi cere să ştii multă filozofie. Suntem liberi, absolut liberi? Avem liberul arbitru? Aici răspunsul teologic este acesta: adevărata libertate este în Dumnezeu, în sensul că ne-a lăsat liberi ca să alegem binele de rău, să-L alegem pe El. Deci, suntem şi nu suntem liberi. Suntem liberi atâta timp cât respectăm legile, normele, poruncile lui Dumnezeu până la urmă. Deci nu suntem chiar aşa, de capul nostru, în sensul că nu ne vede nimeni. Asta este o idee greşită. Nu ne vede nimeni, pot să trec pe roşu. Nu, nu e corect."[44]

Prin urmare devine evident că liberul arbitru este unul care ajunge să fie o parte din personalitatea noastră. De cele mai multe ori adevărul este că noi fugim de sinele nostru fiindcă nu avem răbdarea necesară de a știi cine suntem cu adevărat. Aceasta este ceea ce îi face pe semenii noștrii extremd e superficiali și unii care de fapt nu se cunosc pe sine. Iată ce spunea filosoful român Petre Țuțea despre liberul arbitru: "Dumnezeu contopeşte libertatea cu necesitatea şi deci cu ordinea. Unul din paradoxurile ordinii creştine este acesta: atotputernicia lui Dumnezeu nu anulează liberul arbitru, fiindcă adaptarea mecanică face inutil efortul pentru mântuire." Trebuie să știm prin urmare că avem merite morale numai prin faptul că alegem în cele din urmă să ne folosim liberul arbitru. Aceasta fiindcă în cele din urmă ține de noi să fim oameni morali și persoane care să facem ceea ce este bine și ceea ce este de cuviință. Liberul arbitru prin urmare este unul care ține de ordinea pe care Dumnezeu a lăsat-o în această lume. Aceasta fiindcă după cum am spus trebuie să ne știm că liberul arbitru este un fapt lăsat de Dumnezeu. Nu înseamnă că Dumnezeu a creat prin liberul arbitru al omului ceva care este dincolo de autoperuenicia Sa ci mai mult că noi avem șansa să ne exercităm libertatea morală prin liberul arbitru. Așa în cele din urmă ajungem să ne definim personalitatea morală pe care o avem. Cu toții avem o anumită personalitate morală și este bine să știm că această personalitate morală a ajuns să se contureze prin liberul nostru arbitru.[45]

Sunt unii care ar putea să spună citind aceste rânduri că prea am ajuns să psihologizăm liberul arbitru. Realitatea este că fără doar și poate există o dimensiune psihologică a liberului arbitru. În această viață de mai multe ori trecem voit sau nevoim prin conflicte psihologice. Sunt aceste conflicte psiholgoice care am putea spune că ne testează liberul arbitru. Ei bine trebuie să știm că întotdeauna vom ieșii învingători cu liberul arbitru prin unirea lui cu rugăciunea. Trebuie să ne rugăm și în acest mod în cele din urmă vom reușii să câștigăm ceea ce ține de dreptul nostru de existență. Este în acest sens adevărat că Dumnezeu ne-a dat mai multe drepturi în această viață. Dreptul nostru la libertate este unul dintre drepturile pe care ni le-a dat Dumnezeu. La fel de bine trebuie să știm că în sens moral libertatea noastră se manifestă prin liberul abritru. Prin aceasta înțelegem că voința noastră este liberă să opteze între bine și rău, între viciu și virtute. Este un lucru care ține de noi să îl punem în aplicare și pe care în cele din urmă vom reușii să îl facem. Iată ce spunea în acest sens psihoterapeuta Ursula Yvonne Sandner: "nimeni şi nimic nu are niciun plan cu tine, decât dacă tu renunţi la liberul tău arbitru şi trăieşti la voia întâmplării. Nu există soartă sau destin, ci doar alegeri, decizii şi consecinţe. Genele nu dispun, ci predispun. Depinde de tine, de felul în care te îngrijeşti şi trăieşti, dacă vei dezvolta sau nu o anumită afecţiune. Mediul îşi pune amprenta asupra ta, însă odată ce devii conştient de tine, poţi să te eliberezi de tot ceea ce nu-ţi foloseşte. Dacă tu crezi altfel, înseamnă că ai renunţat la puterea ta personală şi eşti un spectator pasiv al propriei tale existente. O victimă la cheremul "sorţii". Aşa alegi tu să trăieşti." aceasta ne spune că fără doar și poate că există o dimensiune psihologică a liberului arbitru de care trebuie să fim conștienți. Iată de ce este bine să știm

---

[44] Aurel Romila în ziarul Lumina*, interviu* (20 august 2014).

[45] Iată ce spunea în acest sens medicul Joseph Murphy: "este o superstiție ideea că soarta nu poate să fie schimbată și că unii sunt făcuți să rămână săraci toată viața. Folosindu-vă liberul arbitru, vă puteți îmbunătățiì și chiar schimba complet condițiile de viață mizere, căci gândurile voastre conțin o nebănuită putere creatoare. Trebuie doar să înlocuiești concepțiile greșite cu altele binefăcătoare, pozitive, constructive și pline de aspirația deplinului succes." Din aceasta trebuie să înțelegem că singuri suntem cei care putem să ne schimbăm soarta. Este prin urmare un lucru care ține de noi să avem puterea să ne facem o viață după cum este inima noastră. Dumnezeu Tatăl nu voiește ca noi să ducem o viață în care să facem ceea ce nu ne place dar adevărul este că sunt și situații în care facem lucruri care nu ne plac. Totuși, nu ele sunt cele care în cele din urmă trebuie să definească viața noastră.

că nu putem să disociem liberul arbitru de sufletul nostru fiindcă ele sunt două lucruri care sunt cât se poate de legate una de alta. Psihologia este adevărat că ne ajută să știm mai multe despre care sunt modalitățile prin care se manifestă liberul nostru arbitru.[46]

Se spune că un creștin ortodox avea aun duhovnic. A observat că spre deosebire de ne el părintele lui duhovnic era mai tot timpul vesel.

- Părinte aș vrea să discut cu sfinția ta o probelmă, a început fiul duhovnicesc.
- Ce probelmă fiul meu?
- Să știți că am stat mai multă vreme și v-am studiat.
- M-ai studiat?
- Da părinte.
- Dar de ce fiul meu?
- Fiindcă văd o mare diferență dintre mine și sfinția ta.

-Hmm... despre ce diferență este vorba?

- Eu sunt mai tot timpul posomorât în timp ce pe sfinția ta te văd mai tot timpul vesel.
- Aaa...înțeleg.
- Vreau să știu cum se face că sunteți mai tot timpul vesel?
- Este simplu fiul meu.
- Părinte să știți că și eu aș vrea să fiu vesel tot timpul dar nu reușesc.
- Nu reușești?
- Exact. Cum reușiți să fi-ți mai tot timpul vesel?
- Ca să te fac să poți înțelege trebuie să faci ceva pentru mine.
- Fac orice părinte.
- Trebuie să poți cu tine o pungă și cu mai mulți cartofi.
- O pungă cu mai mulți cartofi?
- Exact. Atunci când te vei supăra pe cineva, ia un cartof, scrie pe el numele acelei persoane, pune-l în pungă și poart-o cu tine peste tot. Așa vei face de fiecare dată când te vei supăra pe cineva.
- Bine părinte. Mi se pare neobișnuit ce îmi cereți dar am să ascult.

Creștinul a luat cu sine o pungă și de fiecare dată când cineva în supăra punea în pungă un cartof. A trecut mai mult timp și punga s-a umplut de cartofi. O parte din cartofi s-au stricat și au devenit urât mirositori. La fel de bine punga a devenit grea.

- Ce mă fac acum? Își spunea omul.

Fiindcă simțea că nu mai suportă mirosul de cartofi stricați omul și-a spus:

- Mă voi duce la părintele meu și îi voi spune că nu mai pot purta punga cu mine. Miroase prea urât.

Omul a venit la părintele lui duhovnicesc.

- Doamne ajută, părinte.

-Doamne ajută fiul meu.

- Părinte am venit la sfinția ta fiindcă nu mai rezist.
- Ce s-a întâmplat fiul meu?
- Părinte, punga asta e foarte grea și împuțită, nu mai pot s-o port cu mine. Pot s-o arunc?

– O s-o arunci atunci când vei arunca și supărările tale împuțite din suflet și o să înveți că nu trebuie să le mai aduni, pentru că te strici pe dinăuntru.

- Acum înțeleg părinte lecția pe care mi-ați dat-o. Mulțumesc.
- Să fie spre mântuire.

Avem aici o întâmplare care ne spune că alegerile pe care le facem în această viața la fel de bine pot să ne contamineze. Ele ne contaminează fiindcă de cele mai multe ori nu facem lucrurile care trebuie să le facem în mod firesc și ajungem să alegem prin liberul arbitru fapte și acțiuni care în cele din urmă ne vatămă. Sunt mai multe rugăciuni din Biserica Creștin Ortodoxă care ne spun că trebuie să ne ferim de cursele pe care le pune diavolul în fața noastră pentru ca în acest mod în cele din urmă să ne ducă la pierzanie.[47]

Iată de ce este bine să știm că noi suntem cei care de cele mai multe ori ajunge să adunăm în sufletul nostru foarte multe mizerii și este bine să știm că ele nu sunt deloc bune și este bine să le aruncăm afară din noi și să nu le ținem în noi. Este evident că ține de puterea liberului nostru arbitru să ne eliberăm de ceea ce este rău și de

---

[46] Ursula Yvonne Sandner, *Putrea ta interioară. Preia controlul asupra vieții tale* (Timișoara, 2015).

[47] Sfântul Nicodim Aghioritul, *Războiul nevăzut* (Editura Egumenița, 2004).

ceea ce ne contaminează. Aceasta fiindcă după cum am spus nu totul este benefic pentru noi în această viață. Nu trebuie să avem nici o îndoială că de multe ori putem să greșim în plan moral și aceasta înseamnă că ne-am folosit liberul arbitru în mod greșit. Totuși, avem puterea să ne eliberăm de greșelile noastre atunci când constatăm că ele ne afectează în mod negativ viața și existența. Este evident că lumea din jurul nostru de multe ori sau mai bine spus de cele mai multe ori nu pune nici un preț și nici nu conferă mare importanță liberului arbitru. Este eșa fiindcă această a ajuns în multe situații să nu mai știe care este diferența dintre bine și rău. Este bine să știm că există o mare difernță dintre bine și rău și că aceste două noțiuni sunt diferite. Omul de azi se vede pe sine dincolo de bine și de rău fiindcă el a ajuns să aibă un fel de poziție augustă în plan moral. Așa se face că bunele moravuri și moralitatea în zilele noastre sunt considerate deusete și învechite ca să nu mai spunem că pentru cei mai mulți ele nu mai sunt la modă.[48]

Liberul arbitru la un anumit nivel ajunge să Îl condiționeze pe Dumnezeu Tatăl. Îl condiționează pe Dumnezeu Tatăl fiindcă acțiunile noastre ajung să fie răsplătite sau pedepsite de Dumenzeu. Iată ce spunea în acest sens filosoful creștin Boețius: "libertatea voinței scapă determinismului cauzal. Nu există ființă căreia să îi lipsească liberul arbitru, într-adevăr cel ce poate din firea sa să se lipsească de rațiune, acela posedă judecata prin care are posibilitatea să aleagă, distinge prin sine ce să dorească și de ce să fugă. De aceea cei care au rațiune au și libertatea de a voi sau de a ne nu voi, iar Dumnezeu preștiutor a toate, rămânând privind din înalt și eternitatea mereu prezentă a viziunii Sale, merge mână în mână cu calitatea viitoare a faptelor noastre, împărțind celor buni răsplăți, celor răi pedepse." Avem aici sintetizată viziunea creștin ortodoxă a ceea ce înțelegem prin liberul arbitru. După cum putem vedea Dumnezeu Tatăl respectă în plan moral liberul arbitru dar la fel de bine este bine să știm că liberul arbitru este unul care ține foarte mult de consecințele faptelor noastre. De cele mai multe ori când facem o faptă nu prea voim să știm care vor fi consecințele ei. Aceasta fiindcă după cum am spus consecințele faptelor noastre sunt unele care țin foarte mult de partea pe care cei mai mulți o ignoră. Nu trebuie să ignorăm consecințele faptelor noastre fiindcă acest lucru nu este bine. Trebue să știm că la un anumit moment vom ajunge să primim ceea ce se cuvine pentru faptele pe care le facem. Prin urmare Dumnezeu Tatăl nu este total indiferent față de liberul nostru arbitru. El este unul care ajunge să pedepsească sau să răsplătească modul în care ne-am folosit liberul arbitru. Sunt din ce în ce mai mulți care adevărul este că nu vor să fie în nici un fel responsabili de actele și de faptele lor. Fiindcă suntem ființe create cu libertate și cu liber arbitru în cele din urmă adevărul este că trebuie să ne asumăm răsponsabilitatea pentru faptele noastre. Mai ales cei rău din lumea noastră sunt persoane care sunt iresponsabile. Sunt iresponsabile fiindcă ele nu vor să plătească pentru răul pe care l-au făcut în jurul lor. Cum ajunge Dumnezeu Tatăl să acționeze în ceea ce privește faptele noastre bune sau rele? Toți teologii creștin ortodocși sunt de părere că există o dimensiune eshatologică a acțiunilor lui Dumnezeu cu oamenii. În acest sens Dumnezeu celor care fac binele le-a pregătit raiul și celor care fac cele rele le-a pregătit iadul. Fiindcă raiul și iadul sunt două spații eshatologice care țin mai mult de finalitatea lumii și a omului în cele din urmă cei mai mulți dintre cei răi se comportă ca și cum iadul nu ar exista. Câți oameni răi și câți criminali se gândesc în lumea noastră că vom ajunge în iad? Adevărul este că nici unul. Aceasta fiindcă mai toți sunt unii care mizează pe faptul că nu vor ajunge să dea seama de faptele lor. Este adevărat că Dumnezeu Tatăl respectă liberul nostru arbitru dar la fel de bine El nu rămâne deloc indiferent la consecințele faptelor liberului arbitru. Nu rămâne indiferent fiindcă El știe că orice lucru din această lume are un anumit preț. Prin urmare după cum ne punt faptele în cele din urmă după ce părăsim această lume vom ajunge să plătim. Cei răi și perverși sunt unii care consideră că cumva pedepsele lui Dumnezeu nu există fiindcă ei nu pot să Îl vadă pe Dumnezeu. Deși Dumnezeu Tatăl este nevăzut El poate să fie simțit și la fel de bine S-a revelat pe Sine în istorie în persoana Domnului Iisus Hristos. Iată că trebuie să știm că la un moment dat va venii timpul să dăm socoteală despre cum am ajuns să ne folosim liberul arbitru în această lume. După cum nu putem să fugim de moarte la fel de bine nu vom putea să fugim nici de plata pentru faptele noastre. Sfinții părinți sunt de părere că este mai bine să plătim pentru faptele noastre în această viață decât în viața de apoi fiindcă aici pedepsele noastre sunt trecătoare pe când în vața de apoi ele sunt veșnice. Iată de ce am spus că liberul arbitru este unul care trebuie să ne facă responsabili. Trebuie să avem tăria și curajul de a ne asuma cu responsabilitate faptele rele sau bune pe care le facem în fața lui Dumnezeu Tatăl. Iată care este sensul vieții noastre duhovnicești și de ce este bine să știm că în sens eshatologic nu vom rămâne fără de răsplată pentru faptele noastre. Când omul face fapte rele de cele mai multe ori el ajunge se fuge de Dumnezeu. Fuge de Dumnezeu fiindcă el simte rușine față de faptele Sale. Când omul face fapte bune din contră el simte bucurie că este în comuniune cu Dumnezeu. Iată

[48] Ioan Zăgrean, *Morală creștină. Manual* (Editura Virgo, 2013).

că lucrurile sunt simple cel puțin în plan teoretic. Este bine totuși să știm că liberul arbitru are o mare contribuție soteriologică, el fiind unul care ne definește mântuirea în cele din urmă. Ajungem să ne mântuim prin faptul că liberul nostru arbitru face alegerile corecte. Ne damnăm la iad fiindcă liberul nostru arbitru ajunge să fie unul care este folosit în mod greșit și care nu mai este direcționat în spre ceea ce este bine. Binele este unul pe care liberul arbitru trebuie să îl urmărească permanent fiindcă el este unul care ne face pe placul lui Dumnezeu Tatăl. Fiindcă Dumnezeu Tatăl este Cel care ne-a creat adevărul este că trebuie să fim mult mai atenți să fim pe placul lui Dumnezeu Tatăl decât să fim pe propriul nostru plac. Iată prin urmare care este sensul liberului arbitru în morala creștin ortodoxă.[49]

CAPITOLUL 3

"VE-ȚI CUNOAȘTE ADEVĂRUL ȘI ADEVĂRUL VĂ VA FACE LIBERI" (IOAN 8, 32) SAU LEGĂTURA DINTRE ADEVĂR ȘI LIBERTATE

Știm că Domnul Iisus Hristos a fost fiul lui Dumnezeu care S-a întrupat pentru a îl putea mântui pe om. De fapt după cum știm numele de Iisus (Ieșua) în ebraică înseamnă mântuitor. Prin urmare Iisus a venit să ne mântuiască de chinurile veșnice ale iadului. Sunt mai puțini cei care sunt conștienți că una dintre cele mai mari diferențe dintre rai și iad este că în timp ce toți cei din rai sunt liberi, în iad cu toții sunt sclavi. Sclavii cui? Sclavii dracilor. Dracii sunt unii care nu iubesc libertatea noastră a oamenilor și fac tot ceea ce le stă în putință să ne lipsească de ascestă libertate. De mai multe ori ei crează tot felul de surogate ale libertății. În acest sens patimile sunt unele care sunt un fel de libertate falsă sau mai bine spus de libertate surogat. Care ar fi aceste patimi surogat?

1. Libertatea de a te mânia când vrei;
2. Libertatea de a te îmbuiba de mâncare
3. Libertatea de a face din bani și din averi țelul și scopul vieții tale
4. Libertatea de a te desfrâna și a face adulter după bunul tău plac
5. Libertatea de a te lenevii și a nu muncii nimic
6. Libertatea de a invidia pe cei din jur pentru calitățile lor
7. Libertatea de a te mândrii și a te auto-îndumnezei pe tine.

De fapt mai sus nu am făcut decât să enunțăm care este libertatea în sens negativ sau ceea ce am putea denumii ca *libertatea păcătoasă*. Că există o liberătatea păcătoasă sau mai bine spus o libertate care duce la păcat nu este nici o îndoială.[50]

Devine evident că libertatea poate să fie contrafăcută. De fapt una dintre muncile cele mai vechi ale dracilor este să ajungă să facă cât mai multe contrafaceri ale libertății. Pe cele principale le-am evidențiat în rândurile de mai sus. Patimile sunt fără doar și poate principalele metode prin care dracii ajung să contrafacă libertatea. Aceasta fiindcă dracii nu sunt deștepți dar sunt cei mai vicleni dintre toate ființele care există. Iată cum în cele din urmă avem de a face cu diferența esențială dintre libertate și falsa libertate. De fapt aceasta este tema acestui capitol: cum putem să știm care este diferența dintre falsa și adevărata libertate? Iisus a fost cât se poate de concludent în acest sens când ne-a spus că: "ve-ți cunoaște adevărul și adevărul vă va face liberi" (Ioan 8, 32). Ce a voit să spună Iisus aici? Mai bine spus de ce ne-a spus el că numai cunoașterea adevărului în cele din urmă ajunge să ne facă liberi? Cu alte cuvinte există vreo legătură dintre adevăr și libertate? Unii ar putea să fie tentați să spună că în cele din urmă nu există nici un fel de legătură dintre adevăr și libertate. Nu există nici un fel de legătură fiindcă una este adevărul și alte este libertatea. Aceștia sunt cei care sunt de părere că trebuie să știm că în cele din urmă între libertate și adevăr este o legătură care este valabilă numai pentru filosofi. Să fie lucrurile chiar așa? Să fie legătura dintre adevăr și libertate numai una de natură filosofică și pe care numai filosofii pot în

[49] Georgios Mantzaridis, *Morală creștină* (București, 2006).

[50] Devine prin urmare evident că este bine să știm că în lumea noastră sunt mai multe alte libertăți păcătoase pe lângă cele 7 (după cele 7 păcate capitale). Care ar mai fi aceste libertăți păcătoase pe care le cunoaște creștinismul ortodox? Libertatea de a bârfii, libertatea de a fuma, libertatea de a te droga, libertatea de a înjura, libertatea de a blestema, libertatea de a șantaja, libertatea de a minții etc. Iată prin urmare că sunt mult mai multe libertăți păcătoase pe care omul poate ajunge să le folosească și la fel de bine să fie definit de ele. Sunt unii care de fapt au o înțelegere destul de limitată a umanului și adevărul este că ajung să îl limiteze pe om la a fi frumos sau urât. Creștinii ortodocși în cele din urmă în delimitează pe oameni în buni și răi. Este mult mai important să îi vedem pe oameni ca find buni sau răi decât ca fiind frumoși și urâți fiindcă trebuie să vedem mult mai mult calitățile morale ale unui om care sunt mai presus de calitățile lui fizice.

cele din urmă să o sesizeze? Iată că trebuie să vedem lucrurile mult mai profund. Iisus care este supremul filosof sau *filosoful filosofilor* a fost cât se poate de conștient că există o legătură profundă dintre libertate și adevăr. Aceasta fiindcă după cum a înregistrat Sfântul Ioan Teologul Iisus a spus că numai cunoașterea adevărului este un lucru care în cele din urmă ne face liberi. Ce să înțelegem prin aceasta? Vom ilustra acest lucru cu un exemplu. Să presupunem că suntem într-o sală de așteptare de tren sau de autobuz. Lângă noi vine și se așează un om care se introduce și intră în conversație cu noi. La un moment dat omul ne cere ajutor finaciar fiindcă susține el că trebuie să fie ajutat. Noi ne lăsăm copleșiți de povestea lui și în cele din urmă ajungem de îl ajutăm. Omul i-a banii și pleacă. Chiar înainte de a ne sui în tren sau în autobuz putem să îl vedem pe acel om într-un bar bând alcool. Atunci este momentul în care ne dăm seama că el de fapt ne-a mințit și că ceea ce avea nevoie el era de bani pentru băutură. Iată prin urmare că adevărul este unul care de multe ori poate să fie ascuns de minciună.[51]

Iată prin urmare că ceea ce spunea Iisus este cât se poate de adevărat. Ve-ți cunoaște adevărul și adevărul vă va face liberi. Aceasta fiindcă este bine să știm că putem să trăim cu iluzia libertății. Sunt mult prea multe cazuri de persoane care au trăit cu iluzia libertății. Sunt mai multe persoane care au fost angajate în întreprinderi sau fabrici fantomă cu mari promisiuni. Aceste persoane și-au pus mari speranțe în patronii lor care mai apoi nu au făcut decât să le lase pe drumuri. Aceste persoane au trăit cu adevărat iluzia libertății. Aceasta fiindcă după cum am spus minciuna este un fapt care ajunge să ne facă să trăim cu senzația libertății în timp ce în realitate nu avem nici un fel de libertate. Nu trebuie să avem nici o îndoială: libertatea este un fapt care ajunge să ne facă să fim uneori naivi sau mai bine spus ne face să nu fim creduli în spre ceea ce ne spun cei de lângă noi. Nu trebuie să fim creduli fiindcă sunt destui de mulți care sunt cât se poate de vicleni. Cei care sunt vicleni adevărul este că se aseamănă dracilor. În nici un fel nu trebuie să credem că viclenia și șmecheria este un lucru bun fiindcă în realitate nu este. Sunt din ce în ce mai multe cazuri de persoane care se trezesc că au trăit cu iluzia libertății. De fapt mai toate regimurile totalitare și mai toate dictaturile ajung la putere cu promisiunea libertății depline. Este cumva destul de trist să știm că libertatea este contrafăcută. Sunt mulți bețivi care se apucă de băut fiindcă când sunt beți se simt cu adevărat liberi. Alcoolul pe lângă buna dispoziție pe care o aduce în om la fel de bine ajunge de multe ori să creeze o stare de euforică de senzație a libertății. Să fie oare alcoolul o modalitate de libertate? Dacă vom sta și vom analiza vom vedea că în timp alcoolul este unul care este chiar atipodul libertății. De ce? Fiindcă el este unul care ne face să trăim cu iluzia libertății. Trăim cu iluzia libertății fiindcă beția în cele din urmă ne robește. Câți dintre bețivi se trezesc oare la timp să își dea seama că au ajuns să fie sclavi ai alcoolului? De multe ori este târziu și adevărul că an de an sunt cazuri de persoane care trebuie să urmeze tratamente speciale pentru a se elibera de beție. Iată cum aparent un lucru care părea cât se poate de bun se dovedește că este unul care ne ținea captivi într-o iluzie a libertății. Realitatea era cu totul alta.[52]

Adevărul este că oamenii sunt de multe ori greu de cunoscut. Un vechi proverb românesc spune că: "poți să mănânci un sac de sare cu un om fără să ajungi să îl cunoști cu adevărat." Din aceasta înțelegem că sunt mulți oameni care se dau că sunt un anumit tip de persoană dar în realitate sunt cu totul alta. Sunt din ce în ce mai multe cazuri de femei care sunt seduse de bărbați frumoși, cu bani și puternici. Acești bărbați de cele mai multe ori am putea spune că poartă masca bunătății și a omeniei. Femeile care sunt mai naive și mai credule din fire ajung de se căsătoresc cu aceste persoane care li se pare că sunt ca adevărați eroi. Odată ce au ajuns să trăiască cu ei sub același acoperiși de multe ori descoperă că bărbatul pe care îl considera eroul ei este o fiară. El este ahtiat după bani, face totul din interes, ajunge de o consideră pe soția lui nimic mai mult decât un instrument de gratificare sexuală. Iată de ce au loc extrem de multe divorțuri din familii care aparent nu duc lipsă de nimic în plan material și financiar. Sunt oameni care nu recunosc că banii sunt pentru ei totul dar dacă vom ajunge să îi analizăm mai mult vom vedea că existența lor gravitează în jurul banilor. Femeile de cele mai multe ori cad victimă acestor bărbați fiară care după cum am spus ajung să se căsătorească numai de ochii lumii fiindcă nu dă bine să fii unul singur. Lucrurile devin și mai dramatice dacă pe drum a mai apărut și un copil. Copilul de multe ori ajunge să fie traumatizat de procesul dintre cei doi părinți care au descoperit că sunt nepotriviți și total

[51] Gabriel Liiceanu, *Despre minciună* (București, 2006).

[52] După cum am evidențiat în primul capitol al acestei cărți omul simte o tânjire a ființei lui pentru libertate. El trebuie să se simtă liberă să meargă unde vrea și când vrea, să mănânce ce vrea și cu cine vrea, să se îndrăgosetească când vrea și cum vrea etc. Iată că libertatea este un fel de oxigen al ființei umane. Aceasa fiindcă după cum am spus trebuie să știm că libertatea este un fapt care ne face să fim cât se poate de naturali. Ne simțim în largul nostru și parcă inima ne crește când suntem liberi și adevărul este că suntem deprimați și triști când suntem captivi. Ceea ce trebuie să știm este că libertatea este fără doar și poate un fapt care trebuie să fie studiat mai bine. Aceasta fiindcă după cum am spus de multe ori putem să fim mințiți de cei din jur că ceea ce ne oferă ei este libertate în timp ce în realitate nu este. Despre acest aspect vom vorbii mai cu de-amânuntul în rândurile care vor urma.

incompatibili unul cu altul. Prin urmare iată că este cât se poate de adevărat că libertatea de leagă de adevăr. Filosofii antici și moderni nu ne-au mințit când ne-au spus că trebuie să vedem legătura dintre adevăr și libertate fiindcă aceste două lucruri sunt unele cât se poate de înrudite. Nu voim să vedem legătura dintre adevăr și libertate fiindcă de cele mai multe ori suntem mult prea ocupați cu problemele efemere ale lumii din jur.[53] Este bine să ne trezim la realitate până nu este prea târziu. Cei mai mulți dintre noi considerăm că dacă avem bani mulți în cele din urmă vom simții ceea ce este cu adevărat libertatea. Ce înseamnă libertatea pentru cei cu bani? De cele mai multe ori vom vedea că în cazul celor cu bani și bogați libertatea nu Îl include și pe Iisus. Pentru ei libertatea înseamnă: lux, case mari, bolizi de mare viteză, haine și bijuterii scumpe etc. Iată prin urmare că avem aici ceea ce am putea spune sensul în care este înțeleasă libertatea celor cu bani și bogați. Să fie aceasta adevărata libertate? Dacă vom sta și vom studia vom vedea că libertatea înseamnă mult mai mult de a avea bani. Pentru cei mai mulți dintre noi banii sunt singurul lucru care contează.[54]

Filosofic sau nu, ceea ce putem să concluzionăm din rândurile de mai sus este că fără de nici o îndoială adevărul se leagă de libertate sau mai bine spus adevărul este unul care se presupune reciproc cu libertatea. Trebuie să fim mult mai deschiși și mult mai atenți cu ceea ce este libertatea fiindcă dacă nu o facem în cele din urmă vom ajunge să fim înșelați. Sunt mulți care este adevărat că din nefericire se trezesc mult prea târziu și ajung să vadă mult prea târziu că sunt înșelați. Iată de ce în cele din urmă trebuie să știm că libertatea și adevărul sunt două noțiuni complementare. Cum am putea să fim liberi fără să știm ce este adevărul? Vedem că sunt foarte mulți în jurul nostru care sunt dispuși să abueze de noi sub pretenția că ei ne oferă adevărata libertate. Mai noi se poate vedea un fenomen de falsă libertate care există între Occident și Orient. Sunt mai multe mari firme și corporații din Occident care voiesc să domine piața economică la nivel global. Așa se face că aceste firme și coprotații au dus în timpul războiului rece din secolul al XX-lea un adevărat proces de falimentare a economiilor țărilor din Orient. Pentru a le crea iluzia prosperității și a libertății acestor țări din Orient, mai multe mari companii și corporații occidentale și-au deschis surcursale și în țările din Orient. Totul pare cât se poate de bine și frumos, doar cu o mică deosebire: muncitorii din Orient sunt plătiți cu un sfert din cât sunt plătiți muncitorii din Occident. Deși muncitorii din Orient muncesc la fel de mult cu cei din Occident ei sunt plătiți pe niște salarii derizorii. Iată că avem și aici de a face cu o contrafacere a libertății și a ceea ce înseamnă libertatea. Aceasta fiindcă după cum am spus nu tot ceea ce se denumește libertate în cele din urmă este cu adevărat libertate. Nu trebuie să fim atât de nativi să credem că societatea din jurul nostru voiește ca noi să fim liberi. Am ajuns să trăim într-o societate care din nefericire funcționează robotic. De ce spunem că această societate funcționează robotic? Funcționează robotic fiindcă omul este un fel de obiect care produce. El valorează numai atât timp cât produce. Din momentul în care nu mai produce în cele din urmă el nu mai este de nici o valoare. Este cu adevărat îngustă o asemenea concepție dar ea este destul de des întâlnită în zilele noastre.[55]

Sfântul Porfirie Bairaktaris spunea la un moment dat că: "întâia temelie pentru ca omul să deslușească şi să deosebească adevărul este smerenia."[56] Iată de ce este bine să știm că omul care ese smerit este un om care în nici un fel nu este lezat de libertatea celor din jur. Omul orgolios și mândru este o ființă care trebuie să știm că este unul care fără doar și poate simte că libertatea celor din jur este un fapt care îl lezează și la fel de bine îl face să nu mai fie el însuși. Aceasta fiindcă el crede că este atât de mare încât libertatea i se cuvine numai lui. Cum se face că sunt atât de mulți patroni care sunt cât se poate de satisfăcuți când se comportă cu angajații lor ca și cu niște sclavi? Fără doar și poate aceasta are loc fiindcă egoul lor este mult prea mare și ei se văd pe sine undeva sus la o distanță augustă față de muritorii de rând care sunt angajații lui. Iată că avem și aici de a face cu ceea ce am putea denumii ca modul în care unii consideră că au toate motivele să suprime libertatea celor din jur. Omul orgolios este unul care consideră că numai el este unul care are dreptul la libertatea totală și libertatea celor din jur trebuie să se modifice în funcție de propria lui libertate. Este cu adevărat o mare problemă aceasta fiindcă

---

[53] Valentin Mureșan, *Un filosof rătăcit în agora* (Editura All, 2013).

[54] Sfinții părinți, *Cum să biruim iubirea de arginți. Banii și mântuirea din persepctiva Bisericii* (București, 2013).

[55] Că omul este o ființă adaptabilă nu este nici o îndoială dar ceea ce trebuie să știm este că la fel de bine el este o ființă care are mai multe drepturi. Unul dintre aceste drepturi ale omului după cum am spus este dreptul la libertate. Nimeni nu poate să încalce dreptul la libertate al omului fiindcă este bine să știm că el este unul cât se poate de fundamenal ființei umane. Iată de ce este bine să știm că nu avem dreptul să îl lipsim pe om de libertate. Aceasta fiidncă libertatea este un fapt ce este respectat chiar și de Dumnezeu Tatăl. Am spus că Dumnezeu Tatăl respectă voința dracilor de a fi răi și nu intervine în ceea ce îi privește fiindcă dracii au fost unii care din proprie inițiativă au ajuns să fie răi. Este evident că trebuie să știm mai bine care este dreptul la libertate al omului. Este o faptă bună și o faptă mântuitoare a lupta pentru libertatatea omului și a semenilor.

[56] Ne vorbeşte părintele Porfirie, Ediția 1, Editura Egumenița, Galați, 2003, p. 161

după cum am spus numai în smerenie în cele din urmă ajungem să știm care este adevărata libertate. Omul smerit este unul care se bucură de libertate cu cei din jur și este cât se poate de fericit când vând că libertatea este un fapt ce este răspândită la cât mai mulți. Orgoliosul se gândește numai la propria lui libertate și consideră că numai propria lui libertate este cea care i se cuvine și care se merită să o susțină.[57]

Se spune că era o femeie din Moldova România care este luptată de duhul mândriei.

- Tu nu ești o femeie ca toate celelalte, îi spunea o voce din minte.
- Cum adică să nu fiu o femeie ca restul femeilor?
- Tu ești o femeie specială.
- Cum să fiu o femeie specială?
- Fiindcă ești credincioasă și evlavioasă.
- Sunt eu chiar evlavioasă și credincioasă?
- Cum să nu.
- Hmm....adevărul este că așa este.
- Vezi, ce ți-am spus eu?
- Ce ar trebuie să fac să fiu și mai evlavioasă și mai credincioasă și să nu fiu ca restul de femei obișnuite?
- Ce să faci?
- Da, ce ar trebuii să fac?
- Să faci 100 de metanii pe zi.
- 100 de metanii pe zii?
- Da. 100 de metanii.
- Dar nu este prea mult?
- Nu, cu credința ta poți să le faci.
- Așa este. Eu sunt o persoană specială. Nu sunt ca restul.

Femeia din propria inițiativă făcea câte 100 de metanii pe azi. Auzind de faima părintelui Paisie Olaru, un mare duhovnic creștin ortodox din secolul al XX-lea, femeia s-a dus la el să se spovedească. La spovedanie i-a spus:

- Părinte să știți că eu nu sunt o femeie ca restul femeilor.
- De ce fiica mea?
- Fiindcă eu fac 100 de metanii pe zi.
- Dar oare cu duhovnicul tău ai vorbit despre asta?
- De ce să vorbesc părinte?
- Ca să primești binecuvântare.
- Eu nu am nevoie de binecuvântare părinte.
- Fiică uite cum este de acum înainte să faci numai 24 de metanii pe zi.
- De ce părinte?
- Fă ce spun eu.
- Bine părinte, vă ascult.

Femeia a plecat și după o lună de zile a venit la părintele Paisie Olaru plângând.

- Părinte să știți că nu știu ce se întâmplă.
- Ce să se întâmple fiica mea?
- Părinte nu mai reușesc să fac cele 24 de metanii pe zi.
- Este și firesc să fie așa.
- Părinte dar cum se poate una ca asta? Eu făceam 100 de metanii pe zi și acum nu mai pot face nici 24 de metanii pe zi.
- Fiica mea tu ai făcut metaniile fără binecuântare și diavolul s-a folosit de tine ca să te facă să te mândrești.
- Oare să fie diavolul cel care m-a înșelat?
- Cum să nu. De ce acum nu mai poți să faci nici 24 de metanii?
- Părinte să știți că așa este.

Se spune că femeia a învățat o lecție să nu iese din cuvântul duhovicului.[58]

---

[57] Serafim Alexeiev, *Despre smerenie și mândrie* (București, 2007).

[58] Părintele Paisie Olaru, *Părintele Paisie de la Sihla*, (Editura Bizantină, București, 1999), p. 71.

Iată prin urmare o poveste care vine din evalvia populară și din viața regretatului părinte Paisie Olaru care ne spune că de multe ori diavolul poate să ne oferă tot felul de surogate ale libertății pentru ca să ajungă să ne arunce în patimi și în păcate mai mari. Devine evident că trebuie să fim trezi și să știm care este adevărata libertate de care este falsa libertate. Să ne aducem amimte de evreii din Vechiul Testament. Știm că evreii la vremea lui Iisus erau sub stăpânia imperiului roman. Ei bine aceste imperiu era un imperiu care evident că le-a luat libertatea socială evreilor și ei trebuiau de multe ori să plătească biruri grele imperiului de la Roma. Așa se face că evreii au început să aștepte pe Mesia dar fiindcă circumstanțele erau de așa natură ei au început să creadă în venirea unui Mesia politic. Un Mesia care în fruntea unei armate în cele din urmă avea să îi pună pe fugă pe asupritorii romani. Ei bine în acest context istoric S-a născut Iisus. Iisus era departe de a fi un Mesia. Dacă este să privim la viața lui Iisus vedem că el nu s-a implicat deloc în controversele politice ale timpului său. Portretul istoric al lui Iisus a fost unul în întregime apolitic. Cum putea să fie Iisus Mesia care de multe ori a dat semne de prietenie cu romanii dacă este să ne gândim că Iisus a vindecat sluga unui sutaș roman? Este clar că Iisus era un fals Mesia și totuși Iisus se numea pe Sine Mesia și fiul lui Dumnezeu pe pământ. Fără doar și poate că un astfel de fals Mesia trebuia să moară și dacă era posibil să sufere o moarte rușinoasă.[59]

Totuși este bine să știm că libertatea nu trebuie să fie înțeleasă ca fiind una nelimitată. Aceasta fiindcă este bine să știm că trebuie să fie anumite limite ale libertății. Aceasta fiindcă libertatea este un lucru care nu trebuie să fie experimentată în exces. Sunt mulți care sunt cât se poate de dornici să facă fapte rele dar de cele mai multe ori ei văd că cei asupra cărora și-au manifestat răutatea nu le răspuns și ei cu răutate. Așa se face că ei suferă fiindcă nu văd în cei din jur la fel de multă răutate. Iată de ce este bine să știm că libertatea înseamnă a alege să faci binele și a fi interesat de bine. Facem binele și în acest mod în cele din urmă ajungem să fim cât se poate de împliniți. Răul nu ne oferă adevărata libertate ci mai mult numai un surogat al libertății. Iată de ce este bine să știm că libertatea este bună doar cât ea nu este în exces. În acest sens gânditorul și scriitorul german Friedrich von Schiller spunea că: "multa libertate duce la multă rătăcire." Trebuie să acceptăm și faptul că sunt și oameni care dacă sunt lăsați în libertate deplină ajung să facă cu ea lucruri prostești și lucruri care nu au nici o noimă și nici un sens. Iată de ce trebuie să știm că libertata este bună dar în nici un fel nu trebuie să ajungem la un fel de exces al libertății. Libertatea în exces nu este bună. De fapt este bine să știm că atunci când avem libertate în exces și nu mai suntem controlați este de fapt un semn rău. Este un semn rău fiindcă această libertate este una care ne spune că în cele din urmă lui Dumnezeu Tatăl nu mai pasă de noi. Iată de ce este bine să știm că de multe ori prin diferite împrejurări concrete ale vieții Dumnezeu Tatăl ajunge să ne îngrădească libertatea. Aceasta fiindcă după cum spunea Schelling în cele din urmă multa libertate poate să ducă la multă rătăcire. Prin urmare este bine să avem un simț al libertății. Ce să înțelegem din aceasta? Că există două sensuri ale libertății:

1. Ce este permis și ce este folositor
2. Ce este nepermis și nefolositor.[60]

Iată prin urmare că este bine să știm care este diferența dintre libertate și libertinaj. Aceasta fiindcă aceste două noțiuni se aseamănă numai în primă instanță. Iată ce spunea părintele Ghelasie Gheorghe de la Mănăstirea Frăsinei din România: "nu există libertate în sens invers, în sens negativ. Este o libertate luciferică. Există doar libertatea unică, într-un singur sens. Asta este perfecțiunea. Există o singură libertate spre desăvârșire, spre creștere, spre veșnicie, spre actul nașterii, prefacerea liturgică a întrupării și împărtășirea, unificarea totală de a sta față în față cu Dumnezeu Tatăl. Asta este desăvârșirea."[61] Prin urmare sunt mulți care confundă libertinajul cu libertatea. Este bine să știm că libertinajul este de fapt o libertate falsă. Sunt mai multe tinere care se amăgesc că sunt libere când practică sexul cu mai mulți parteneri și de multe ori ajung chiar și la prostituție. Ele sunt că dacă în cele din urmă libertatea lor le cere să practice în nici un fel nu trebuie să fie unele care să aibă de suferit din această pricină. Libertatea este una care ajunge să fie trăită și experimentată prin a face tot ce vrei. Este adevărat că putem să facem tot ceea ce voim dar în nici un fel nu trebuie să considerăm că tot ceea ce putem

---

59 Ioan Fruma, Grigorie T. Marcu, *Procesul Mântuitorului* (Sibiu, 2017).

60 Istoricul religiilor și filosul Mircea Eliade spunea că: "libertatea nu înseamnă libertinaj, libertatea instictelor oarbe, trăirea în hazard și în eventual." Prin urmare este bine să știm că sunt mai mulți care consideră că în cele din urmă tot o formă de libertate este și primitivismul. Nu sunt și în zilele noastre mai multe triburi primitive care practică canibalismul? Totuși, este bine să știm că pentru unii libertatea nu este nimic mai mult decât viața de trib sau mai bine spus viața de primitiv. Sunt mai multe mișcări care au ajuns să accepte și chiar să prețuiască primitivismul ca fiind unul care este de fapt o manifestare a adevăratei libertăți. Să fie o viață de primitiv o viață liberă? Pentru unii este. Este fiindcă ei nu mai trebuie să fie îngrijească de toate problemele civiilizației. Pentru unii civilizația cu toate ramificațiile ei (cultură, artă, știință etc) nu este nimic mai mult decât o povară pe care trebuie să o eradicheze.

61 Ieromonah Ghelasie, *Chipul omului*, Ediția 1, Editura Platytera, București, 2014, p. 34.

face în cele din urmă ne este folositor. Sunt mai mule țări în care copii sunt supuși la adevărate teste sexuale. Mai ales în țările din Occident unde se consideră că relațiile dintre persoanele de același sex sunt o normalitale copiilor din ciuclul gimnazial li se spune că pot să experimenteze relațșii sexuale nu numai cu parteneri de sex opus ci la fel de bine și cu parteneri de același sex. Aceasta fiindcă în cele din urmă numai după ce ai experimentat o relație homosexuală se poate să îți dai seama dacă ți se potrivește sua nu. Iată cum vedem cum copiilor li se injectează otravă în suflet. Este bine să știm că în nici un fel nu trebuie să ajungem să considerăm că libertinajul este adevărata libertate fiindcă nu este. Libertinajul este un lucru care este un fel de libertate de a păcătui și de a fi superficial. Fiindcă sunt mulți care sunt certați cu binele moravuri adevărul este că ei militează în plan social pentru o societate a libertinajului. Când libertatea ajunge să fie confundată cu libertinajul trebuie să știm că lucrurile sunt grave și a venit momentul să luăm măsuri. Este momentul să luăm măsuri fiindcă copii noștiri sunt unii care ne văd și care ne copie. Este drept să îi învățăm pe copii noștrii că adevărata libertate este libertinajul? Fără doar și poate că nu.[62]

Totuși ceea ce trebuie să știm este că atât libertatea cât și libertinajul sunt două concepte. Este adevărat că aceste concepte sunt diferite dar în cele din urmă trebuie să știm că libertinajul este unul care derivă din libertate. Libertinajul este cea mai grosieră contrafacere a libertății. Mai ales în lumea artistică se vorbește de ceea ce se cheamă viață boemă. Viața boemă și libertinajul sunt două formă de înțelegere greșită a libertății. Sunt mulți mari artiști și mari vedete nternaționale care duc o viață boemă. Ei au mai multe soții sau soți, umblă din oraș în oraș sau din țară în țară fără să aibă un domiciliu stabil, au copii din mai multe relații și de ce să nu spunem că de multe ori fac mai multe datorii. Câte mari vedete nu au trecut prin dificultăți financiare cel puțin la începutul carierei lor? Iată de ce este bine să știm că libertinajul și viața boemă sunt la un anumit nivel două lucruri care se înrudesc. Libertinajul este fără doar și poate o concepție de viață superficială. Este o viață care sub pretextul că omul trebuie să experimenteze cât mai mult și mai multe în cele din urmă nu trebuie să țină cont de normele bunelor moravuri și din contră trebuie să dea curs oricărei dorințe pe care o are. Iată de ce am voit ca în aceste rânduri plecând de la spusele lui Iisus că adevărul ne va face liberi, în cele din urmă să ajungem să sensibilizăm pe cât mai mulți despre care este diferența dintre libertinaj și libertate. Aceasta fiindcă ar fi mulți care ar fi tentați să creadă că nu există nici un fel de diferență dintre acești doi termeni. După cum am spus libertinajul este o contrafacere a libertății sau mai bine spus o libertate falsă. Trebuie să știm că un om poate să trăiască cu iluzia că este liber în timp ce în realitate nu este. Libertatea este una care vine de la Hristos și de la Dumnezeu Tatăl și prin urmare numai în legătură și în relație cu ei ajungem să cunoaștem ce înseamnă să fie libert cu adevărat.[63]

Iată prin urmare care este sensul de a fi libertin. Sunt din ce în ce mai multe voci în lumea de azi care susțin că trebuie să fim cât se poate de deschiși sau cum se spune în termeni sociali să fim liberi cugetători. Nu este greșit să avem libertatea de a cugeta. Din contră, chiar suntem chemați în această viață să cugetăm și să avem mai multe opinii despre ceea ce are loc în jurul nostru. Totuși, a cugea liber sau mai bine spus a fi liber cugetător a ajuns în cele din urmă să fie înțeles ca un fapt care este identic cu libertinajul. Libertinajul este unul care poate să fe văzut mai ales în viața politică. Fără a face nici un fel de politică în aceste rânduri trebuie să remarcăm că mai ales în lumea politică libertinajul este un fapt care este la el acasă. Sunt din ce în ce mai mulți care trec de la un pardid la altul nu fiindcă ar avea ideologiile schimbate ci mai mult fiindcă sunt persoane care nu vor să renunțe la dorința de putere și de bani. Este cu adevărat de multe ori de necrezut ce sunt înstare să facă unii pentru bani și putere. Spectacolul pe care îl oferă politica de azi și de fapt mai din toate timpurile este unul de multe ori grotesc. Oameni fără de principii sunt unii care promit marea cu sarea pentru ca în cele din urmă să ajungă să se îmbogățească și să se ridice la putere pe spinarea altora. Iată că avem aici o înțelegere cât se poate de clară a ceea ce înseamnă libertinajul. Asistăm în zilele noastre la ceea ce am putea dneumii ca *libertinaj ideologic*. Ce este acest libertinaj ideologic? Sunt mulți oameni care sunt însetați de putere dar care nu sunt extrem de dotați intelectual. Pentru a se ascunde ei ajung să susțină cu putere o anumită ideologie politică care este la modă. Când acea ideologie politică nu mai este la modă în cele din urmă ei vor ajunge să o părăsească și să nu mai țină la ea

---

[62] Isaiah Berlin, *Patru eseuri despre libertate* (București, 1996).

[63] În Anglia victoriană a Evului Mediu marele scriitor William Shakespeare spunea la un moment dat că: "după cum fac unii pastori, ei îmi arăta calea de grea și încâlcită către rai, în timp ce acești pastori ca niște libertini și nechibzuiți și niște emfatuați merg pe calea promiscuității și sunt unii necugetați." Shakespeare se pare că aici era destul de nemulțumit de preoții și de pastorii din vremea lui care deși propovăduiau bunele moravuri erau libertini. Este cu adevărat o mare ironie să vedem un preot care propovăduiește în stânga și în dreapta moralitatea în timp ce el este un om imoral și libertin. Este bine să știm că există o diferență dintre libertinaj și imoralitate însă ceea ce trebuie să știm este că fără doar și poate imorralitatea începe cu libertinajul. Trăim într-o societate care este din ce în ce mai permisivă și aceasta mai ales cu minoritățile sexuale. Iată de ce trebuie să fim conștienți că libertinajul este o conrafacere a libertății.

devenind susținători ai unei ideologii noi care de multe ori este chiar opusă cu cea susținută inițial. Iată prin urmare care este modul în care se manifestă libertinajul ideologic. De fapt oamenii de multe ori susțin o anumită ideologie nu pentru că ea ar fi corectă ci mai mult pentru faptul că ea aduce bani și putere sau mai bine spus este profitabilă. Devine evident că nu este greșit să fi un liber cugetător dar la fel de bine trebuie să știm că libertatea este un fapt care în cele din urmă ne duce la înțelegerea adevărului. Ajungem să prețuim adevărul și ceea ce este adevărat numai în stare de libertate. Evident că sunt și unii care nu au libertatea și totuși prețuiesc adevărul. Că suntem persoane însetate de libertate și de adevăr este un un fapt pe care mai toată lumea îl are în subconștientul lui. Cu adevărat una dintre cele mai grele lovituri pe care o poate primii un om este să nu mai aibă libertate și să trăiască în minciună. Libertinajul după cum am spus este o minciună în ceea ce privește libertatea. Că sunt din ce în ce mai mulți care au ajuns să considere libertinajul ca fiind adevbărata libertate nu este nici o îndoială. Nu este nici o îndoială fiindcă după cum am spus trebuie să avem anumite limite în viața noastră și să ne dăm seama că deși putem face multe lucruri în această viață în cele din urmă nu toate ne sunt de folos. Iată de ce este bine să medităm mai mult la diferența dintre libertate și libertinaj.[64]

Prin urmare libertinajul este un viciu. El este unul care ajunge de consideră că păcatul este un lucru normal și firesc fiindcă trebuie să știm că libertinul este un om care în nici un fel nu este preocupat de morală. Morala după cum știm presupune o anumită seriozitate ori se pare că libertinul în nici un fel nu este interesat de seriozitate. De ce? Fiindcă este bine să știm că seriozitatea și libertinajul nu pot să coexiste în aceiași persoană. Nu trebuie să credem că libertinul este o persoană serioasă fiindcă ne înșelăm amarnic dacă o facem. Libertinul este o persoană care fără doar și poate vrea să experimenteze cât mai mult din *plăcerile interzise* sau din "fructul oprit." De ce este el tentat să facă aceasta? Sunt în mare două lucruri care pot să îl tragă pe om spre libertinaj:

1. Puterea seductivă a răului,
2. Crezul că persoana este nedreptățită și că ei i se cuvine mult mai mult.

Vom insiata mai mult pe aceste două lucruri care sunt cele care îi determină pe mai mulți să devină libertini. După cum am spus există o putere seductivă a răului. Ea se poate manifesta în mai multe feluri: fuga după plăceri trupești, dorința de a tiraniza care este similară cu faptul de a deține puterea absolută, dorința de a deține cât mai multe averi și a avea cât mai mulți bani, dorința de a te vedea mai buni și mai superior dect alții care duce în cele din urmă la mândrie și orgoliu etc. Iată prin urmare că avem aici care sunt principalele seducții prin care în cele din urmă omul este dus la libertinaj. Trebuie să știm că nimeni nu devine libertind dintr-o dată. În fiecare suflet să dă o luptă dintre bunele moravuri și virtute. Această luptă de multe ori începe în anii adolescenței care sunt anii în care persoana se maturizează. Ține foart mult de credința fiecăruia și de cât de mult se roagă pentru a nu ajunge să fie înfrânt și în cele din urmă tras de partea răului sau mai bine spus a libertinajului. Dacă este să privim la mai multe mari metropole ale lumii vom vedea că libertinajul este la el acasă. Sunt orașe în care prostituția este un lucru cât se poate de normal și de firesc. Aceasta fiindcă în aceste locuri oamenii au renunțat de mult să se lupte cu păcatul.[65]

Academicianul francez Jean Doutourd spune la un moment dat că: "libetinajul este un viciu al sufletului." Prin aceasta trebuie să înțelegem că sufletul libertin este un suflet bolnav. Cei mai mulți dintre noi nu suntem conștienți că există un suflet în noi și că el se poate îmbolnăvii. Aceasta fiindcă trebuie să știm că nu sunt numai boli ale trupului ci la fel de bine și boli ale sufletului. Ei bine o astfel de boală sufletească este și libertinajul. Sufletul celui libertin este un suflet bolnav fiindcă el nu mai ajunge să vadă lucrurile drept. El ajunge să considere că viciul și virtutea sunt două lucruri cât se poate de similare între ele nefiind o mare diferență. În acest sens este adevărat că motorul principal al libertinajului sunt plăcerile. Libertinul consideră că dacă:

- alcoolul aduce plăcere trebuie să fe folosit cât mai mult;
-sexul aduce plăcere trebuie să fie făcut de cât mai multe ori;
-fumatul aduce plăcere, trebuie să fie practicat și el;
- drogurile aduc stări ferice și extatice trebuie să fie folosite și ele;

---

64 Louis Aragon, *Le libertinage* (Gallimard, 1987).

65 Sfântul apostol Pavel a fost unul care îi îndemna pe primii creștini să se lupte cu păcatul până la sânge. Sunt unii care cred că un asemenea îndemn se adresa numai primilor creștin dar de fapt el se adresează la noi toți sau mai bine spus la creștinii din toate timpurile. De ce trebuie să ne luptăm cu păcatul până la sânge? Trebuie să vedem din această frază și sintagmă faptul că trebuie să nu facem nici un fel de compromis cu păcatul. De mult prea multe ori în lumea noastră compromitem bunele moravuri. Facem aceasta fiindcă evident că nu voim să ne asumăm lupta cu păcatul. Aceasta fiindcă realitatea este că o astfel de luptă poate să fie extrem de grea. Păcatul este unul care dacă este scos de la rădăcină în cele din urmă nu ne va mai deranja. Totuși, Dumnezeu Tatăl caută efortul nostru de a ne lupta cu păcatul și El în cele din urmă atunci când consideră că a venit momentul potrivit în cele din urmă ne trimite harul său și ne face să fim cu adevărat liberi și fără de păcat.

- banii aduc plăcere și putere, trebuie să fie făcut orice pentru a ajunge să intrii în posesia lor, etc

Iată prin urmare care sunt motivațiile pe care un libertin în cele din urmă le aduce și prin care el ajunge să devină un adept al libertinajului. Am vorbit în rândurile de mai sus de ceea ce am denumit ca puterea seducației păcatului și a viciului. Ei bine libertinul poate că a fost la un anumit moment un om al binelui și al virtuții dar în cele din urmă el a abdicat de la aceste realități. Cei mai mulți libertini nu recunosc că sunt persoane slabe care nu au curajul să se lupte cu păcatul până la sânge după cum spunea Sfântul apostol Pavel. Aceasta fiindcă după cum am spus este bine să știm că păcatul dacă este opus și se luptă cu el în mod temeinic în cele din urmă ajunge să fie extirpat din nou și să nu ne mai facă probleme. Fiindcă are o concepție superficială despre lume și despre păcat în cele din urmă de multe ori libertinii se autoamăgesc și își găsesc tot felul de scuze pentru a ajunge să facă cât mai multe păcate și să fie lăsat în pace de Biserică și de preoți. Libertinii nu sunt unii care întotdeauna luptă fățiș împotriva Bisericii ci sunt unii care consideră că ei trebuie să fie lăsați să își urmeze cursul firesc al vieții lor. Să fie libertinajul un curs firesc al vieții? Puțin probabil. Libertinajul nu are cum să fie un curs firesc al vieții fiindcă după cum am spus el este unul care susține că a fi moral este identic cu a fi imoral.[66]

Cei mai mulți libertini sunt unii care adevărul este că sunt cât se poate de nemulțumiți de conflictul sau mai bine spus de antagonia dintre bine și rău care există în această lume. Libertinii fiindcă sunt oameni slabi chiar dacă ar putea să se opună cât de cât răului păcatului și patimilor în cele din urmă ales să nu o facă. Aceasta fiindcă ei nu vor să își asume nici un fel de responsabilitate umană. Ei vor să fie persoane care să fie eliberate de de constrângerile dintre bine și rău de care vorbesc moraliștii și în cele din urmă să meargă după ce le dictează instinctul. Filosoful elvețian Henri Frederic Amiel spunea la un moment dat că: "libertinul este cel care prinde o bestie feroce ascunsă sub exteriorul elegant al unui civilizat." Ceea ce nu sunt conștienți de cele mai multe ori libertinii este că valorile morale laxe pe care ei ajung să le îmbrățișeze în cele din urmă vor ajunge să îi distrugă. Sunt mulți libertini care pornesc în drumul lor plini de optimism. Drumul pe care apucă libertinul este un drum mult mai plăcut decât cel pe care merge creștinul ortodox. Aceasta fiindcă drumul creștinului ortodox este un drum care este plin de interdicții: să nu faci acea, să postești, să te abții să nu înjuri, să te abții de la lăcomia de la mâncare, să te ambii de la desfrânare etc. Ei bine pentru libertin aceste lucruri sunt cu adevărat imposibilități. La fel ca renacentiștii italieni care au găsit canoanele erminiei creștin ortodoxe mult prea închistată și au început să picteze sfinți și sfinte dezbrăcați pe pereții bisericilor, ei bine și libertinii sunt unii care în nici un fel nu sunt de acord cu normele moralității creștin ortodoxe. Nu sunt de acord fiindcă ei consideră că în cele din urmă omul trebuie să dea curs la toate pasiunile pe care le nutrește. Este adevărat că toate lucrurile ne sunt îngăduite de Dumnezeu Tatăl să le facem în această lume dar realitatea este că nu toate lucrurile ne sunt și de folos. Iată de ce în cele din urmă trebuie să fim cât se poate de atenți cu care sunt postulatele ultime ale libertinilor. Ei sunt persoane care nici nu își pun problema să lupte cu păcatul și răul din lumea noastră ci să se lase liberi să fie duși de orice tedință păcătoasă care există în zilele noastre.[67]

Sunt din ce în ce mai mulți tineri din zilele noastre care sunt adepții libertinajului. Aceasta fiindcă ei sunt unii care se justifică prin faptul că sunt la vârsta tinereții în care trebuie să fie lăsați să experimenteze cât mai multe lucruri. Iată cum mulți tineri sunt din ce în ce mai expliciți că ei trebuie să fie lăsați în pace și nu trebuie să le fie ținue predici și omilii morale care să îi facă conștienți de calea greșită pe care au apucat-o. Câți dintre adulții de azi nu își mai amintesc de chefurile și de băutele pe care le făceau în studenție? Ei sunt de părere că așa a fost și normal să fie. Realitatea este că în nici un fel nu trebuie să știm că este firesc și normal ca tinerii să trăiască în libertinaj. Aceasta fiindcă este mult prea riscant. Sunt unii care fiindcă au dus un mod de viață libertin în cele din urmă au ajuns de s-au pierdut pe sine. Unii au rămas repetenți în timp ce alții au fost exmatricurați din universitate. Aceasta fiindcă ei au găsit prin libertinaj o modalitate de a se răzvărătii împotriva lumii din jur. Devine evident că libertinajul nu este în mod obligatoriu o parte din viața noastră de zi cu zi și mai ales din

---

[66] Peter Cryle, Lisa O'Connell, *Libetine enlightment: sex, liberty and license in 18th century* (Palgrave, 2003).

[67] Că libetinajul de cele mai multe ori este hedonist nu este nici o îndoială. Aceasta fiindcă există un fel de asemănare dinre libertin și hedonist. La fel ca hedonistul libertinul nu mai pune mare preț pe morală și consideră că plăcerea este o autoritate mult mai mare decât morala. Totuși, trebuie să știm că libertinul este unul care are unele noțiuni de morală. El nu este de cele mai multe ori o persoană imorală deplin fiindcă există în ele unele crezuri creștine dar adevărul este că ele sunt mult prea slabi și de ce nu pale. Iată ce spunea în acest sens același academician francez Jean Dutourd: "libertinajul este căutatea după pălăceri senzuale care sunt singurele plăceri posibile din care se poate trage - în cele din urmă - puțină gratificare din acest corp slab." Iată că este bine să știm cum se manifestă libertinajul și de ce el este unul nociv. După cum am spus hedonismul și libertiajul se aseamănă numai că libertinajul este o manifestare mai slabă a hedonistului. Aceasta fiindcă libertinul este unul care poate avea și momente de trezire la viața virtuților deși aceste momente nu durează foarte mult.

partea studenților. De multe ori centrele noastre sudențești nu sunt locuri în care tinerii merg acolo pentru a învăța o meserie ci mai mult sunt locuri în care ei merg pentru a se putea destrăbăla. Este bine să știm că sunt unii care vor să scape de autoritatea morală a părinților și în cele din urmă plecatul de acasă la universitatea este cea mai bună metodă de a se manifeste după cum vor ei. În acest sens filosoful Charles Augustin Saint-Beuves spune că: "un pic de libertinaj în tinerețe nu face decât să veștejească sufletul."[68]

Odată, un om se plimba pe aleile străjuite de cuştile imense ale unei grădini zoologice.

- Ce zi frumoasă, își spunea omul.

A mers mai departe.

- O animalele acestea sunt foarte frumoase. Minunate sunt lucrurile Tale Doamne.

Dintr-odată, privind înspre cuşca leului, văzu o fetiță aplecînd-se prea mult în spre fiorosul animal. În clipa următoare, leul o prinse de haină, trăgînd-o cu putere înăuntru ca să o devoreze. Părinții începură să urle, oamenii din jur rămaseră înmărmuriți.

- Ajutor, ajutor! Strigau părinții.

- Mami! Tati! Scăpați-mă! Striga fetița.

- Imediat fetița mea!

- Tati nu vreau să fiu mușcat de leu!

Nimeni nu îndrăzni, însă, să se apropie de cuşcă pentru a salva fetiţa. Atunci, în starea de panică generală, omul nostru se îndreptă hotărît de cuşcă, îl lovi pe leu cu putere drept în bot şi pînă ca leul să-şi revină din şocul loviturii, apucă fetiţa de haine, o scoase din ghearele leului şi o lăsă în braţele părinţilor, care îi mulţumiră de nenumărate ori pentru fapta sa de un curaj ieşit din comun. Din întîmplare, un reporter se afla la faţa locului. După ce se calmară spiritele, acesta se îndreptă spre salvator şi îi spuse:

- Domnule este incredibil!

- Ce să fie incredibil?

-Ce ați făcut domnule.

- Vă referiți că am scos fetița să fie nu fie mâncată de leu?

- Exact domnule.

- Nu este mare lucru.

-Domnule, aceasta a fost cea mai curajoasă faptă pe care am văzut-o în viaţa mea, şi am văzut destule.

-Nu a fost mare lucru, îi replică celălalt. Leul se afla după gratii şi am ştiut că Dumnezeu mă va apăra, la fel cum l-a apărat pe proorocul Daniel, demult, în vremurile biblice. Nu am făcut mare lucru…

-Aşadar, credeţi în Dumnezeu…, rosti reporterul.

-Da, din toată inima mea. Întotdeauna m-a ajutat cînd am avut nevoie.

-Ei bine, domnule, fapta dumneavoastră nu va trece neobservată. Voi scrie despre ea un articol care va apărea mîine dimineaţă pe prima pagină.

A doua zi dimineață, omul nostru a cumpărat ziarul.

- Reportetul spunea că o să fiu pe prima pagină a ziarului, și-a zis salvatorul.

Întradevăr a văzut pe prima pagină următorul articol: "Fundamentalist creştin de dreapta atacă un imigrant african pentru a-i fura mîncarea".

Avem mai sus o întâmplare care ne spune cât de ironică este viața uneori fiindcă de ce să nu spunem că ajungem să fim mințiți. Vedem că reporterul una i-a spus slavatorului și alta a scris în ziar. Aceasta fiindcă după cum am spus sunt oameni care ne mint în față și care pe de o parte se dau că sunt prietenii noștrii în timp ce în realitate sunt departe de a fi așa.[69]

Ceea ce este bine să știm este că este cu adevărat un mare păcat să ajungem să privăm pe cineva libertate fiindcă fără doar și poate acesta nu este un lucru bun și nici nu este folositor. Iată de ce în cele din urmă trebuie să știm că libertatea este un drept fundamental al omului fiindcă Dumnezeu Tatăl l-a creat pe Dumnezeu liber. Este adevărat că de multe ori nu putem să rămânem indiferenți când vedem că copii și prietenii noștrii apucă pe

[68] Charles-Augustin Saint-Beuve, *Le pensee philosophiques* (Paris, 1926).

[69] Trebuie să știm că dacă într-o împrejurrare sau alta cineva ne face să trăim cu iluzia libertății în cele din urmă nu este vina noastră că am ajuns în acest stadiu. Sunt mai multe tinere și tineri care sunt momiți după ce termină facultatea cu salarii mari pe la diferite mari firme și corporații ale lumii. Aceasta pentru ca în cele din urmă să afle că pentru acei bani trebuie să lucreze de două ori mai mult decât în restul situațiilor. Iată de ce este bine să știm că Dumnezeu Tatăl nu ne va învinovății la judecata din cer pentru faptul că am ajuns să fim victimele unor șarlatani sau excroci care ne-au momit și ne-au promis marea cu sarea. Aceasta fiindcă Dumnezeu Tatăl este atoateștiutuor și știe foarte bine când cineva păcătuiește și consecințele păcatului lor ajung să se manifeste asupra celor nevinovați. Ceea ce trebuie să facem noi ca buni creștin ortodocși este să evităm întotdeauna să ajungem în situația de a priva pe cineva de libertate.

calea păcatului și sunt cât se poate de neatenți cu bunele moravuri creștin ortodoxe și cu morala creștină în genere. Iată de ce trebuie să știm că este nevoie să fim mult mai atenți cu copii și prietenii noștrii. Ce putem să facem atunci când un copil și o rudă de a noastră au ajuns să pășească pe calea libertinajului și a vieții fără de scrupule? Ei bine putem să îi mustrăm. Dacă nu vor să asculte de mustrarea noastră la fel de bine nu trebuie să ne pierdem speranța și să ajungem să ne rugăm lui Dumnezeu pentru ei fiindcă după cum ne spunea Sfântul Iacob ruda Domnului mult poate rugăciunea dreptului în lucrarea ei. Cunoaștem un caz în care un libertin în cele din urmă a ajuns de s-a întors de la libertinaj la păcat? Sunt mai multe cazuri de persoane în istoria Bisericii Creștin Ortodoxe care s-au întors de la libertinaj și de la păcat la Dumnezeu. Unul dintre cele mai cunoscute exemple este cel al Fericitului Augustin. Știm că Augustin a fost în tinerețe un libertin. A fost atât de libertin că a ajuns să aibă și un copil din flori. Copilul lui se numea Adeodatus. Mustrat de mama lui Sfânta Monica de mai multe ori Augustin nu dă nici un semn că vrea să se întoarcă la Hristos și continuă să ducă un mod de viață libertin. Sfânta Monica mama lui nu își pierde nădejdea și se roagă pentru fiul ei care în cele din urmă se va întoarce la Hristos și va ajunge episcop de Hippo.[70]

Realitatea este că voința diavolului este să ne facă pe toți niște oameni imorali. Dacă ar fi după diavol lumea noastră ar fi compusă numai din oameni de genul lui Nero, Hitler, Stalin, Caligula, Jack Spintecătorul sau Marchizul de Sade. Aceasta fiindcă după cum am spus există o mare diferență de viziune dintre cum vede Dumnezeu Tatăl lumea noastră și după cum o vede diavolul. Fiindcă sunt unii care se roagă pentru lume și după cum știm sunt mai multe persoane care sunt cât se poate de deschise în spre lumea și în spre binele ei în cele din urmă lucrarea diavolului nu poate să fie realizată deplin. Trebuie să știm că rugăciunile sfinților și a drepților sunt unele care lucrează și care sunt efective în această lume. Iată de ce diavolul ajunge să ne mulțumească numai cu jumătăți de măsură. Aceste jumătăți de măsură sunt ceea ce am putea denumii ca tendințele spre libertinaj din zilele noastre. Fiindcă tinerii sunt cei mai vulnerabili în acest sens este adevărat că cei mai mulți recruți la libertinaj diavolul ajunge să îi recruteze din rândul tinerilor. El face aceasta fiindcă știe că adulții care sunt mulți creștin ortodocși autentici sunt cât se poate de întăriți în credința lor și știu că libertinajul este un lucru rău. Iată de ce trebuie să știm că diavolul din miile lui de ani de experiență pe care le are cu lumea și cu omul știe că în cazul tinerilor va avea mult mai multe șanse să le inspire acestora un comportament libertin. Dacă este să ne uităm la muzica pe care o ascultă tinerii din zilele noastre vom vedea că lucrurile se leagă. În muzica din zilele naostre, pe lângă faptul că de puține ori se simte armonie în ea în cele din urmă sunt preamărite tot felul de comportamente frivole și se duce o propagandă sistematică pentru dezinhibiție sexuală. Cu alte cuvinte tinerilor prin muzica rock mai ales li se inoculează idea că numai odată trăiesc și prin urmare trebuie să trăiască viața la maxim. Așa se face că consumul de alcool și de droguri este din ce în ce mai întâlnit în cazul tinerilor. Este bine să fim conștienți de vulnerabilitatea tinerilor și pentru acesta în mai toate țările creștin ortodoxe din zilele noastre s-a întrodus religia în școli. Oricât de multe voci din politică ar spune că este un lucru rău, faptul că tinerii și adolescenții fac religie în școli este un lucru bun.[71]

Ceea ce am voit să evidențiem în aceste rânduri este că în zilele noastre este din ce în ce mai ușor să confuzi libertatea adevărată cu libertinajul. Abea mai recent s-au luat măsuri în ceea ce privește nuditatea și sexualitatea care apar pe micul și pe marele ecran fiindcă la începuturile secoului al XXI-lea nu era nici un fel de problemă dacă sexualitatea și erotismul erau unele cât se poate de ușor promovate pe micul și pe marele ecran. Iată de ce este bine să știm că trebuie să există om limită morală sau mai bine spus o delimitație morală dintre libertate și libertinaj. Aceasta fiindcă adepții libertinajului sunt partizai care susțin că în cele din urmă libertinajul este adevărata libertate și el este unul de care trebuie să ținem cont și pe care trebuie să îl avem în vedere. Că lumea de azi trăiește în confuzie morală nu este nici o îndoială. De cele mai multe ori normele morale creștin ortodoxe sunt considerate numai adevăruri teroretice ce nu au nimic de a face cu realitatea. Trăim vremuri în care imaginea sfântului creștin ortodox nu mai este considerată ca une reală ci mai mult ca una mitică sau mai

---

[70] Fericiul Augustin, *Confesiuni* (Editura Nemira, 2009).

[71] În anii 80 și 90 ai secolului al XX-lea tinerilor de mai multe ori le era inoculată în minte idea că în cele din urmă lor le este permis orice și că nu trebuie să se dea înapoi de la nici o plăcere. Așa se face că mai ales discotecile care în zilele noastre s-au transformat în așa numitele cluburi de noapte erau locuri în care tinerii mergeau nu pentru a se distra în adevăratul sens al cuvântului cu mai mult pentru a simula tot felul de acte și de poziții sexuale în diferitele dansuri disco. Pentru mai mulți tineri din secolul al XX-lea discoteca nu era numai a doua casă ci la fel de bine era locul unde ei deprindeau un mod de viață libertin. Este adevărat că în zilele noastre am ajuns să tărim într-un timp al declinului discotecilor fiindcă după cum putem vedea geenrație din anii 80 și 90 a ajuns la maturitate. Ceea ce este mai trist este că generațiile adulte care acum 80 sau 90 de ani erau generațiile disco își aduc aminte cu nostalgie de timpul libertinajului de tip disco. Acasta fiindcă ei acum se văd pe sine mai bătrâni și nu mai au atâta energie de investit în libertinaj.

bine spus mitologică. Pentru zilele noastre sfântul creştin ortodox din calendar nu este un sfânt în adevăratul sens al cuvântului ci mai mult un mit care nu are nici un fel de legătură cu realitatea concretă în care trăim mai toți dintre noi. Câți dintre oamenii de azi mai cred cu adevărat în sfinți și la fel de bine câți dintre oamenii de azi mai consideră că este bine să ceară ajutorul sfinților când sunt în momente grele? Realitatea este că din ce în ce mai puțini. A venit timpul să ne dăm seama că sfinții nu sunt mituri imaginare ale creștinilor ortodocși ci persoane care nu au făcut nici un compromis moral și au pășit pe calea adevărului și a binelui. Iată de ce în cele din urmă în sens creștin ortodox libertatea se mai asociează cu două noțiuni fundamentale:

1. Adevărul
2. Binele.

Creștiul ortodox nu este numai un om al adevărului și al binelui ci la fel de bine el este și un om al libertății. Este un om al libertății fiindcă după cum am spus ele este unul care ne face să fim conștienți de libertatea adevărată pe care ajungem să o descoperim numai în viața în Hristos.[72]

CAPITOLUL 4

PĂCATUL TOTALITARISMULUI (TIRANIEI) ȘI AL DICTATURII CA SUPRIMARE A LIBERTĂȚII PERSOANEI

Am considerat că este bine să includem în această carte despre libertate și un capitol despre totalitarism, tiranie și dictatură. Aceasta nu înseamnă că facem politică ci mai mult faptul că avem posibilitatea de a vorbii despre un păcat împotriva lui Dumnezeu Tatăl care este de multe ori trecut vederea. Nu înseamnă că vorbind despre totalitarism și despre dictatură facem politică ci mai mult că voim să îi conștientizăm pe contemporanii noștrii despre ceea ce este totalitarismul și dictatura și de ce ele sunt un păcat. Ce este totalitarismul prin urmare? Orice dictatură și orice tiranie este în cele din urmă o formă de totalitarism. Prin totalitarism se poate înțelege mai multe lucruri dar din ele le vom enunța pe cele mai importante:

1. Voința tiranului sau a dictatorului a puterii absolute sau a puterii totale (naționale sau internaționale)
2. Transformarea unei națiuni în mod forțat ca fiind adepta oarbă a unei ideologii totalitare susținută de dictator sau de partudul de la putere.

Când am ales să vorbim în acest capitol despre totalitarism și despre dictatură am știut că vor fi mai mulți care vor considera că în cele din urmă nu facem decât să facem politică. Totuși, putem să rămânem total pasivi dacă un nou Hitler se ridică și pe harta lumii apar mai multe lagăre de exterminare? Fără doar și poate că nu. Totalitarismul este unul care întotdeauna își extermină rivalii și pe cei care nu sunt de acord cu ideologia totalitară. Sunt cunoscute mai multe cazuri de crime pe care statele totalitare au ajuns să le facă pentru simplul fapt că unii dintre cetățenii acestor state nu au fost de acord cu ideologile partidului sau a dictatorului de la putere. Iată de ce este bine să noi ca simplii creștin ortodocși nu putem să rămânem chiar total indiferenți dacă o ideologie totalitară ajunge să se instaleze asupra noastră.[73]

O persoană din secolul al XX-le care s-a confruntat cu totalitarismul a fost părintele Nicoale Steinhardt de la Mănăstirea Rohia din România. Iată ce spunea el despre totalitarism: "pentru a ieşi dintr-un univers concentraţionar – şi nu e neapărat nevoie să fie un lagăr, o temniţă ori o altă formă de încarcerare; teoria se aplică oricărui tip de produs al totalitarismului – există soluția (mistică) a credinţei. Despre aceasta nu va fi vorba în cele ce urmează, ea fiind consecinţa harului prin esenţă selectiv."[74]

În acest sens părintele Steinardt vorbea de trei teorii care în cele din urmă pot să facă mai ușor totalitarismul sau mai bine spus pot să îl facă să fie unul care în cele din urmă poate fi combătut și învins. Iată care sunt aceste soluții pe care ni le propunea părintele Steinhardt:

---

[72] Sfântul Nicolae Cabasila, *Despre viața în Hristos* (București, 2014).

[73] În România secolului al XX-lea când ideologia sovietică a fost impusă de Stalin cu forța este bine să știm că au fost mai mulți preoți creștin ortodocși care au luat poziție împotriva ideologiei sovietice fiindcă aceasta era una totalitară și mai mult decât atât era atee. Dintre cei mai cunoscuți preoți creștin ortodocși îi cunoaștem pe părintele Dumitru Stăniloae și pe Părintele Constan tin Galeriu care au stau mai mulți ani în temnițele comunite fiindcă au vorbit în public împotriva ateismului sovietiv. Iată că avem aici un caz de persoane care ne spune că creștinsimul ortodox nu poate să fie total pasiv când în țara lui se impune un regim totalitar. Iată prin urmare de cee este bine să știm că niciodată totalitarismul nu a fi unul care va tolera libertatea. Aceasta fiindcă este bine să știm că totalitarismul este tocmai opusul libertății persoanei.

[74] Nicolae Steinhardt, *Jurnalul fericirii* (Cluj Napoca, 1991).

1. Soluția lui Soljenițân[75] care îi spune că cel mare merge în fața anchetatorului ce este gata să îl tortureze că în acel moment el moare și nu mai este nici o șansă pentru el ca să trăiască. Dacă cel care urmează să fie torturat fiindcă s-a opus totalitarismului consideră că din acel moment este mort în cele din urmă el poate să treacă mult mai ușor peste chinurile pe care i le vor administra torturatorii. Soljenițân spunea că dacă omul gândește așa el este în cele din urmă salvat. Aceasta fiindcă a ajunge să te consideri că ești un om mort îți permite posibilitatea de a nu mai fi atins de nici o amenințare și de nici un fel de șantaj.
2. A doua soluție pe care a propunea părintele Steinardt este soluția lui Alexandru Zinoviev.[76] Acesta a fost unul care a scris o carte cu titlul de Înălțimile găunoase (Homo sovieticus) în care personajul era unul pe nume Zurbagiul. El a reușit să fie un inadaptat total la sistem. Zurbagiul este un om fără de loc de muncă stabil, fără de un domiciliuliu stabil, care este veșnic în schimbare și care nu se adaptează la ceea ce susțin cei din sistemul totalitar. Prin urmare soluția lui Zinoviev este de a fi un zurbagiu sau mai bine spus unul care să mimezi faptul că nu te poți adapta la sistemul totalitarist. Fiindcă zurbagiul ajunge să fie considerat de totalitari ca fiind o haimana în cele din urmă el este lăsat liber. Fiindcă zurbagiul ajunge să fie lăsat al periferia societății el ajunge să fie imun la societatea totalitară în care trăiește.
3. A trei soluție este una care a fost propusă de Winston Churchil și Vladimir Bukovski. Ea este una care susține că în prezența urgiilor, a sărăciei, a opresiunii și a totalitarismului nu te da bătut ci din contră ajungi să prețuiești mai mult viața și persoanele din jur. Este adevărat că este mai greu de făcut acest lucru într-un sistem totalitar dar în cele din urmă nu este imposibil. Cu cât totalitarismul devine mai brutal și mai violent cu atât mai mult tu începi să prețuiești viața și libertatea de care poate până atunci nu ai fost conștient. Iată prin urmare o altă metodă care este mai greu de realizat care în cele din urmă ajunge să fie cât se poate de eficentă de a lupta cu un sistem totalitar. Este adevărat că o astfel de soluție presupune și multă dârzenie. Ești atacat, ripostezi, ești calomniat calomniezi și tu, ești lovit , lovești și tu înapoi.

Știm că părintele Steinhardt a stat mai mult în pușcărie într-un sistem ce nu accepta contradiție și în acest mod în cele din urmă prin aceste trei soluții el a ajuns să iese mai mult întărit decât slăbit în ceea ce privește adversarii lui totalitari. Este adevărat că de cele mai multe ori totalitarii sunt cei care sunt cât se poate de conștienți că trebuie să fie psihologic superiori cu cei care îi asupresc și pentru aceasta mai toate regimurile totalitare sunt unele care ajung să declare un război psiholologic marilor mase de oamni. Ceea ce este cei mai periculos în sistemele totalitare adevărul este că ele se bazează pe depersonalizarea omului. Pentru a ajunge să ai puterea abrolută într-o anumită națiune cel mai bine ajungi să faci aceasta prin depersonalizare. Omul nu trebuie să se mai simtă o persoană cu sentimente, voință și rațiune ci mai mult un siblu obiect sau cel mult un robit de muncă.

Devine evident că în cazul totalitarismului sunt mai multe metode prin care se ajunge să se depersonalieze populație pentru ca omul să se simtă umilit și incapabil să mai facă nimic pentru a își recâștiga propria libertate. Iată de ce trebuie să știm că de cele mai multe ori esența totalitarismului este una demonică. De ce este demonică: este demonică fiindcă totalitarismul ajunge să se manifeste irațional. Se manifestă irațional fiindcă fără doar și poate că nu se mai caută nici un fel de ocazie și nici un fel de metodă de a ajunge la pace și la înțelegere. Este cu adevărat diabolic să te bucuri când cineva nu mai are libertate și este o ființă fără de nici un ajutor. În regimurile totalitare omul ajunge să fie tratat ca un animal ostil care dacă se împotrivește ideologiei oficiale trebuie să fie exterminat. Începând cu împăratul roman Nero și sfârșind în vremurile moderne cu Hitler și Stalin putem să vedem că suprimarea omului de rând a fost un lucru extrem de des folosit. De ce am spus că Nero a fost unul care a practicat totalitarismul? Nero a ajuns de și-a ucis mai multe rude pe care el simțea că sunt potențiali rivali la scaunul de împărat. Iată de ce el a fost cu adevărat unul dintre primii tirani care a practicat totalitarismul. Se știe despre el că la un moment dat a dat ordin ca în grădina lui să fie răstingniți mai mulți creștini și rivali politici. Pentru ca specacolul să fie și mai brutal Nero a dat ordin ca acești răstingniți să fie unși cu pucioasă și să li se dea foc. Mai apoi Nero se spune că se plimba meditativ printre cei care ardeau de vi pe cruci. Avem aici de a face cu un caz din antichitate care ne spune până une merge cruzimea de care au dat dovadă unii tirani. Trebuie să fim că Nero a fost numai un început al unui lung șir de tirani ai lumii care au

[75] Alexander Soljenițân, *Arhipelagul Gulag* (Editura Univers, 1998).
[76] Alexandru Zinoviev, *Homo sovieticus* (Cluj Napoca, 1991).

considerat că singura modalitate de a conduce este totalitarismul. De unde să provină însă totalitarismul? Ar fi cea mai proastă soluție să ajungem să Îl învinovățim pe Dumnezeu Tatăl de totalitarismul din lumea noastră fiindcă nu El este autorul acestor totalitarisme. Este adevărat că Dumnezeu Tatăl îngăduie totalitarismele de multe ori pentru păcatele oamenilor și uneori pentru rațiuni pe care numai El Dumnezeu Tatăl le știe.[77] Totuși realitatea este că mai toți marii dictatori ai lumii au avut parte de morți infame.

1. Dictotorul istalian Benito Mussolini (1883-1945) și amanta sa Clara Petacci au încercat să fugă din Italia în Spania, însă au fost prinși de partizanii comuniști, luați ostatici și împușcați. Corpurile lor au fost duse la Milano Piazzale Loreto, locul de execuție al antifasciștilor, trupurile neînsuflețite ale celor doi fiind atârnate cu capul în jos. Trecătorii au scuipat pe corpurile lor și au aruncat cu pietre, potrivit rapoartelor de știri BBC din vremea respectivă.

2. Dictatorul rus Iosif Stalin (1878-1953) a avut parte și el de o moarte grea. Iată ce a spus fiica lui Svetlana: "În ultimul moment (momentul morții), el a deschis ochii. Era un aspect oribil, părea nebun, furios şi plin de frică de moarte. Dintr-o dată el a ridicat mâna stângă şi ori a arătat cu degetul spre ceva, ori l-a scuturat spre noi. În clipa următaore, sufletul său, după un ultim efort, s-a desprins de corpul său."

3. Dictatorul german Adolf Hitler a avut și el parte de o moarte oribilă fiindcă s-a sinucis. La data de 30 aprilie 1945, Hitler și amanta sa Eva Braun au mers într-o cameră mai mică din buncăr. Braun a luat cianură, în timp ce Hitler s-a împușcat în cap. Locotenenții acestuia au urmat dorințele sale și au ars cadavrele, deși arderea nu a fost completă. Armata rusă a descoperit rămășițele cadavrelor, însă au distrus ceea ce a mai rămas pentru a preveni ca mormântul lui Hitler să devină un altar.

4. Liderul comunist chinez Mao Zedong (1893 – 1976) a trăit până la vârsta de 82 de ani. Acesta a avut probleme de sănătate înainte de a muri, în luna mai a anului 1976 fiind văzut pentru ultima dată în public. Nu se ştie exact de ce a suferit Mao Zedong, însă se pare că ar fi putut avea boala lui Lou Gehring, scleroză amiotrofică laterală sau o degenerare a celulelor nervoase care controlează mişcarea. La data de 2 septembrie 1976, Mao Zedong a sufuerit un atac de cord, ce a condus la decesul său. Zilele următoare, liderul comunist chinez a suferit diverse crize, inclusiv o infecţie pulmonară gravă. În ziua de 7 septembrie, Mao a intrat într-o comă din care nu s-a mai trezit. Doctorii au constatat decesul său la câteva minute după miezul nopţii, la data de 9 septembre 1976.

5. Nicolae Ceauşescu (1918 – 1989) a fost ultimul lider comunist al României. Acesta şi-a găsit sfârşitul în ziua de Crăciun a anului 1989, ca urmare a Revoluţiei organizate în mai multe oraşe din ţară. Ceauşescu şi soţia sa, Elena, au scăpat din Bucureşti, de mulţimea furioasă, reuşind să fugă cu elicopterul. Răgazul a fost unul temporar deoarece cuplul a intrat în custoida armatei, fiind supus unui proces fulger în urma căruia cei doi au fost condamnaţi la moarte pentru genocid, subminarea puterii de stat, acte de diversiune şi subminarea economiei naţionale.

Acese exemple pe care le-a m spus sunt unele care ne spun că în cazul marilor dictori ai lumii Dumnezeu Tatăl nu a rămas total străin de faptele lor și se pare că mai toți au avut parte de o moarte infamă sau de o moarte rușinoasă. Totuși trebuie să spunem că la un anumit nivel modul în care murin în cele din urmă spune ceva despre modul în care am trăit în această viață. Sunt mai mulți care de fapt spun că momentul morții nu mai contează deloc ci ceea ce contează cu adevărat este în cele din urmă câte plăceri ai ajuns să ai în această lume. Iată de ce este bine să știm că morțile la marea majoritate a dictatorilor nu au fost unele bune.[78]

Devine evident că sunt mulți care cred în totalitarism. Ei sunt cei care profesează ceea ce am putea denumii ca o *aristocarție a libertății.* Ce să înțelegem prin această artistocrație a libertății? Prin aceasta înțelegem că sunt mulți totalitari care consideră că în nici un fel libertatea nu este una care este pentru toți. Sunt numai unii care au dreptul la libertate în timp ce restul trebuie să fie sclavi. Este adevărat că în zilele noastre nu se mai vorbește de sclavie în totalitarism dar ceea ce este bine să știm este că fără doar și poate că totalitarismul are ca țel să îi facă pe toți oamenii sclavi. Aceasta fiindcă scalvul este o persoană care nu este cu nimic mai mult decât un robert care execută comenzi fără de nici un fel de opoziție. Cei care susțin totalitarismul sunt cei care sunt de părere că o

---

[77] Slavoj Zizek, *Ați spus cimva totalitarism?* (Editura Curtea Veche, 2005).

[78] Iată de ce în cele din umră este bine să știm că moartea este una care în cazul sfinților și a drepților creștin ortodocși a avut loc în pace și în liniște și ei au plecat din această lume cu liniște. Oamenii răi de cele mai multe ori nu au parte de morți bune. Ei sunt chinuiți și unii chiar au puttu să vadă draci care veneau să îi ia. Pentru unii este adevărat că în cele din urmă nu contează prea mult modul în care murim ci cee ace contează este mai mult modul cum ajugi să trăiești. Pentru noi creștinii ortodocși care credem în viața de apoi sau în viața după moarte devărul este că modul în care moarte o persoană poate la fel de bine să ne spună despre cum a ajuns acea persoană să trăiască și să viețuiască. Este greu de crezut că dacă o persoană a fost o slujitoare a binelui în cele din urmă acea persoană va avea parte de o moarte rea. Aceasta fiindcă moartea este un început al vieții de dincolo de moarte.

națiune nu trebuie să fie condusă cu forța minții și a conceptelor sau a principiilor ci mai mult cu forța violenței și a brutalității. Este cu adevărat incredibil câte de mult poate să decadă ființa umană într-un regim totalitar. Aceasta fiindcă în totalitarism sunt unii care ajung să ucidă din plăcere. Aceasta fiindcă ei se consideră un fel de dumnezei pe pământ care au drept de viață și de moarte peste supușii lor. Iată de ce este bine să știm că trebuie să nu rămânem chiar indiferenți față de regimurile totalitare. Este adevărat că Sfântul apostol Pavel ne scria primilor creștin să se supună înaltelor stăpâniri fiindcă nu este stăpânire decât numai de la Dumnezeu (ironic când a scris aceasta el se afla sub conducerea împărtatului roman Nero). Totuși, când stăpânirea nu ne mai slujește pe noi ci ajunge să ne oprime avem dreptul să ne răzvrătim.[79]

Se spune că mai de mult frigul a devenit extrem de rău.

- Nu voi cruța pe nimeni. Nu voi ucide pe oricine voi putea.

Într-o seară frigul cel rău a putut să audă o pasăre cântând.

- Ce faci tu aici? A spus frigul viclean.

- Nu se vede ce fac? Cânt.

- Asta am văzut și eu.

- Atunci de ce întrebi?

- Am întrebat fiindcă nu îmi pot explica cum poți cânta în plină iarnă.

- Este foarte simplu.

- Spune-mi și mie.

- Am stat într-un staul cu boi și fiindcă ei au suflat am putut să mă încălzesc și eu.

- Aha am înțeles.

Frigul a plecat de lângă pasăre. În gândul său el și-a spus:

- Voi bate cu cea mai mare putere peste acei boi pentru ca ei să nu o mai îngrijască pe pasăre și așa ea nu va mai putea fii fericită și nu va mai cânta.

Zis și făcut. Frigul a bătut cu atâta putere că respirația boilor era înghețată.

- Ei acum sunt sigur că pasărea nu va mai cânta noaptea asta. Poate că este moartă deja. I-am venit de hac.

Spre suprinderea lui frigul a putut să audă și în acea noapte pasărea cântând.

- Ce faci?

- Cânt. Nu se vede.

- Dar nu îți este frig.

-Nu, nu îmi este frig.

- Cum este destul de frig afară.

- Nu îmi este frig fiindcă am mers într-o peșteră și am stat la focul făcut de niște oameni să mă încălzesc.

- Aha....înțeleg.

În poate următoare frigul a găsit peștera cu pricina și a suflat cu atâta putere că a înghețat totul în peșteră. Mare i-a fost surprinderea când a putut să audă din nou pasărea cântând.

- Cum câți din nou?

- Cum să nu. Nouă păsărilor ni se cade să cântăm.

- Dar nu ai murit de frig?

- Nu, nu am murit.

- De data asta unde ți-ai găsit adăpost?

- Lână inima unei mame care își ținea strâns copilul în brațe.

- Bine am înțeles.

Frigul a plecat și se gândea:

- Acolo în inima unei mame eu pot pătrunde.

Se spune că în cele din urmă frigul cel rău a fost învins.

Fabula de mai sus este una care ne spune că cu totalitarismul nu avem altă șansă decât să luptăm. Aceasta fiindcă fără doar și poate totalitarismul nu este decât o altă formă de manifestare a răului în lumea noastră.[80]

---

[79] Harry Melkonian, *Freedom of speech and society: a social approach to freedom of expression* (Cambria Press, 2012).

[80] Sunt multe formele prin care răul ajunge să se manifeste în lumea noastră și este bine să știm că numai prin luptă și rugăciune în cele din urmă vom ajunge să ieșim învingători. Că Dumnezeu nu este indiferent față de totalitarismul din lumea noastră ne-o spune chiar Biblia, cea mai sfântă carte a omenirii. Știm că în antichitate evreii au fost luați robi de egipteni. Evreii au stat cca. 400 de ani în robia egipteană. După 400 de ani de robie Dumnezeu decide să elibereze pe poporul evreu din robie și în acest sens este ales Moise care să îi conducă pe evrei spre libertate. Evreii după mai multe plăgi sunt lăsați de egipteni să se întoarcă în Israel. Pe drum faraonul egiptean se răzgândește și pleacă cu armata lui să îi ucidă pe evrei. Dumnezeu intervine în mod providențial și apele Mării Roșii se

Cu totalitarismul omul s-a confruntat din cele mai vechi timpuri. Totalitarismul nu înseamnă neapărat dictatură fiindcă este bine să știm că există o diferență dinre dictatură și totalitarism. Cum se deosebește totalitarismul de dictatură? Totalitarismul poate să fie condus de un grup de oameni: partid politic, armată, aristrocrați, trupe de gherile etc. Dictatura este tot o formă de totalitarism dar în cazul ei puterea este luată numai de o singură persoană. Iată de ce este bine să știm că totalitarismul este unul care poate varia ca formă de manifestare dar în cele din urmă el este unul care a fost prezent constant în istoria umanității. Nu știm de o perioadă de timp istoric în care să nu fi existat totalitarism. Iată de ce este bine să știm că totalitarismul este un lucru care trebuie să fie stopat și la fel de bine trebuie să fie combătut. Aceasta fiindcă după cum am spus totalitarismul este unul de origine sau mai bine spus de inspirație diabolică. Aceasta fiindcă trebuie să știm că totalitarismul este fără doar și poate unul care ne face să fim cât se poate de lipsiți de un drept fundamental cu care am fost înzestrați de Dumnezeu: dreptul la libertate. Acesta este un drept pe care cu toții îl avem și pe care fără doar și poate că trebuie să îl folosim. Nu putem să luăm oamenilor ceea ce le-a fost dat de Dumnezeu. Libertatea este prin urmare un lucru sfânt fiindcă după cum am spus ea a fost lăsată de Dumnezeu și a fost una care care a fost lăsată să definească persoana umană.[81]

Este bine să știm că sunt forme subtile de totalitarism. Filosoful american Noam Chomsky spunea la un moment dat că: "o întreprindere multinațională este mai aroape de totalitarism mai mult decât orice instituție umană." Sunt mai multe mari supraputeri ale lumii care adevărul este că nu susțin cu tărie că ele sunt unele care nu vor un fel de totalitarism internațional prin faptul că ajung să controleze toată lumea dar în cele din urmă din acțiunile lor ei bine tocmai acest lucru în cele din urmă îl fac. Sunt mai multe ipoteze de globalizare care este bine să știm că nu sunt o globalizare în adevărul sens al cuvântului ci mai mult sunt o modalitate de a reduce la tăcere țările mai mici. Este bine să fim mult mai atenți cu procesul de globalizare care există în zilele noastre fiindcă deși în sine globalizarea nu este un lucru rău ea în cele din urmă ajunge de susține că numai țările mari sunt cele care au drepturi. De fapt globalizarea din zilele noastre foarte ușor se poate transforma într-n fel de totalitarism global. Se vorbește din ce în ce mai des de un guvern unic mondial în care puterea la nivel planetar să fie numai a unui om. Să fie oare lucrurile chiar așa? Adevărul este că în sine ceea ce este bun în globalizare este că oamenii sunt persoane care ajung să se cunoască. Este bine ca la nivel de umanitate să fim solidari unii cu alții dar realitatea este că globalizarea a ajuns să fie un lucru care se manifestă totalitar. Cine nu se supune procesului globalizăării care este dictat de marile puteri în cele din urmă este eliminat și desconsiderat. Iată de ce trebuie să fim siguri că dacă voim să globalizăm planeta în cele din urmă nu vom ajunge să o apropiem de totalitarism. Ipoteza unei globalizări totalitare este cea mai plauzibilă pentru marile puteri ale lumii. Aceasta fiindcă aceste mari puteri ale lumii sunt unele care susțin că numai ele sunt cele care pot să conducă și să dirijeze procesul de globalizare.[82]

Prin urmare am spus că un creștin ortodox în cazul când ajunge să tăriască într-un totalitarism are dreptul să protesteze și la fel de bine să ia atitudine. Aceasta fiindcă dacă nu o face expres pentru ei la fel de bine poate să o facă pentru cei din jur sau pentru copii săi. Este evident că trebuie să știm care sunt limitele totalitarismului și la fel de bine faptul că el este unul care de cele mai multe ori suprimă drepturile fundamentale ale omului:

1. Drepturile la libertatea de exprimare
2. Dreptul la libertatea de gândire
3. Dreptul a libertatea de acțiune.

Devine evident că adepății totalitarismului sunt unii care în cele din urmă conștient sau inconștient nu fac decât să instaureze în soeictatea noastră un mod de viață demonic. Aceasta fiindcă demonii sunt cei care îi tratează pe oameni sau mai bine vor să îi reducă pe oameni la statutul de sclavi veșnici. Iată ce spunea în acest

---

despart în două în timp ce evreii iasă la liman. Armatele egiptene din voința lui Dumnezeu sunt înghițite de valuri. Avem aici o intervenție directă a lui Dumnezeu în cazul unui sistem totalitar cum a fost cel egiptean.

[81] Wojchiech Sadurski, *Freedom of speech and its limits* (Springer, 1999).

[82] Scriitorul român Valeriu Butulescu spunea la un moment dat un lucru de care se cuvine să ținem seama: "pentru societate, libertatea totală este cea mai nocivă formă de totalitarism." ce să înțelegem din aceasta? Din ceasta înhtrebuie să înșelegem că trebuie să existe anumite limite sau mai bine spus anumite îngrădiri ale libertății. Sunt unii care consideră că libertatea nu poate să fie decât una totală. Să fie lucrurile chiar așa? Este adevărat că trebuie să credem că libertatea este o experiență totală dar la fel de bine mai trebuie să știm că libertatea nu este singurul bun la care aspiră omul. Sunt mai multe alte lucruri bune la care aspiră omul. Binele, fromsul, adevărul sau dreptatea sunt cu toate noțiuni la care omul aspiră și prin urmare nu este bine să ajungem să le defavorizăm. Libertatea totală pentru unii înseamnă libertatea de a face tot ceea ce vrei. În aces sens sunt unii care mergând pe curentul de gândire nihlist ajung să se plaseze pe sine ca un fel de dumnezei mai presus de bine și de rău. Pentru ei nu mai este un rău sau un bine a ucide și a viola. Aceasta fiindcă în libertatea totală binele și răul sunt două noțiuni depășite.

sens despre totalitarism gânditorul francez Philliphe Poindron: “terorismul intelectual este un sistem totalitar. Dar un totalitarism nostim, ipocrit, insidios. El urmăreşte să-l lase fără glas pe cel care contrazice, să facă din el un animal bun de dus la tăiere. O sacrificare fără vărsare de sânge, doar cu rafale de cuvinte. Cuvintele bunei conştiinţe. Cuvintele marilor conştiinţe. Cuvinte care ucid.” Din cele spuse mai sus trebuie să știm că totalitarismul este unul care se înrudește cu terorismul sau mai bine spus este o formă de manifestare a terorismului. Aceasta fiindcă după cum am spus terorismul este unul care ne face să fim cât se poate de indiferenți cu cei din jur și să îi reducem la nivelul de simple instrumente sau lucruri de care ne putem debarasa. Este evident că există unele limitele de care trebuie să ținem cont. În nici un fel adepții totalitarismului nu sunt unii care au anumite limite. Pentru ei toată lumea trebuie să gândească după cum dictează partidul sau dictatorul care sunt supremele autorități. În acest sens pentru totalitarism Dumnezeu este o noțiune perimată. Nu s-au putut vedea în istoria lumii state totalitariste care să susțină credința în Dumnezeu. Aceasta fiindcă este evident că credința în Dumnezeu și totalitarismul sunt două lucruri cât se poate de separate una de alta sau mai bine spus sunt realități care nu au nici un fel de tangență. Devine evident că este bine să știm care sunt limitele libertății umane și să ne dăm seama că în nici un fel cei care susțin și instaurează totalitarismul în societatea umană nu fac un lucru care este pe placul lui Dumnezeu Tatăl.[83]

Prin urmare am vorbit în rândurile de mai sus că totalitarismul este o formă de manifestare a tiraniei. Pe parcursul istoriei au fost mai multe forme de totalitarism și ceea ce s-a putut vedea este că ele au fost forma de manifestare ale tiraniei. Tirania este una care în mai toate cazurile de batează pe două lucruri:

1. Violență
2. Brutalitate.

Tiranul este o persoană care nu suferă să fie contrazisă și pentru aceasta când va fi contrazis va ajunge să reacționeze violent și brual. Totuși, sunt mai mulți care se întreabă cum se poate că tiranul ajunge de confiscă libertatea supușilor lui? Cu alte cuvinte ce câștigă un tiran dacă ajunge să îi facă pe supușii lui niște sclavi? După cum am spus în cazul totalitarismului este foarte adevărat că tirania este o altă formă de manifestare a răului. După cum știm în lumea noastră sunt mai multe forme de manifestare a răului. Una dintre ele este evident că tiranul este cel care se bucură când libertatea unei națiuni sau a oamenilor dintr-o națiune este confiscată. Cei mai mulți tirani ajuns să confiște libertatea supușilor lor pentru un lucru cât se poat de simplu: *dorința de putere absolută*. Ce este această dorință de putere absolută? Trebuie să știm că tiranul este unul care vrea să controleze toate aspectele vieții supușilor lui. În acest sens el vrea să știe și să controleze cum gândesc, vorbesc și acționeză oamenii. Sunt în acest sens tirani care au introdus formule de control sistematic a supușilor lui pentru ca în acest mod în cele din urmă să controleze deplin libertatea supușilor lor.[84]

Prin urmare devine evident de ce tirania este un sistem care ajunge să creeze neplăceri și în cele din urmă să fie abolită. Dacă este să ne uităm în istoria lumii vom vedea extrem de multe tiranii care au fost abolite prin metode mai mult sau mai puțin violente. Aceasta fiindcă după cum am spus este bine să știm că tirania nu poate să fie o soluție la problemele noastre. Cei care vor să știe cum se manifestă răul în mod colectiv trebuie să vadă ce este o tiranie și în acest fel în cele din urmă vor înțelege răul. Nu se poate să nu vorbim de tirania ca de o manifestare a răului în lumea noastră. Aceasta fiindcă după cum am spus libertatea este un drept inalienabil al omului. Este bine să știm că prin naștere omul se naște liber. Chiar și bebelușii suferă atunci când nu sunt liberi. Iată de ce este bine să știm că conștiința libertății o avem din primele zile de viață în această lume. Ori este evident că tirania merge împotriva legilor naturale. Ea este una care supirmă ceea ce este cât se poate de natural și de firesc în viața omului: libertatea. Ceea ce este cel mai paradoxal în ceea ce privește tirania este că niciodată tiranul nu se va considera pe sine vinovat de tirania pe care o instaurat-o ci mai mult el îi va face pe supușii lui să se simtă vionvați de modul tiranic în care au ajuns să trăiască. Aceasta fiindcă nici un tiran nu va recunoaște că este un tiran. Nu va recunoaște fiindcă el este unul care deși știe că practică tirania în cele din urmă este orbit de setea de putere absolută. S-a și spus de unii că dacă vrei să știi cine este un om nu trebuie decât să îi dai puterea

[83] C. Edwin Baker, *Human liberty and freedom of speech* (Oxford, 1992).

[84] Dacă este să ne gândim că la timpul când scriem aceste rânduri Corea de Nord are ca formă de guvernământ oficială tirania, în cele din urmă credem că cititoul are o imagine cât se poate de clară despre ce voim să spunem în aceste rânduri. Este bine să știm că tirania este un fapt care suprimă libertatea fiindcă tiranul vrea să se fie singurul care beneficiază de libertate. Cu adevărat tirania este o manifestare a răului și pentru aceasta ea este un păcat în fața lui Dumnezeu Tatăl. Tirania absolută presupune controlul absolut asupra libertății. Iată de ce trebuie să fim cât se poate de atenți cu modul în care tirania s-a manifestat pe parcursul timpului. Sunt tiranii în care libertatea este un privilegiu a numai câtorva persoane care pun în aplicare sistematic tirania. Iată de ce din cele mai vechi vremuri s-a putut observa că tirania nu funcționează. Nu funcționează fiindcă este bine să știm că pe termen lung oamenii nu pot rezista fără de libertate și tocmai de aceea în cele din urmă ei vor riposta și se vor răscula împotriva tiraniei.

abstolută. Iată de ce în cele din urmă este bine să știm că puterea absolută ajunge de corupe și tiranizează la modul absolut. Pentru a ajunge să insaureze o tiranie ei bine de cele mai multe ori tiranul este unul care se folosește de slăbiciunile celor din jur. Filosoful antic Platon spunea la un moment dat că: "o tiranie nu poate fi răsturnată atâta timp cât oamenii nu au încredere unul în altul. " Cu alte cvuinte *devide et impera* (divde et impera a fost un principiu pe care l-au folosit romanii antici când ajungeau de multe ori să divida anumite teritorii pentru a ca în cele din urmă populația divizată să ajungă să fie stăpânită). Este prin urmare adevărat că dacă oamenii au încredere unii în alții în cele din urmă ei se vor unii și vom ajunge să detroneze pe tiranul care s-a instalat la conducere. Este bine să știm că sunt mai multe forme prin care o persoană își poate manifesta răutatea: crimă, sadism, tâlhărie, șantaj, violență. Totuși sunt din ce în ce mai puțini care sunt convinși că tirania este o modalitate de manifestate a răutății. Aceasta fiindcă după cum am spus tirania este un un rău sau mai bine spus este un rău care se manifestă colectiv. Iată de ce numai când oamenii își dau seama că numai uniți ajung în cele din urmă ei pot să pună capăt tiraniei care a ajuns să îi stăpânească.[85]

Este adevărat că o triranie este una care de cele mai multe ori ajunge să se instaureze prin ignoranța celor din jur. Tiranii adevărul este că nu iubesc populația sau poporul pe care ajung să îl stăpânească ci mai mult sunt persoane care sunt ahtiate după putere. De cele mai multe ori se poate obseva să sunt mai multe elemente comune care se manifestă în cazul tiraniilor:

1. Cultul personalității
2. Violența și agresivitatea cu cei care nu vor să se spună tiranului
3. Suprimarea dreptului la libera exprimare
4. Puterea absolută pe care o deține tiranul.

Acestea sunt numai câteva dintre modalitățile prin care tiranul ajunge în cele din urmă să se manifeste și prin care evident că el slujește răul. Sunt mai mulți tirani care de fapt nu fac decât să facă voia diavolului. Este adevărat că sunt tirani care nu sunt conștienți de existența diavolului și care eventual nu cred în diavol. Totuși, un anumit eveniment din Biblie ne face să credem că tiranii sunt persoane care de mule ori sunt ajutați de diavol. Noul Testament este cel care vorbește extrem de explicit că la vremea nașterii Mântuitorului Iisus, rege în Israel era Irod cel Mare. Irod a aflat de la magii din orient că avea să se nască Mesia, care este rege peste Israel. Irod crede că Mesia avea să îi i-a tronul și așa că se interesează de la magi unde avea să se nască acest Mesia pentru "ca și el să meargă să i se închine Lui." Magii îi spun lui Irod că Mesia se va naște în Betleem. Ce face atunci Irod? Dă poruncă ca toții copiii de până în doi ani să fie uciși. Știm că diavolul a fost cel care l-a inspirat pe regele Irod cel Mare să măcelărească aceşti copii nevinovați. Unele mărturii susțin că au fost undeva la 14000 de copii uciși în timp ce altele susțin că au fost mai puțini. Că regele Irod cel Mare a fost un tiran nu este nici o îndoială. Ca să ne convingem și mai mult de tirania lui mai trebuie să spunem un fapt care nu este menționat în Biblie. Pentru ca să facă populația să îl plângă după moartea lui, regele Irod a dat ordin ca în momentul morții sale să fie uciși cei mai capabili oameni din regat. Aceasta fiindcă în acest mod era sigur că momentul morții lui nu va trece neobservat și fără de lacrimi pentru poporul care l-a asuprit mai mulți ani.[86]

Este adevărat că mai toate tiraniile sunt unele care apar pe fondul unei anumite crize din cadrul unui anumit popor. Este adevărat că poporul este unul care trebuie să fie condus. În acest sens știm că formele de conducere au variat în istorie: rege, împărat, președinte etc. Aceste forme de conducere sunt unele care au cu sine foarte multă putere mai ales dacă vorbim despre o țară mari și prosperă. Ei bine modul de a conduce o națiune în nici un fel nu trebuie să fie abuziv. Pentru a conduce o națiune în cele din urmă este nevoie de mult tact și de multă înțelepciune. Știm că atunci când Solomon a devenit rege peste Israel Dumnezeu i-a spus lui sSolomon să ceară orice va voii de la El și așa el va primii. Știm că Solomon nu a cerut bani și bogății ci a cerut înțelepciune. Iată de ce este bine să știm că cei mai buni conducători sunt cei care sunt înțelepți. Știm că Platon a fost cel care propus imaginea filosofului-rege. Pentru Platon un bun rege era numai un bun filoosof. Totuși, fiindcă într-o națiune sunt mai mulți oameni, tiranii sunt cei care susțin că aceștia trebuie să fie conduși prin forță sau mai bine

---

[85] Timothy Snyder, *On tyranny: twenty lessons form the twenieth century* (Tim Duggan Books, 2017).

[86] Că tirania este un fel de ieșire din minți a tiranului nu este nici o îndoială. Cum se manifestă această nebunie a tiranului? Formele de manifestare a nebunei tiranice au fost variate pe parcursul istoriei dar sunt câteva care se manifestă la mai toți tiranii. Ei bine tiranii sunt obsedați de propria lor persoană. Ei sunt cei care susțin că chipul lor trebuie să fie pretudindeni în țara lor. La fel de bine tiranii de multe ori se văd pe sine ca mari salvatori sau la fel de bine ca un fel de eroi naționali. Aceasta fiindcă evident că tiranii sunt egolatri adică își adoră propria lor persoană. Persoana lor atât este de mare că numai ea este una care mertiă să trăiască în libertate. Este în acest sens adevărat că mai toți tiranii duc viață de lux și de huzur în timp ce populația este înfometată și însetată. Iată de ce trebuie să știm că sunt câteva forme prin care se manifestă tirania care sunt întâlnite la mai toate popoarele lumii.

spus că numai violența și brutalitatea ajunge în cele din urmă ajung să fie o metodă de a conduce. Este bine să știm că tiranii sunt oameni care sunt vânduți răului dar care se ascund pe sine cub pretenția că în cele din urmă ei fac numai bine. Putem să ne dăm seama de un tiran nu din cuvintele și discursurile lui ci mai mult din faptele sale. Sunt tirani care au persoane care le scriu discrusuri ilustre. Însă realitatea este că nimic din ceea ce spun în discursuri tiranii nu ajung să pună în aplicare. Iată de ce în cele mai multe cazuri tiranii ajung de îi suprimă pe intelectuali. Acasta fiindcă intelectualii ca unii care își folosesc mintea sunt unii care pot să îi dea de gol pe tirani. Intelectualitatea nu a fost din cele mai vechi vremuri pe placul tiranilor. Aceasta fiindcă oamenii învățăți știu care sunt criteriile pe care un conducător trebuie să le respecte pentru a ajunge să facă o națiune fericită. Este evident că fericirea națiunii este ultimul lucru la care se gândescv tiranii. Devine evident că tirania este un fapt care aduce cu sine extrem de multă răutate și la fel de bine modul de viață tiranic ajunge să fie copiat mai ales de cei tineri. Ceea ce se poate obseva din istoria umană este că tirania a fost o constantă a istoriei. Nu știm de o epocă a istoriei care să nu fi avut tirani. Aceasta fiindcă în mai toate epocile au fost unii care au fost seduși de dorința de putere absolută.[87]

După cum am spus omul este o ființă liberă dar această libertatea a lui poate să fie manipualtă sau la fel de bine poate să fie furată. Tiranul este cel care atunci când oamenii din națiunea lui nu mai au libertate în cele din urmă el se bucură. Se bucură fiindcă după cum am spus ei sunt persoane ale răului. După cum am spus nici un tiran nu va recunoaște că este un slujitor al răului fiindcă ei își găsesc tot felul de justificări și de scuze pentru a ajunge să trăiască cu conștiința împăcată. Este cu adevărat greu să ai conștiința unui tiran. Aceasta fiindcă această conștiință de multe ori ajunge să fie anihilată și sunt mulți tirani care au ajuns prin crimă la conducere. Istoria cunoaște foarte multe cazuri de aces fel. Aceasta fiindcă adevărul este că setea de putere este cu adevărat una care îl poate scoate din minți pe om. Idea că milioane de persoane se vor placa în fața ta este cu adevărat una care ajunge să îi facă pe oameni să fie cât se poate de iraționali. Nici un tiran nu este rațional. Nu este rațional fiindcă după cum am spus odată ce ajunge să fi sedus sau furat de conceptul de a avea puterea absolută în cele din urmă nu mai există normalitate. Nu mai există normalitate fiindcă normalitatea implică libertate ori știm că tiranul nu poate să acorde națiunii libertate fiindcă după cum am spus această libertate nu este una care slujește idea de putere absolută a tiranului. Tirania ese fără doar și poate una care îl face pe tiran să se înconjoare numai de persoane care sunt de acord orbește cu tot ceea ce gândește și cu tot ceea ce vrea el să facă. Cei care nu îl lingușesc pe tiran de cele mai multe ori sunt uciși sau linșați. Este bine să insistăm mai mult asupra caracterului colectiv al tiraniei. Aceasta fiindcă după cum am spus există o dimensiune colectivă a tiraniei. Care este această dimensiune colectivă a tiraniei? Această dimensiune colectivă a tiraniei este că mai nou în cadrul țărilor în care există tirania se ajunge să se introducă un sistem de represiune. În Germania nazistă era așa numitul gestapo, în Uniunea Sovietică era KGB-ul, în România comunistă era fosta securitate. Acest sistem de represiune după cum am spus este unul care este menit să instaureze în populație un fel de paranoia în care oricine poate devenii un dușman al poprului. În acest sens pentru a crea cât mai multă frică și teroare la nivel de populație adevărul este că cetățenii din statele tiranice sunt puși să se spioneze unii pe alții și să ajungă să se denunțe unii pe alții. În acest mod în cele din urmă cetățeanul simplu uită că tiranul este omul rău.[88]

Devine evident că este bine să știm care este sensul adevărat al tiraniei. Tirania este una care în nici un fel nu suportă concurența. Cei mai mulți tirani sunt unii care ajung să își elimine sau să își ucidă concurenții sau pe cei care le fac concurență fiindcă ei nu vor să fie persoane care să ajungă să lupte pentru funcția supremă într-un stat. Iată de ce este bine să știm că trebuie să avem fără doar și poate mai multă rezervă în ceea ce privește pe cei care vor să ajungă cât mai repede și imediat în vârful piramidei sociale. Nu este nimic rău ca cineva să aibă aspirații sociale și să dorească să și conducă. Ceea ce este esnețial este ca acea persoană să își dea seama dacă poate să poare reponsabilitatea puterii pe care o are. Știm că Dumnezeu l-a ales pe David să fie rege peste Israel. Cine a fost David? David a fost un simplu păstor de oi. Totuși pentru inima lui curată în cele din urmă

---

[87] Leo Strauss, Victor Gourevitch, Michael S. Roth, *On tyranny* (Chicago, 2013).

[88] Sciitorul francez Charles Maurras spunea la un moment dat că: "subordonarea nu înseamnă servitute, așa cum autoritatea nu înseamnă tiranie." Ce să înțelegem prin faptul că autoritatea nu înseamnă tiranie? Sunt mai mulți care confundă autoritatea cu tirania. Aceasta fiindcă este bine să știm că în lumea noastră trebie să existe autoritate. Autoritatea este una care ne face să fim cât se poate de deschiși în spre ceea ce trebuie să fie respectat. Dacă suntem într-un tribunal trebuie să respectăm autoritatea judecătorilor și a juriștilor, dacă suntem într-o secție de poliție trebuie să respectăm autoritatea polițiștilor, dacă suntem într-o sală de clase trebuie să resepctăm autoritatea profesorrlor dacă suntem într-un spital trebuie să recunoaștem autoritatea medicilor etc. Prin urmare autoritatea nu înseamnă tiranie. Totuși, sunt și unii care pretind autoritatea absolută. Este bine să știm că autoritatea absolută numai Dumnezeu Tatăl o are.

Dumnezeu l-a ales și l-a ajutat pe David să ajungă rege. Iată că în cele din urmă Dumnezeu Tatăl nu este unul care privește la fața conducătorului ci mai mult la inima lui. Trebuie să ai o inimă bună pentru a ajunge să conduci o națiune. Un lucru pe care trebuie să îl aibă un conducător dacă nu vrea să ajungă să devină un tiran este ca el să își iubească națiunea pe care ajunge să o conducă. Ce se întâmplă dacă el nu își iubește națiunea pe care o conduce? Fără doar și poate că el va suprima libertatea națiunii și va ajunge să dorească puterea absolută.[89]

Spunea Iulian monahul despre sine: „Şezând eu în părţile Sfântului Iordan, în peştera mea, într-una din zile, întru amiază fiind şi arşiţă mare, că era luna lui august, a bătut oarecine la uşa peşterii mele, iar eu, ieşind, am văzut o femeie şi i-am zis ei:

- Bună ziua

- Binecuvântați părinte.

- Cine ești?

- Sunt o femeie

– Ce cauţi tu aicea?

Iar ea, răspunzându-mi, mi-a zis mie:

– Părinte sfinte, şi eu în pustia aceasta vieţuiesc, ca de o stadie departe de peştera ta, având şi eu o peşteră mică.

Încă mi-a arătat mie şi locul spre miazăzi şi mi-a zis mie:

– Trecând eu pustia aceasta, am însetat de arşiţa cea cumplită. Deci, te rog, părinte, dă-mi să beau puţină apă.

Iar eu, scoţând o cană cu apă, i-am dat ei; şi, după ce a băut, s-a dus. Iar după plecarea ei a început diavolul a mă îmboldi spre gând de desfrânare şi, biruindu-mă, n-am mai putut răbda înfocarea. Deci, luându-mi toiagul meu, am ieşit din peşteră la zăduf. Şi era arşiţă, cât şi pietrele se aprindeau. Şi mergeam spre dânsa, vrând să-mi îndeplinesc pofta mea şi m-am apropiat cât era cu putinţă a se vedea şi locul, iar pofta mă aprinsese foarte tare. Şi, încă neajungând eu la locul acela, am văzut, ca în vis, pământul deschizându-se şi pe mine aruncat în deschizătura lui şi am văzut acolo nişte trupuri moarte, putrezite şi risipite. Însă am văzut şi un bărbat cu sfinţită cuviinţă, cu haine preoţeşti îmbrăcat, arătându-mi trupurile acelea şi zicându-mi:

– Acest trup este femeiesc şi acesta de copil, iar acesta-i bărbătesc, deci satură-ţi pofta ta, pe cât voieşti şi pe cât ai dorit, din trupurile acestea pline de viermi şi de stricăciune, pentru că şi aceştia, asemenea făcând, toţi au murit şi trupurile lor s-au risipit lângă iad, iar sufletele lor se chinuiesc în osândă. Deci cazi şi osândei vinovat să fii! Pentru o poftă ca aceasta voieşti să-ţi pierzi plata unor atât de mari osteneli? Teme-te, dar, o, omule, de toate ostenelile pe care le vei pierde într-o frântură de ceas, vezi şi înţelege că pentru o biată poftă ca aceasta primeşti să te desparţi pe tine de Împărăţia lui Dumnezeu. O, vai şi amar de slăbiciunea omenească! Că pentru o frântură de ceas, de toată plata ostenelilor tale primeşti să te lipseşti şi de Însuşi Dumnezeu!

Iar eu, de multă ruşine, am căzut cu faţa la pământ şi cel ce mi s-a arătat în haine preoţeşti, venind, m-a ridicat pe mine Iar eu m-am dus la locul meu, mulţumind lui Dumnezeu şi grăind: De nu mi-ar fi ajutat mie Domnul, puţin mai trebuia şi sufletul meu s-ar fi sălăşluit în iad!

Deci, lăudând pe Dumnezeu, Cel ce m-a mântuit şi m-a izbăvit de păcat şi de amarele chinuri gătite desfrânaţilor, v-am spus vouă toate acestea. Dumnezeului nostru, slavă, acum şi pururea şi în vecii vecilor! Amin."[90]

Întâmplarea de mai sus este una care mai mult decât orice se leagă de păcatul desfrânării. Vedem că acest monah care a voit să facă desfrânare cu o femeie care a ajuns să se stabilească și ea în pustie a ajuns să se elibereze de patima desfrânării prin apariţai mireaculoasă a unui înger. Ceea ce vedem că acest înger i-a spus monahului că în nici un fel nu trebuie să renunțe la mulții ani de nevoință a lui dor pentru câteva clipe de plăcere desfrânată. Ei bine acest avertisment se potrivește și tiranilor. Tiranii sunt cei care la fel ca părintele Iulian sunt orbiți de păcatul puterii absolute. Este un gând care evident că are o anumită putere de seducere. Are o anumită putere de seducere fiindcă după cum am spus în rândurile de mai sus întotdeauna răul este unul care nu convinge pe cale rațională ci seduce. Realitatea este că noi trebuie să avem puterea de a ne rupe de această gândire a răului care est tirania. Sunt și mulți tirani care fin fericire și-au venit în sine și în cele din urmă au renunțat de bună voie la tiranie. Dacă este să ne gândim la exemplul Uniunii Sovietice care în anul 1989 a acceptat de bună voia să se dezintegreze este evident că avem o imagine cât se poate de clară a ceea ce este în cele din urmă venirea în sine și pășirea pe calea crea dreaptă. Dorința de a conduce și dorința de a fi în frunte

[89] Joseph P. Martino, *Resistance to tyranny: a primer* (Create Space Publishing Platform, 2010).

[90] Ioan Moshu, *Limonariu* (Alba Iulia, 1991).

este adevărat că orice om o are. Aceasta fiindcă după cum știm este mult mai ușor să dai ordine decât să execuți ordine. Totuși, ceea ce trebuie să știm este că nu trebuie să confundăm lucrurile. Nu ajungi conducător fiindcă vrei să dai ordine ci ajungi conducător fiindcă știi ce ordine trebuie să dai. Iată de ce este adevărat că sunt mulți care ajug să fie tirani fiindcă nu știu care sunt lucrurile în adevăratul lor sens al cuvântului. Este cu adevărat un sentiment neplăcut să vezi că un om inferior, un anagramat și un diletant a ajuns să dețină funcția supremă într-un stat. Aceasta fiindcă este clar că el nu va face față obiectivelor pe care le are în față. Trebuie să știm că dictatura este una care din start nu acceptă nici un fel de concurență. Dacă tiran poate să fie și un primar sau un prefect sau chiar un polițist, ei bine dictator poate să fie numai un președinte. Sunt mai mulți președinți în vremurile moderne care au luat calea dictaturii. Aceasta fiindcă dictatura este pentru ei o simplificare a tuturor problemelor. Nu mai este nevoie de alegeri, nu mai este nevoie de reprezentați ai poporului, nu mai este nevoie de libertate în cele din urmă. Dictatorul este unul care păcătuiește fiindcă el ajunge să se considere pe sine un fel de mic dumnezeu pe pământ. El este unul care în cele din urmă își asumă dreptul la viață și la moarte asupra supușilor săi. Că mai mulți dictatori au comis crime monstruoase și uneori au ajuns chiar și la genocid nu este nici o îndoială. Nu este nici o îndoială fiindcă după cum am spus dictatorii sunt unii care de cele mai multe ori nu cred în Dumnezeu Tatăl. Nu cred în Dumnezeu Tatăl fiindcă dacă ar face-o și-ar da seama că credința în Dumnezeu nu este reconciliabilă cu dictatura.[91]

Ca unul care a avut de suferit de pe urma totalitarismului părintele Nicolae Stainardt a fost unul care a emis mai multe judecți de valoarea despre ceea ce ese tirania și modul în care se manifestă ea. Iată ce spunea el în acest sens: "tiraniile nu interzic rostirea adevărurilor, ci numai a unora, mai bine zis a unuia anume, a celui pe care o doare pe respectiva tiranie." Prin aceasta trebuie să știm că sunt mulți care fac compromisuri cu tirania. Sunt mulți care deși nu sunt tirani totuși ajung să susțină un anumit tiran fiindcă ei sunt seduși de tiranul respectiv sau uneori de puterea pe care o manifestă o anumită tiranie. Totuși, ceea ce trebuie să știm este că dictatura și la fel de bine tirania sunt un păcat în fața lui Dumnezeu. Sunt un păcat fiindcă după cum am spus ea ajunge să suprime libertatea persoanei. Sunt multe lucruri pe care un om este gata să renunțe la ele dar cum poate să trăiască un om simplu cu perspectiva unei vieți fără de libertate? Este cu adevărat posibil ca un om să ajungă să se vândă așa de ușor? Fără doar și poate că nu. Nu ai cum să te vinzi pentru cine știe ce drepturi umane numai pentru a afla că nu mai ai și nici nu mai dispui de libertate. Trebuie să fim cât se poate de conștienți de aceasta și în nici un fel să nu ajungem să considerăm că libertatea este una care este negociabilă. Că sunt persoane care sunt dispuse să negocieze orice nu este nici o îndoială. Nu este nici o îndoială fiindcă sunt oameni care nu au nimic sfânt în ei. Cum poate să știe și să creadă un tiran că .libertatea este un lucru sfânt? Este cu adevărat o imposibilitate ca un tiran să vadă libertatea ca fiind un lucru sfânt. Aceasta fiindcă după cum am spus trebuie să știm că tiranii sunt unii care deși sunt conștienți că nu fac voia lui Dumnezeu Tatăl, totuși își fac voia proprie.[92]

Dictatorii sunt cei care cred că unica metodă de a disciplina națiunea este în cele din urmă tirania. Cine nu se supune disciplinei ajunge în cele urmă să sufere consecițele care în tiranie după cum putem să ne imaginăm sunt letale. Este bine să știm că trebuie să existe anumite limite sau mai bine spus că tirania nu poate să dețină controlul total al disciplinei omului. Ceea ce este cel mai trist este că în cele din urmă tocmai aceasta ajunge să o facă tirania. După cum am spus este important ca o națiunie să știe ce înseamnă disciplina. Aceasta fiindcă cele mai de succes popoare sunt cele care sunt disciplinate. Totuși, la fel cum trebuie să știm ce este disciplina la fel de bine o națiune pentru ca să fie cu adevărat una superioară trebuie să ajungă să practice din proprie inițiativă disciplina. Iată de ce în cele din urmă când un tiran vrea să disciplineze un popor el ajunge să recurgă la tiranie. Cum putem să implementăm într-o națiune disciplina atunci când ea nu există? Ei bine, putem să facem cel mai bine aceasta prin faptul că națiunea este educată. Cu cât o națiune este mai educată cu atât mai mult în cele din urmă ea este disciplinată. Totuși, sunt tirani care nu investesc în educație fiindcă nu cred în educație și așa în cele din urmă ajung la suprimarea celor care nu acceptă disciplina tiraniei. Sunt națiuni mai ales dintre cele sărace

[91] Conzia Arruzza, *A wolf in the city: tyranny and the tyrant in Plato's republic* (Oxford, 2018).

[92] După cum știm în lumea noastră este în firea lucrurilor ca să existe mai multe națiuni. Acasta fiindcă după cum putem vedea în cele din urmă chiar oamenii sunt diferiți și au mai multe aspirații. Iată că avem aici de a face cu ceea ce am putea spune ca dreptul natural al națiunilor de a exista. Totuși, realitatea este că într-o tiranie în nici un fel nu mai avea de a face cu o națiune. De ce? Fiindcă în tiranie o națiune încetează să mai existe. Ce rămâne atunci din acea tiranie? Rămâne doar o mulțime de sclavi și o națiune care este condusă de o mână de oameni. Iată de ce trebuie să știm că atunci când vorbim despre o națiune în cele din urmă vorbim de libertate. Nu se poate sau mai bine spus nu este posibil să separăm aceste două noțiuni de libertate și de națiune. Aceasta fiindcă libertatea este mediul natural de existență al națiunii. Fărăd e libertate o națiune în cele din urmă își pierde una dintre cele mai importante trăsături ale sale.

în care guvernul ajunge de extermină sistematic pe cei care nu vor să accepte legile și conducerea tiranului. Este bine să fim conșienți de această anomalie. Sunt tirani care eventual la început sunt bine intenționați cu națiunea lor dar care fiindcă nu vor să facă efortul de a ajunge să educe națiunea în cele din urmă vor începe să tiranizeze națiunea. În viziunea lor tiranizarea este o metodă de a disciplina națiunea. Această metodică de a disciplina națiunea se poate manifesta prin mai multe lucruri:

- un singur post de televiziune națională și acela cu program de emisie limitat,
- cenzura cu presa care nu susține ideologia tiranului,
- un program zilnic limitat de folosire a curentului electric,
- lipsa de căldură iarna pentru cei care stau la bloc,
-cenzura în învățământ în care copii sunt spălați la creier în mod sistematic,
- starea de teroare a populației provocată de posibilitatea de a fi arestat și închis ori chiar ucis dacă nu respecți ideologia tiranului.

Iată prin urmare care sunt coordinatele principale prin care în cele din urmă se manifestă totalitarismul, tirania și dictatura.[93]

CAPITOLUL 5

AJUNGEM SĂ PREȚUIM LIBERTATEA ATUNCI CÂND NU O MAI AVEM ȘI DREPTUL LA LIBERTATE AL OMULUI

Din viețile sfinților părinți știm că unul dintre cei mai renumiți filosofi păgâni a fost Libaniu. Ei bine acest filosof Libaniu a fost și profesorul Sfântului Ioan Gură de Aur. La un moment dar filosoful Libaniu a fost întrebat de câțiva păgâni care a fost cel mai eminent ucenic al lui? Se spune că filosoful Libaniu care acum era destul de bătrân a stat puțin pe gânduri după care plin de tristețe a răspuns: Ioan Gură de Aur, dacă nu mi l-ar fi luat creștinii. Ce să înțelegem din cele spune mai sus? Înțelegem că filosoful păgân Libaniu nu era un creștin dar a avut un ucenic creștin: pe Sfântul Ioan Hristostom. Fiindcă era păgân este clar că Libaniu nu prețuia filosofia creștină însă a fost totuși impresionat de Sfântul Ioan Hristostom. Această întâmplare de fapt ni se potrivește nouă tuturor. Cu toții suntem liberi. Libertatea se poate manifesta prin mai multe feluri:

- alegem ce meserie vrem
- mergem la ce resturant vrem
- ne plac anumiți profesori și nu ne plac alți profesori
- ne alegem ce prieteni vrem
- iubim ce persoană vrem
- citim ce cărți vrem
- accesăm pe internet ce site-uri vrem etc.

Este clar că deși cei mai mulți dintre noi deși nu sumtem conștienți în viața de azi cu zi avem foarte multă libertate. Dimineața când ne trezim de cele mai multe ori luăm decizii importante despre cum vom ajunge să petrecem acea zi sau despre ce vom lucra în acea zi. Iată de ce în cele din urmă este bine să știm că libertatea de multe ori trece pe lângă noi fără ca noi să fim conștienți de ea. Când ajungem să trăim cu o persoană care ne răpește libertatea ei bine de cele mai multe ori numai atunci ajungem să ne dăm seama de ce am pierdut. Sunt din nefericire și cazuri în care este însă mult prea târziu.[94]

Ceea ce susține creștinismul ortodox este că dacă voim să ajungem să trăim cu adevărat liberi trebuie să privim libertatea în dimensiunea ei religioasă. Nu trebuie să confundăm dimensiunea religioasă a libertății cu libertatea religioasă în sine. Libertatea religioasă presupune că omul poate să ajungă să aleagă orice religie vrea. Totuși, dimensiunea religioasă a libertății este una care ne spune că trebuie să fim în legătură cu Dumnezeu Tatăl

[93] Wlilliam F. Jespen, *Global tyranny step by step: United Nations and the Emergin New World Order* (Western Islands, 1992).

[94] Am ales să scriem această carte fiindcă ea este o meditație pe tema libertății. Fiindcă nu suntem conștienți de libertatea pe care o avem de multe ori ajungem să nu mai stăm și să ne gândim foarte bine la posibilitățile și la alegerile pe care le facem. Iată de ce este bine să știm că libertatea este una care ajunge să fie deprinsă. După cum spunea un gânditor român se poate ca să facem *exerciții de libertate*. Ce înseamnă să facem exerciții de libertate? Ei bine putem să vedem oameni care trăiesc în țări în care există dictatură și tiranie și să ne dăm seama de ce drepturi avem noi. În acest mod de fapt nu facem decât să fim conștienți de propria noastră libertate. Trebuie să devenim conștienți de propria noastră libertate fiindcă așa ajungem să ne dăm seama de ceea ce avem și la fel de bine de cum trebuie să folosim libertatea pe care o avem. Că sunt mulți care nu știu să folosească libertatea pe care o au nu este nici o îndoială. Nu este nici o îndoială fiindcă libertaea absolută de multe ori poate duce la anarhie și la haos.

fiindcă numai în acest mod în cele din urmă vom ajunge să știm care este sensul transcedent al libertății. Am vorbit de *un sens transcendent al libertății* fiindcă este bine să știm că libertatea este una care vine de dincolo de această lume. După cum am spus suntem tentați să credem că libertatea este una care ține numai de lumea noastră. Ceea ce am vorbit în capitolele următoare este că libertatea vine de la Dumnezeu. Iată de ce în cele din urmă este bine să știm că libertatea este un fapt care trebuie să fie conștientizat. Că sunt mulți oameni care sunt liberi dar nu sunt conștienți de libertatea lor nu este nici o îndoială. Germanii se considerau pe sine liberi la începutul secolului al XX-lea. Totul a fost așa până când la putere a ajuns Adolf Hitler. Hitler le-a promis germanilor că dacă îl vor urma în cele din urmă vor ajunge să cucerească toată lumea. Așa se face că cu această iluzie în suflet germanii au declanșat al doilea război mondial. Care au fost consecințele le știm cu toții. Ceea ce Hitler le-a promis germanilor nu a fost numai o iluzie ci la fel de bine o utopie. Așa se face că în cele din urmă Germania a perdut cel de al doilea război mondial. Avem aici ceea ce am putea spune ca modul în care libertatea a fost pierdută pentru ca în locul ei oamenii să ajungă să creadă o iluzie.[95]

O persoană care a ajuns să înțeleagă ce este libertatea a fost românul Valeriu Gafencu ce a fost închis în temnițele comuniste din România secolului al XX-lea. Meditând mai mult la ceea ce este libertatea în cele din urmă Gafencu avea să mărturisească: "răul nu există ontologic. În Dumnezeu nu există rău. Răul este răstălmăcirea libertăţii cu care Ziditorul a înzestrat pe oameni şi pe îngeri, creaturile Lui cu conştiinţă liberă. Răul începe cu orgoliul lui satan şi cu neascultarea omului"[96] Iată prin urmare că avem aici un indiciu despre ce este libertatea. Libertatea este una care ajunge să ne lege ontologic de Dumnezeu Tatăl, aceasta fiindcă după cum am spus este bine să știm că libertatea vine de la Dumnezeu Tatăl. Fiindcă ea a fost creată de Dumnezeu Tatăl în cele din urmă ea este una care ne duce în spre Dumnezeu Tatăl. Nu se poate să existe un alt sens al libertății. Nu există un alt sens al lbetății însă trebuie să știm că diavolul este unul care poate să confere un alt sens libertății. Sensul pe care îl conferă diavolul libertății este adevărat că ajungem să ne depărteze de Dumnezeu și să ne facă să simțim că libertatea nu este ceva care ne leagă ontologic de Dumnezeu Tatăl. Sunt unii care sunt de părere că în cele din urmă libertatea de a face bine este una extrem de simplă dacă nu extrem de simplistă. Aceasta fiindcă tot ceea ce trebuie să facem este să alegem binele și să evităm rău. Totuși, trebuie să știm că binele este unul complex. Aceasta fiindcă după cum am spus binele poate să fie de mai multe feluri:

- bine științific (medical, economic, juridic etc)
- bine social (construcții, organizații de ajutor reciproc, fabrici etc)
- bine filantropic (spitale, donații, orfelinate, azile de bătrâni etc)
- bine artistic
- bine cultural
- binele civilizației
- binele moral etc.

Acestea sunt numai câteva forme principale prin care se manifestă binele. Prin urmare este bine să știm că avem libertatea de a face binele și a evita răul dar la fel de bine trebuie să știm că în cele din urmă trebuie să știm că binele este un fapt care ajunge să ne definească drept oameni ai binelui. Suntem oameni ai binelui dacă în loc să ținem oameni captivi în cele din urmă ajungem să îi eliberăm. A milita pentru libertatea oamenilor este de fapt a milita pentru un drept pe care mai orice om îl are. Iată de ce este bine să știm că binele este un fapt care ajunge să trebuie să fie susținut de suportul libertății. Prin libertate ajungem să ne împlinim pe noi ca persoane. Nu se poate să vorbim despre o împlinire a persoanei fără de libertate. Iată prin urmare care este sensul și care este înțelesul libertății și de ce ea nu poate în nici un fel să fie separată de noțiunea de bine.[97]

Trăim vremuri în care mai toată lumea vorbește de libertate. Sunt ziare și siteuri pe internet care poartă numele de libertate. Aceasta fiindcă după cum am spus libertatea este una care ajunge să definească și să susțină aspirațiile oamenilor din zilele noastre. Pentru cei mai mulți dintre noi a fi liber înseamnă să faci ce vrei. Este și

---

95 Miguel Ruiz, *The four agreements: a practical guide to personal freedom* (Amber-Allen Publishing, 1999).

96 Monahul Moise, *Sfântul închisorilor*, (Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2007), p. 234.

97 Iată ce ne spunea în acest sens părintele Arsenie Boca: "Când cineva nu e liber de păcat, să nu pună vina pe altcineva. Să nu pună vina nici pe stat şi nici pe împrejurări, ci pe sine însuşi, pe lipsa tăriei sale în credinţă, pe lipsa dragostei sale faţă de Dumnezeu. Că întotdeauna, cei ce au trăit în păcat au pus vina pe alţii. Aceştia-s mereu cu cârteala pe buze" Arsenie Boca, *Despre durerile oamenilor*, vol. 1, (Editura Credința Strămoșească, 2012), p. 63. Devine evident că atunci când cineva face păcatul fără doar și poate că ajunge să îl facă din propria lui libertate. Când cineva ne face să facem un păcat contrar voinței noastre este bine să știm că în nici un fel nu este păcatul nostru cel pe care l-m făcut ci este mai mult păcatul celui care ne-a forțat. Iată de ce trebuie să știm că libertatea de a păcătui aduce cu sine și vina față de păcatul făcut și la fel de bine responsabilitatea față de acest păcat. Deși avem libertatea de a păcătui nu înseamnă că trebuie să ne folosim această libertate.

aceasta o definiție a libertății pe care orice om poate să o înțeleagă. Totuși, este bine să știm că libertatea este mult mai vastă și mai complexă (nu complicată). Iată de ce în cele din urmă este bine să știm că libertatea este fără doar și poate un lucru care are o dimensiune transcedentă. Este un adevăr pe care l-am evidențiat mai sus. Libertatea prin urmare este un fapt care ajunge să ne unească cu Dumnezeu Tatăl sau care cel puțin se presupune că trebuie să ne unească cu Dumnezeu. Sunt din ce în ce mai mulți care sunt cât se poate de confuzi referitor la sensul libertății. A face ce vrei este în cele din urmă libertatea însă mai putem să spunem că este o libertate să faci păcatul? Fără doar și poate că nu. Iată de ce în cele din urmă este bine să știm că libertatea este un fapt care trebuie să respecte anumite precepte pentru a ajunge să fie denumită cu adevărat libertate. Libertatea este un fapt care ne face să fim cât se poate de atașați de faptul că la Dumnezeu Tatăl nu trebuie să ajungem din obligație ci mai mult din proprie inițiativă. La fel cum cei mai mulți ajung la diavol din proprie inițiativă la fel de bine și la Dumnezeu Tatăl trebuie să ajungem din propria noastră voință. Dumnezeu Tatăl nu vrea ca noi să fim forțați să ajungem la El. Iată de ce sunt destui de mulți cei care de fapt îi întorc spatele lui Dumnezeu Tatăl. Aceasta fiindcă după cum am spus libertatea este un fapt care vine de la Dumnezeu Tatăl ca fiind darul lui special pentru noi fii Săi.[98]

Am vorbit de faptul că în sufletul fiecătuie dintre noi se ascunde o *sete de libertate*. Această sete de libertate este fără doar și poate un lucru care ne face să fim cât se poate de antenți cu momentul în care cineva ne privează de libertate. Iată prin urmare că este bine să știm că libertatea este un fapt care stă undeva în ființa noastră cea mai profundă. Este un fapt pe care trebuie să îl redescoperim din nou și din nou fiindcă adevărul este că libertatea are mai multe valențe. Este evident că trebuie să știm că libertatea este una care se poate manifesta în interior sau mai bine spus în sufletul omului. Ce să fie libertatea interioară? Am spus în rândurile de mai sus că un om poate să fie închis într-un lagăr de muncă dar în sufletul lui să fie liber. Cum poate să fie una ce aceasta? Acest lucru este posibil dacă atunci când suntem închiși undeva în spațiu fizic dacă nu ajungem să urâm sau mai bine spus să ne intoxicăm sufletul cu ură, în cele din urmă sufletul nostru este liber. Ura este una care ne face să fim cât se poate de pierduți în ceea ce privește libertatea. Iată ce spunea în acest sens un fost deținut în temnițele comuniste pe numele de Dimitrie Bordeianu: "tot răul pe care-l suferim noi, oamenii, se petrece numai din cauza abuzului nostru de libertate, care antrenează necredința, neascultarea şi fărădelegile pe care le săvârşim."[99] Ce să înțelegem din această afirmție? Înțelegem că este bine să știm că noi suntem asemenea unui pilot în această viață. Avem libertatea de a ajunge cu avionul nostru la destinație dar la fel de bine pilotul are și libertatea de a se arunca cu avionul în gol și așa să moară dimpreună cu toți cei din avion. Iată că în cele din urmă este bine să știm că libertatea noastră de a face binele înseamnă a ajunge la destinație. Avem libertatea de a ajunge la destinație. Este în acest de remarcat aici care este sensul termenului păcat în limba greacă. Știm că termenul românesc de păcat provine din latinescul peccatum (păcat). Termenul de păcat în greacă are un alt sens pe care îi vom enunța aici. În limba greacă termenul de păcat este de αμαρτια (amartia) care înseamnă în sens literal a nu nimenii o țintă. Iată cum trebuie să înțelegem răul și păcatul: ca o incapacitate de a ajunge la țintă.

Prin urmare este bine să știm că libertatea este un fapt care ajunge să fie trăită și experimentată deplin și plnar în momentul când ea este legată de bine și virtute. Sunt mulți care se amăgesc că ei sunt mult mai liberi când fac păcatul și când sunt robiți de patimi. Aceasta fiindcă după cum am spus este foarte adevărat că și păcatul și patimile aduc cu sine un fel de iluzie a libertății sau ceea ce am putea denumii ca un fel de pseudolibertate. Să fie această pseudolibertate una care ajunge să fie considerată ca adevărata realitate a libertății? Adevărul este că nu. Mai de vreme sau mai târziu în cele din urmă omul se va trezi la adevăr și își va da seama că el a fost victima dracilor. Dracii sunt unii care vor să îl facă pe om să creadă că răul este în cele din urmă cel care aduce cu sine libertatea. Să fie lucruria așa? Trebuie să știm că în ceea ce privește libertatea distincția dintre iluzie și realitate la om este destul de mică. Este destul de mică fiindcă adevărul este că sunt foarte puțini cei care știum cu lucrează dracii. Dracii sunt unii care trăiesc cu iluzia libertății. De ce facem această afirmație? O facem

[98] Iată ce spunea în acest sens maica Gavriila Papaianis: "ne dorim libertate. De ce? Ca să putem fi robii propriilor patimi." *Maica Gavrilia, Asceta Iubirii*, (Editura Episcopia Giurgiului, Bucuresti, 2014), p. 495. Este adevărat că sunt mai mulți care sunt cât se poate de dorinici să fie lăsați liberi pentru ca în cele din urmă să facă cât mai multe păcate și să ajungă să fie roboți de păcate. Este cu adevărat un lucru destul de rău fiindcă trebuie să știm că pentru a fi un lucru de valoare acest lucru trebie să fie produsul libertății. Iată de ce în cele din urmă este bine să știm că libertatea este un fapt care definește valoarea virtuților. Nu se poate ca un om să fie virtuos fiind constrâns. Aceasta fiindcă atunci el nu ar mai fi responsabil de propria lui virtute. Pentru ca virtuțile să fie cu adevărat de valoare în cele din urmă este bine să știm că ele trebuie să fie unele care ajung să fie făcute din libertate. Iată de ce libertatea este cea care conferă valoare binelui.

[99] Dumitru Bordeianu, *Mărturisiri din mlaștina disperării*, (Editura Scara, București, 2001), p. 312.

fiindcă după cum știm dracii sunt ființe care s-au dedicat pe sine comiterii răului. Răul spre deosebire de bine este finit. Aceasta fiindcă răul nu vine de la Dumnezeu Tatăl. Fiindcă nu vine de la Dumnezeu Tatăl care este infinit la fel de bine răul nu este un lucru care să dureze etern. Așa se face că diavolii care s-au dedicat pe sine răului veșnic sunt unii care tăriesc în iluzia libertății. În iad nu mai există libertate fiindcă adevărata libertate există numai acolo unde există Dumnezeu Tatăl. Iată ce ne spunea în acest sens teologul creștin ortodox Nichifor Crainic: "omul este ființă liberă. Și dacă Dumnezeu a fi suprimat păcatul, lăsându-i totuși libertatea, n-ar fi suprimat cu aceasta nimic, fiindcă posibilitatea de a păcătui ar fi rămas în continuare în om."[100]

Se spune că doi părinți duhovnicești discutau unul cu altul.

- Am să îți mărturisesc un mare adevăr.
- Ce adevăr?
- Să știi că eu am murit patimilor și patimile au murit pentru mine.
- Chiar așa?
- Da. Sunt singur de acest lucru.
- Eu zic să nu fi așa de sigur.
- De ce să nu fiu sigur?
- Fiindcă am să își demonstrez că nu este așa.
- Te ascult cu mare atenție.
- Uite, să presupunem că mergi pe un drum.
-O fac de multe ori.
- Ei bine pe mijlocul drum vezi că sunt mai multe hârburi și în mijlocul lor aur.
- Așa și?
- Poți tu să socotești aurul ca hârburile?
- Dacă stau să mă gâdesc nu.
- Și atunci ce faci?
- Mă sârguiesc să nu iau aurul.
- Să trecem la un alt exemplu.
- Te ascult cu mare atenție.
- Dacă mergi în chilia ta și acolo găsesc o femeie ce faci?
- Cum adică ce fac?
- Adică zici că este femeie sau nu?
- Zic că este femeie dar mă silesc să nu mă ating de ea și nici să păcătuiesc cu ea.
- Bine, să trecem la un alt exemplu.
- Continuă părinte.
- Să prespunem îi auzi pe unii că te vorbesc de rău și alții că te vorbesc de bine.
- Se întâmplă de multe ori.
- Întrebarea este dacă îi poți tu avea pe cei care te vorbesc de rău la fel cu cei care te vorbesc de bine?
- Nu. În nici un caz.
- Atunci ce faci?
- Mă străduiesc să îi iubesc la fel și pe cei care mă vorbesc de rău cu cei care mă vorbesc de bine.
- Ei vezi ceea ce am zis eu că patimile nu sunt moarte în tine este adevărat.
- Cum este adevărat?
- Din cele prin care mi le-ai spus mi-am dat seama că patimile nu sunt moarte în tine ci sunt numai nelucrătoare.
- Și ce trebuie să fac?
- Trebuie să îți dai silința să faci deosebire dintre unele și altele pentru a te raporta corect la nepătimire.
- Acum înțeleg părinte că ai dreptate.

Se spune că ascetul s-a folosit mult de cuvintele colegului său.

Întâmplarea de mai sus este una care ne spune că de multe ori avem o anumită părere despre noi și viața noastră ascetică în timp ce în realitate suntem departe de ceea ce credem. Nu fără de nici o îndoială de multe ori diavolul îi ispitește pe părinții duhovnicești prin tot felul de gânduri că sunt sfinți. Sfântul Siluan Atonitul a putut vedea draci care îi spuneau că este un sfânt.[101]

---

[100] Nichifor Crainic, *Nostalgia paradisului (Editura Babel, 2014)* p. 2.

[101] Sofronie Saharov, *Viața și învățăturile starețului Siluan Atonitul* (Sibiu, 2009).

Dialogul pe care l-au purtat mai sus cei doi asceți adevărul este că se referă mai mult la nepărimire și la faptul că foarte greu se poate ajunge la moartea față de patimi. Totuși, ceea ce trebuie să știm este că prin extensie la fel de bine acest dialog ajunge să se potrivească și temei cărții noastre. De multe ori considerăm că suntem total liberi sau mai bine spus deplin liberi. Aceasta fiindcă după cum am spus libertatea este o iluzie pentru mai mulți dintre noi. Spunem că suntem liberi dar în realitate nu putem rezista o zi fără să fumăm o țigară. Iată de ce în cele din urmă este bine să știm că libertatea este un lucru care poate să fie extrem de relativ. Cu toții tindem să ne absolutizăm libertatea și de aici se nasc mai multe drame. Se nasc mai multe drame fiindcă adevărul este că trebuie să știm că fiindcă suntem oameni libertatea trebuie să aibă anumite limite. Iată ce ne spunea în acest sens părinele Arsenie Boca: "o altă taină a lui Dumnezeu e și aceasta: Nu pedepsește toată răutatea tuturor, aici, și numaidecât; precum nici nu slăvește bunătatea tuturor, aici, și numaidecât. Dacă ar face așa, atunci și oamenii ar face binele de frică; mântuirea ar fi de silă, iar nu o faptă a libertății și a dragostei."[102]

Iată prin urmare că este bine să știm că sfinții nu fac fapte bune din frică de Dumnezeu ci mai mult din iubire de Dumnezeu. Sfântul Antonie cel Mare spunea la un moment dat că: "eu nu mă mai tem de Dumnezeu fiindcă eu Îl iubesc pe Dumnezeu." În sensul aghiografiei creștin ortodox adevărul este că există o diferență dintre frica de Dumenzeu și iubirea de Dumnezeu. Aceasta fiindcă după cum am spus trebuie să știm că una este frica de Dumenzeu și alta este iubirea de Dumnezeu. Este adevărat că ambele sunt bune. Însă nu trebuie să înțelegem că frica de Dumnezeu este mai mult un fel de teroare pe care o simțim față de Dumnezeu ci mai mult un fel de frică de păcatul pe care îl facem fiindcă după cum putem să ne dăm seama păcatul este unul care în cele din urmă atrage cu sine pedeapsa lui Dumnezeu. Iată de ce este adevărat că frica de Dumnezeu este un lucru bun dar ea este un stadiu inferior dacă este să o comparăm cu iubirea de Dumnezeu. Este evident că trebuie să fim cât se poate de deschiși în spre iubirea de Dumnezeu. Cum putem să ajungem să Îl iubim pe Dumnezeu? Mai înainte de a ajunge să Îl iubim pe Dumnezeu trebuie să știm că ține foarte mult de libertatea noastră de a ajunge să să Îl iubim pe Dumnezeu Tatăl sau nu. Există mai multe căi prin care trecem de la frica de Dumnezeu la iubirea de Dumnezeu.

1. Pe cale rațională ajungem să ne dăm seama că Dumnezeu a făcut toată această lume pentru noi.
2. Pe cale sentimentală ajungem să ne dăm seama că Dumnezeu ne iubește fiindcă ne ocrotește și pe proniază.
3. Pe calea voinței ajungem să ne dăm seam că Dumnezeu ne vrea numai binele.

Iată de ce este bine să știm că trebuie să ajungem la a face bine și tot ceea ce ține de el din libertatea pe care o naște iubirea de Dumnezeu. După cum am spus nimeni nu poate să fie forțat să Îl iubească pe Dumnezeu. Aceasta fiindcă după cum am spus iubirea de Dumnezeu este un fapt ce ne face să fim deschiși la ceea ce este adevărata libertate. Când Îl iubim pe Dumnezeu sau main bine spus când ajungem să Îl iubim pe Dumnezeu în cele din urmă ajungem să știm ce este adevărata libertate.[103]

Setea de libertate a umanității este una veche de când lumea. Totuși la un moment dat în istorie această sete de libertate a umanității a devenit una care a fost concomitentă cu Iisus. Aceasta fiindcă după cum știm Iisus S-a întrupat și a devenit om. Iată de ce este bine să știm că libertatea este un lucru ce în cele din urmă ne face să fim cât se poate de conștienți de realitatea a cine este Iisus. De ce spunem că libertatatea ne duce la Iisus? Fiindcă fără doar și poate că Iisus este un eliberator. De ce spunem că Iisus este un eliberator. Spunem aceasta din nou motive:

1. Iisus a venit să ne elibereze pe păcat
2. Iisus a venit să ne elibereze de iad.

Cei care cred că în iad există libertate se înșală amarnic. Aceasta fiindcă trebuie să nu avem nici un fel de îndoială în iad nu există nici un fel de libertate. În iad sufletele oamenilor sunt sclave veșnic diavolului și dracilor săi. Iată de ce nu greșim când spunem că Iisus este un eliberator. El este unul care S-a pogorât în iad pentru a elibera pe cei care au fost drepți din Vechiul Testament dar care din pricina păcatului strămoșesc a lui Adam și a

[102] Arsenie Boca, *Cărarea Împărăției*, (Ediția 5, Editura Sfintei Episcopii Ortodoxe Române a Aradului, Deva, 2006), p. 112.

[103] Fiindcă după cum am spus Dumnezeu este sursa ontologică a libertății fiindcă El este garantul ultim și suprem al libertății cu când Îl iubim pe Dumnezeu mai mult cu atât în cele din urmă ajungem și devenim mai liberi. Iată de ce este bine să știm că libertatea este un fapt ce ne face să fim cât se poate de deschiși spre sensul final al vieții noastre: comuniunea veșnică cu Dumnezeu. Cu cât omul se depărtează de Dumnezeu cu atât mai mult el ajunge să trăiască cu iluzia libertății pe care de cele mai multe ori dracii ajung să i-a susțină fiindcă ei sunt unii care sunt cât se poate de departe de Dumnezeu și vor ca și oamenii să le calce pe urme. Iată de ce în cele din urmă trebuie să știm că sensul libertății este unul în cele din urmă teolgic și religios. Aceasta fiindcă după cum am spus trebuie să știm că libertatea este un fapt ce ne unește cu Dumnezeu și ne face să știm cu adevărat în contact cu sursa libertății noastre.

Evei în cele din urmă au ajuns în iad. Iată de ce este bine să știm că iadul este un loc în care nu mai există libertate. Nu mai există libertate fiindcă după cum am spus libertatea vine de la Dumnezeu Tatăl ori dracii nu vor să mai aibă nimic de a face cu El. Hristos prin urmare a stat trei zile în iad: din vinerea mare pînă în duminica învierii. În tot acest timp el a făcut țăndări porțile iadului și a scos de acolo pe toți drepții Vechiului Testament. Este adevărat că ortodoxia insistă foarte mult pe caracterul de mântuitor al lui Iisus dar în nici un fel ea nu insistă prea mult pe caracterul de eliberator al lui Iisus. Iisus este adevărat că este nu numai mântuitor ci la fel de bine și un eliberator. Iată că trebuie să știm că Iisus are cu Sine adevărata libertate. Pentru lumea secularizată o astfel de afirmație este cu adevărat cât se poate de nepotrivită fiindcă ea este una fundamentalistă. Trăim într-o lume care este într-un proces continuu de a Îl relativiza pe Iisus și de a Îl reduce pe Iisus ne simplul nivel de a fi numai un alt întemeitor de religie între alți întemeitori. Iată cum în cele din urmă Iisus nu este nimic mai mult decât un alt filosof între alți filosofi. Este bine să știm că Iisus este mult mai mult decât un filosof fiindcă după cum am spus El este mântuitor și eliberator. Acesta este motivul pentru care trebuie să fim convinși că Iisus este alături de toți cei care doresc și sunt însetați de libertate și dreptate. Dorința de libertate este una care nu este străină de Iisus fiindcă după cum ams pus Iisus este un garant al adevăratei libertăți a omului. Iată de ce în cele din urmă este bine să știm că Iisus este sensul final al libertății creștinului ortodox.[104]

Prin urmare ajungem să prețuim libertatea când nu o m ai avem. Ce putem să facem pentru ca să prețuim libertatea atunci când o avem? Există mai multe metode de a prețuim libertatea în timp ce o avem:

1. Meditația la libertate
2. Lectura de cărți despre liberatea
3. A discuta cu cei din jur despre libertate și despre cum ajung ei să percepă libertatea
4. A studia cum este libertatea trăită de propria persoană.

Acestea sunt prin urmare câteva metode prin care ajungem să trăim libertatea și la fel de bine să ne dăm seama de ce înseamnă și reprezintă ea pentru noi. Părintele Calciu Dumitreasa spunea la un moment dat că: “libertatea înseamnă eliberarea de păcat şi de moarte în Hristos, iar în plan social - lupta ideilor.”[105] Prin faptul că präintele Calciu a spus că libertatea înseamnă *lupta ideilor* nu înseamnă că pentru a fi liber trebuie să te lupți fizic pentru propriile idei. Nu. Lupta ideilor presuspune un fel de concurență pentru ca societatea să merite pe cel mai bun. Știm în acest sens că în totalitarism și în dictatură nu mai există competiție între cetățenii statului fiindcă cu toții trebuie să recunoască în persoana tiranului singura autoritate. În libertatea adevărul este că oamenii sunt liberi să ajung să dezbată propriile lor idei. Suntem mai mulți oameni și cu toții avem mai multe idei. Iată de ce este bine să știm că ideile sunt un fapt care trebuie să fie lăsate să fie expuse în libertate. Numai în libertate în cele din urmă cele mai bune idei ajung să fie puse în aplicare și în acest sens societatea să meargă înainte.[106]

Devine evident că nu trebuie să considerăm libertatea un privilegiu ci numai să ne dăm seama că unii oameni apreciază mai mult decât alții libertatea. Aceasta fiindcă temperamentele din lumea noastră diferă. Sunt persoane care sunt cât se poate de libere și care pot să acționeze și să dea randament numai într-un climat de deplină libertate. Iată de ce în cele din urmă este bine să știm care sunt limitele libertății. Aceasta fiindcă după cum am spus trebuie să știm că libertatea nu este singurul ideal la care aspiră omul. Am spus în titlul acestei cărți de libertatea este un vechi ideal creștin. Este un vechi ideal creștin fiindcă de mai bine de 2000 de ani creștinismul ortodoxă propovăduiește libertatea. Suntem oameni care de cele mai multe ori nu avem nici un ideal major în viață. Aceasta fiindcă idealul este unul care trebuie să știm că este trăsătura marilor spirite ale umanității. A avea un ideal este în cele din urmă un fapt care ne motivează și ne face să fim cât se poate de siguri pe ceea ce voim cu adevărat. Iată de ce în cele din urmă trebuie să știm că libertatea este un lucru care poate să devină un ideal. Libertatea a fost un ideal din cele mai vechi timpuri ale umanității. Sclavii din vechime au dorit

---

[104] Jaroslav Pelikan, *Iisus de-a lungul secolelor* (București, 2000).

[105] Preot Gheorghe Calciu, *7 Cuvinte Către Tineri*, (Editura Anastasia, 1996), p. 41.

[106] Ese adevărat că atunci când vorbim de libertatea ideilor ne referim în special la două genuri de libertate: 1 libertatea de gândire și 2. libertatea de exprimare. Suntem liberi să gândim și liberi să ne exprimăm fiindcă așa este în firea lucrurilor. Trebuie la fel de bine să învățăm să respectăm libertatea celor care nu gândesc ca noi. Aceasta fiindcă numai într-o tiranie nu sunt acceptate ideile altora ci doar numai ale sistemului tiranic și totalitar. Realitatea este că de cele mai multe ori suntem cât se poate de înguști când vine vorba de libertatea de gândire și de exprimare a celor din jur. Aceasta fiindcă după cum am spus cei mai mulți dintre noi suntem cât se poate de reducționiști și ajungem să ne înconjurăm numai de oameni care gândesc ca noi. Este cu adevărat o viziune îngustă să îi favorizăm numai pe cei care gândesc ca noi fiindcă trebuie să luăm îmn calcul posibilitatea că noi gândim greșit. Iată de ce în cele din urmă gândirea este un fapt care trebuie să fie acceptată chjiar și atunci când ea este diferită de a noastră.

să ajungă la timpuri în care sclavia să fie abolită și să nu mai fie nici un fel de robie. Iată că au venit vremuri în istorie în care sclavia a ajuns să fie abolită și omul este liber să trăiască și să facă ce vrea el. Devine evident că trebuie să fim cât se poate de atenți cu libertatea și faptul că ea de multe ori este un ideal care ajunge să fie plătit cu prețul vieții. Când un popor este luat în captivitate de alt popopr care vine cu propriile lui legi și mentalitatea de cele mai multe ori se ajunge la război. Că libertatea și dorința de libertate a stat la baza la mai multe războaie nu este nici o îndoială. Omul este dispus să lupte pentru propria libertate fiindcă după cum am spus este în firea lucrurilor ca omul să se simtă liber. Iată de ce în cele din urmă trebuie să știm că numai prin libertate în cele din urmă omul ajunge de se simte în largul lui. Trăim vremuri în care din ce în ce mai mulți voim să fim în largul nostru dar adevărul este că nu prea știm ce să facem cu libertatea. După cum am spus sunt mai mulți care ajung să abuzeze de libertate fiindcă nu știu cum să o folosească. Ei bine trebuie să știm că libertatea în sine este un paradox. Este un paradox fiindcă ea ne spune că deși putem să facem orice în libertate în cele din urmă numai făcând ceea ce este bine și ceea ce este moral în cele din urmă vom ajunge să știm ce este cu adevărat libertatea. Iată ce spunea în acest sens părintele Constantin Sârbu: “numai când te poți robii pe tine cu adevărat devii cu adevărat slobod.”[107]

Prin urmare este evident că libertatea este un paradox. Cu adevărat libertatea este un paradox. Este un paradox fiindcă după cum am spus sunt unele lucruri pe care putem să le facem dar care nu ne sunt de folos. Omul în firea lui ajunge să simtă mai multă libertate și mai multă stare de eliberare când face binele. Iată de ce trebuie să știm că trebuie să avem anumite stări de libertate. Aceste stări de libertate sunt unele care trebuie să știm că sunt fapte care în cele din urmă ajung să ne definească. Suntem de multe ori definiți de ceea ce facem chiar dacă ceea ce facem nu este un lucru pe care îl placem foarte mult. De multe ori a face binele este ceva care cere efort. Este în primul rând efortul de ne autodepășii. Este evident că trebuie să știm care este sensul libertății și de ce este nevoie să meditām mai mult la libertate. Iată ce spunea în acest sens regretatul părinte Roman Braga despre libertate: "în libertate nu ai cum să ştii cine eşti; numai golit prin constrângere sau de bună voie îţi dai seama că eşti făcut doar din citate."[108] Prin urmare este bine să știm că este posibil ca de multe ori să fim cât se poate de influențați de ideile din exterior și în acest mod să ajungem să considerăm libertatea numai în modul în care o privesc alții sau cei de lângă noi. Libertatea fiindcă este pesonală are o dimensiune de a fi experimentată mai de fiecare dintre noi. Iată de ce este bine să știm că una este cee ace credem noi despre libertate și alta este ceea ce ni se potrivește nouă despre libertate. Aceasta fiindcă după cum am spus ajungem să vedem de multe ori libertatea prin ochii celor din jur. Este bine să știm că libertatea întotdeauna trebuie să fie una care ni se potrivește nouă și nu celor din jur. Fiindcă atunci când am fost copii am ajuns să fim unii care am deprins libertatea de la cei mai mari decât noi în cele din urmă sunt unii care și la maturitate nu se raportează la sine referitor la libertate ci râmn cuplați la vârsta copilăriei în care libertatea însemna tot ceea ce face cei din jur. Este bine să știm că fiindcă libertatea este personală în cele din urmă avem dreptul al libertate și la modalități de a o experimenta care sunt proprii nouă.[109]

Este adevărat că trăim vremuri în care libertatea a ajuns să fie o problemă individuală. Este o problemă individuală fiindcă după cum am spus trebuie să știm că libertatea este în cele din urmă una care ne deschide spre ceilalți și nu ne ține închiși și închistați în noi înșine. Că sunt din ce în ce mai mulți care nu vor să facă libertatea ca o modalitate de deschidere față de cei din jur nu este nici o îndoială. Aceasta fiindcă omul care caută libertatea și care în cele din urmă a ajuns să o dețină este unul egoist și nu vrea să își comunice experiența libertății sale și cu cei din jur. Aceasta fiindcă după mentalitatea lumii de azi el nu are nimic de câștigat. Este bine să știm că libertatea este fără doar și poate un lucru care ne face să știm că numai în comuniune cu semenii noștrii suntem cu adevărat liberi. Unul care detestă comuiunea cu semenii este cât se poate de adevărat că este departe de a fi liber. Iată de ce în cele din urmă trebuie să știm că libertatea este un fapt care de unește cu oamenii din jurul nostru și ne face să fim mult mai receptivi cu ei. Vom vedea că libertatea nu este atât de mult o experiență individualistă ci ea este fără doar și poate o realitatea care ne face să fim deschiși cu cei din jur.

---

[107] Constantin Sârbu, *Lacrimă și har*, (Editura Bonifaciu, Bacău, 2010), p. 150.

[108] Dinu Cruga, *Trepte duhovnicesti - interviu cu Parintele Roman Braga*, (Editura Episcopia Ortodoxa Româna, Alba Iulia, 1998), p. 47.

[109] Iată ce spunea în acest sens părintele Sofian Boghiu: "păcatul te tulbură. Când păcatul există în lume, nu ai libertate. Păcatul te încătușează, te prinde. Când ești liber, ești curat. Simți că ești liber, ești curat. Păcătoșii sunt legați. De aceea în Biserică este Taina dezlegării de păcate, Spovedania. Omul nu poate fi legat de nimic altceva decât de păcat." Ala Rusnac, *Cugetări duhovnicești - din înțelepciunea Părinților contemporani*, vol. II, (Editura Epigraf, Chișinău, 2011), p. 171. Prin urmre după părintele Sofian Boghiu este bine să știm că păcatul este unul care ne robește și la fel de bine ne face să trăim cu iluzia libertății. Este bine să ne eliberăm de această iluzie a libertății prin păcat fiindcă pe cum facem mai multe păcate pe atât mai mult șansele noastre la adevărata libertate ajung de se diminuează. Libertatea este un fapt care trebuie să fie legată de virtute fiindcă numai atunci ea este una care are valoare.

Trebuie să ne deschidem cu cei din jur fiindcă în acest mod în cele din urmă vom ajungem să ne dăm seama ce frumoasă este libertatea și mai ales libertatea de comuniune. Pentru cei care sunt liberi aceste cuvine nu au mare noimă însă suntem singuri că cei care nu sunt liberi vor vedea aceste cuvinte cu ochi diferiți. Vor vedea aceste cuvinte cu ochi diferiți fiindcă prin ele sperăm că ajungem să creăm în mintea cititorului o conștientizare mai mare a libertății. Iată de ce este bine să știm care sunt limitele libertății și de ce libertatea cel mai bine este experimentată în comuniune. Libertatea este cel mai bine experimentată în comuniune fiindcă după cum am spus numai în comuniune în cele din urmă ne dăm seama de sensul și de semnificația ei. Libertatea prin urmare înseamnă la fel de bine deschidere față de posibilitățile pe care le avem. Omul tinde să își asume reponsabilitatea pentru faptele bune pe care le face dar de cele mai multe ori în nici un fel nu vrea să își asume reponsabilitatea pentru faptele rele pe care le face. Aceasta fiindcă după cum am spus trebuie să știm că există o limită în ceea ce facem. Când omul păcătuiește după cum am spus de cele mai multe ori ajunge să își găsească scuze și să dea vina pe cei din jur sau pe ații pentru păcatele pe care le-a făcut. Iată ce spunea în aces sens Arhiepiscopul Iustinian Chira al Maramureșului (România): "ai văzut tu vreun om dus de braţ de diavol în crâşmă? Omul merge de la sine. De aceea am spus că nu putem să-i învinuim nici pe Dumnezeu, nici pe Satan. Noi suntem liberi să ascultăm de cine vrem."[110]

Adevărul este că dimensiunea religioasă a libertății este una care ne pune între Dumnezeu și diavol. De fapt mai toată viața noastră poate să fie redusă între aceste două opțiuni. Iată de ce trebuie să știm că în timp ce atunci când optăm pentru Dumnezeu ajungem să trăim o adevărată libertate, când ajungem să optăm pentru diavol nu facem decât să trăim o falsă libertate. Acest fapte le-am repetat de mai multe ori în paginile acestei cărți fiindcă după cum am spus trebuie să știm că diavolul nu ne oferă nici o dată adevătata libertate. Aceasta fiindcă este bine să știm că diavolul este unul care crede că numai lui i se cuvine adevărata libertatea. Libertatea diavolului se definește pe sine ca una care înșală și induce în eroare pe cât mai mulți dintre noi. Iată de ce în cele din urmă trebuie să știm că diavolul de la cădere mai mai știe ce este adevărata libertate. El trăiește cu iluzia că a spune nu lui Dumnezeu Tatăl în cele din urmă este adevărate libertate. Ei bine realitatea este că în nici un fel a spune nu lui Dumenzeu nu este o manifestare a libertății. Nu are cum să fie fiindcă după cum am spus trebuie să știm că separându-ne de Dumnezeu nu mai știm care este dimensiunea ontologică a libertății. Nu mai știm ce este libertatea fiindcă Dumnezeu fiind creatorul libertății în cele din urmă libertatea se leagă ontologic de El. Nu trebuie să fim naivi și să credem că în a fugii de Dumnezeu în cele din urmă ajungem la adevărata libertate. Sunt mai mulți care fug de Dumnezeu fiindcă ei consideră că numai în acest mod în cele din urmă sunt liberi. Săracii nu știu că departe de Dumenzeu nu există decât iluzia libertății. Iată de ce cu cât ne apropriem de Dumnezeu cu atât mai mult în cele din urmă vom ajungem să știm ce este adevărata libertate.[111]

Este un paradox care a apărut mai ales în secolul al XX-lea în Estul Europei că au fost mai mulți creștini și preoți creștin ortodocși care au fost întemnițați dar chiar în temniță ei se simțeau liberi. Pentru cei mai mulți dintre noi a fi închis în temniță în care ai un program și un orar zilnic stabilit de alții adevărul este că nu se mai poate vorbii de libertate. Ei bine trebuie să știm că este extrem de important modul în care ajunge sufletul să trăiască ceea ce este libertatea lui sau mai bine spus libertatea interioară. După cum am spus există o libertate interioară. Această libertate interioară este una care ne face să fim cât se poate de simpli și de nepretențioși cu viața din jurul nostru. Când creștinii care au fost închiși au ajuns în închisori ei și-au dat seama că deși trupul lor este închis și supus privaților de tot felul în nici un fel sufletul lor nu a suferit toate aceste privații. Iată de ce este bine să militām pentru libertatea din sufletul nostru și să ne dăm seama că ea ne poate fără doar și poate să fim cât se poate de detașați de mediul în care trăim. Cei mai mulți dintre noi nu tărim cu conștiința că există o libertate interioară. Nu există o libertate interioară fiindcă este bine să știm că libertatea este un fapt care ajunge să fie trăită și cu sufletul. Este cu adevărat rău când vineva ajunge să ne controleze sufletul. În regimurile totalitare sunt mai multe tehnici prin care sunt stăpânite sufltele. Aceste tehnici sunt unele care se pot manifesta

---

110 Eduard Bogdan, *Iustinian*, (Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2006), p. 87.

111 După cum am afrimat în rândurile de mai sunt o libertate fără de anumitye limite în cele din urmă nu face decât să ducă la anarhie. Iată ce spunea în acest sens părintele Nicolae Stainhardt: "datorită civismului, pe de o parte, și libertății sprijinită și limitată de morală și de credință în Dumnezeu, pe de alta, putem ieși din coșmarul stupului, organizației, dresajului, fără a cădea prostește în anarhie." Nicolae Steinhardt, *Jurnalul fericirii*, (Editura Polirom, Iași, 2008), p. 365. Devine evident că libertatea greșit înțeleasă în cele din urmă poate duce la anarhie. Anahia este o societate în care nu mai există valori și dacă este există sunt unele realtivizate. Că sunt din ce în ce mai mulți în zilele noastre care relativizează valorile nu este nici o îndoială. Nu este nici o îndoială fiindcă după cum am spus trebuie să fim realiști în cee ace privește propria noastră libertate și pentru aceasta trebuie să știm că nimeni nu se va mulțumii cu o libertate realtivizată. Aceasta fiindcă ea este un fals.

prin anumite muzici pe care omul este pus să le asculte, prin anumite cărți pe care este pus să le citească, prin anumite discursuri pe care este pus să le asculte și altele. Toate acestea după cum am spus sunt metode prin care în cele din urmă sufletul poate să fie controlat. Când sufletul este controlat din experior în cele din urmă el își pierde libertatea și nu mai știe care este adevătata libertate. Iată de ce este bine să știm că trebuie să existe în om un echilitru între libertate și autoritate. Martirul creștin Valeriu Gafencu spunea și el așa: "în lumea noastră nu poate exista libertate fără autoritate și nici autoritate fără libertate. Aici ele se află într-un echilibru instabil, numai în Dumnezeu sunt absolute."[112]

Se spune că erau doi creștini care erau buni prieteni. Unul dintre acești creștini a devenit avar. Sensul vieții lui a devenit iubirea de bani.

- Am să vorbesc cu tine ceva, a început prietenul care nu era avar.
- Ce este?
- Dar să nu te superi dacă îți spun.
- Să mă supăr? În nici un caz.
- Sigur nu te vei supăra?
- Ești prietenul meu, cum să mă supăr pe tine?
- Bine atunci îți voi spune.
- Te ascult cu mare atenție.
- Am remarcat că în ultimele zile ai devenit cât se poate de atent cu banii.
- Atent cu banii? Nu facem toată lumea aceasta?
- Toți suntem atenți cu banii, dar unii sunt mai mult decât alții.
- Ce vrei să spui?
- O să fiu chiar foarte direct.
- Chiar te rog.
- Ai devenit un avar.
- Eu să devin un avar?
- Întocmai.
- Cum de ți-ai dat seama de asta?
- Fiindcă cum am spus nu vorbești decât de bani și tot ce faci este să aduni cât mai mulți bani.
- Și ce este cu asta?
- Ce este cu asta?
-Da. Ce este cu asta?
- Ce este vrei să spui?
- Ce este rău cu a fi avar?
-Îți voi arăta ce este rău cu faptul de a fi avar.
- Sunt numai ochi și urechi.

Prietenul neavar s-a dus acasă unde a luat o pereche de ochelari și în loc de lentile le-a le-a pus două modede de aur. Mai apoi a venit cu ochelarii la prietenul lui.

- Vezi acești ochelari?
- Da, îi văd.
- Vreau să îi porți?
- Să îi port?
- Da. Punețí-i pe nas.

Avarul și-a spus ochelarii pe nas.

- Dar nu văd nimic cu ei.
- Așa este atunci când urmărești să te îmbogățești nu vezi nimic.
- Oare chiar așa să fie?
- Așa este. Tot așa banii te orbesc. Te fac să nu mai vezi chiar prietenia dintre noi.
-Acum îmi dau seama că ai dreptate.

Se spune că din acea zi avarul a început să se schimbe și să fie mult mai milostiv.

---

[112] Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos. Document pentru o lume nouă*, Ediția 2, (Editura Bonifaciu, Bacău, 2012), p. 492.

Iată din întâmplarea de mai sus că am demonstrat că păcatule este unul care ne orbește și nu ne mai lasă să trăim adevătata liberate. Valeriu Gafencu spunea și el în acest sens următoarele: "Natura omului e liberă dar libertatea absolută nu e în creație ci în Creator."[113]

Devine evident că cei mai mulți dintre noi nu suntem conștienți de libartatea pe care o putem vedea atunci când sunem vii în Dumnezeu Tatăl sau mai bine spus când trăim în Dumnezeu Tatăl. Este din ce în ce mai evident că sunt unii care ajunss să considere că nu are cum să fie o viață de libertate a trăi în Dumnezeu Tatăl. Aceasta fiindcă după cum am spus viața în Dumnezeu Tatăl este una care are mai multe obstacole și interdicții. Viața creștin ortodoxă este una care ne face să fim cât se poate de deschiși spre ceea ce este cu adevărat important pentru libertatea noastră. Iată de ce este bine să știm că libertatea este un lucru ce în cele din urmă ne duce la Hristos și ne face să fim liberi în Hristos. Pentru cei slabi și care sunt superficiali trebuie să știm că în cele din urmă viața creștin ortodoxă este una care implică cu sine foarte mult interdicții. Așa se face că sunt unii care din start se descurajează și consideră că aceste interdicții nu sunt unele care pot să ducă la adevărata libertate. Decalogul lui Moise care este actual în Biserica Creștin Ortodoxă este unul care are mai multe interdicții și care ne spune că trebuie să evităm să facem mai multe lucruri. Nu trebuie să păcătuim, să fim desfrânați, să furăm, să mințim, să ne închinam la ce dumnezeu voim. Omul slab și superficial vede în toate aceste inderdicții din Biblie un lucru care nu face decât să îngrădească libertatea. Iată de ce în cele din urmă sunt din ce în ce mai mulți care renunță la religie și nu vor să trăiască în religie. Sfântul Apostol Pavel a fost foarte concludem despre acesta când le-a scris galatenilor: “căci voi fraților ați fost chemați la libertate; numai să nu folosiți libertatea ca prilej de a slujii trupului, ci slujiți unul altuia prin iubire. Căci toată legea se cuprinde într-un sigur cuvânt, în acesta: iubește pe aproapeple tău ca pe tine însuți” (Galateni 5, 13-14).[114]

Este evident că iubirea adevărată nu se poate manifesta decât numai prin libertate. Este cu neputință să existe iubire adevărată acolo unde nu există libertate. Aceasta fiindcă după cum am spus iubirea și libertatea sunt unele care se prespun une pe alta și trebue să știm că libertatea este fără doar și poate o realitate care în cele din urmă ne duce la sensul adevătatei iubiri. Să ne aducem aminte de Evul Mediu în care nunțile de cele mai multe ori erau aranjate. Nu existau nunți făcute din libertate sau mai bine spus din adevărata libertate fiindcă mai ales în înalta societate se considera că iubirea dintre un bărbat și o femeie nu este mai presus de interesele lumești. Iată cum în zilele noastre adevărul este că ne dăm seama de cât de retrogradă era mentalitatea Evului Mediu. Aceasta fiindcă este bine să știm că deși oamenii din Evul Mediu erau mult mai credincioși comparativ cu oamenii din zilele noastre de modernitate și postmoderniate în cele din urmă ceea ce este cu adevărat important este că știm că iubirea nu poate să se manifeste pe sine în stare de contrângere. Lumea din zilele noastre are o înțelegere cât se pooae de rudimentară a libertății fiindcă după cum știm una este să fi liber și alta este să trăiește libertatea în modul în care o face lumea din jurul tău. Lumea din jur de a ajuns la un fel de relativizare a libertății. Iată ce spunea în acest sens scriitorul creștin Ioan Ioanide: "frica de Dumnezeu este paza libertății, iar frica de lume este ușa robiei. Frica de lume supune lumii, iar lumea îl degradează pe om, pe când frica de Dumnezeu supune lui Dumnezeu iar Dumnezeu îl eliberează, îl desăvârșește și-l face pe om stăpân în lume."[115]

Că trăim într-o lume care face lobby pentru libertate nu este nici o îndoială. Aceasta fiindcă după cum am spus libertatea este un drept al omului. Orice om are dreptul la libertate și în acest sens în mai toate constituțiile statelor moderne se prevede că persoana are dreptul să fie liberă. Totuși, de cele mai multe ori când se vorbește de libertate în zilele noastre adevărul este că se evită să se intre în amănunte fiindcă se consideră că libertatea este un lucru care trebuie să se rezume numai la ceea ce ține de relații dintre state. În acest sens în lumea noastră se consideră că statele au făcut mari progrese fiindcă în anumite regiuni poți circula liber dintr-o țară în alta fără de pașaport și fără de viză. Este evident că aici avem numai o libertate parțială. Cei mai mulți oameni de stat sunt unii care se folosesc de libertate ca de un slogan electoral. Ei sunt persoane care în mai toate discursurile lor afirmă că libertatea este un fapt care trebuie să fie garantat prin lege dar în nici un fel acești oameni de stat nu vor să intre în definții ale libertății. Aceasta fiindcă pentru ei libertatea cetățenilor înseamnă să respectele legile statului. Iată de ce trebuie să știm că libertatea este un lucru care trebuie să fie mult mai bine analizat și să nu ajungă să fie folosită ca o ideologice politică. Nu se poate să nu vorbim aici de așa zilele ideologii liberale care sunt prezente în mai multe țări. Sunt mai multe țări care au partide liberale care sunt unele care fac din sensul platformei lor police sensul de libertate. Iată de ce este bine să știm că libertatea este un lucru care ajunge să fie

---

[113] Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos. Document pentru o lume nouă*, Ediția 2, (Editura Bonifaciu, Bacău, 2012), p. 491.

[114] Nicolae Mladin, *Ascetica și mistica paulină* (Sibiu, 1996).

[115] Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos. Document pentru o lume nouă*, Ediția 2, (Editura Bonifaciu, Bacău), 2012, p. 455.

trăită și în sens politic. Nu este nimic rău că unii politiceni se definesc pe sine de idealul de libertate însă ei nu vor să știe că libertatea este mult mai mult decât un ideal politic. Este cu adevărea dramatic dacă ajungem să facem din libertate nimic mai mult un ideal politic. Realitatea este că libertatea este nu numai un ideal filosofic fiindcă mai toți marii filosofi ai lumii au fost preocuopați de libertate ci după cum am spus libertatea este și un ideal religios. După cum am spus în rândurile de mai sus, de aproape 2000 de ani creștinismul este unul care militează pentru libertatea lumii. Creștinismul ortodox în aceste sens a susținut din cele mai vechi timpuri că libertatea este un un ideal la care omul este liber să aspire fiindcă ea este un drept al omului. Sunt din ce în ce mai multe comitetele internațaționale care analizezează libertatea persoanei și caută să militeze pentru ea. Este adevărat că aceste comisii și comitete internaționale văd libertatea extrem de pragmatic. Pentru ele libertatea însemnă a face comerț cu mai multe țări, a impora și a exporta marfă, a organiza summit-uri internaționale pe diferite teme și a avea dreptul la libera expresie. Iată de ce în cele din urmă este bine să știm că libertatea este un fapt care ține foarte mult de pragmatism în zilele noastre. Aceasta fiindcă lumea din zilele noastre este una care consideră că este cel mai liber omul care deține cele mai multe averi. După cum am spus în întâmplarea de mai sus cu ochelarii care în loc de lentile aveau bani de aur, adevărul este că bogăția și avariția care rezultă din ea ne poate duce la o înțelegere limitată și îngustă a libertății. Totuși este salutar că în zilele noastre libertatea a devenit o problemă care este consierată un drept al omului. Aceasta fiindcă este în firea lucrurilor să fie așa. Că libertatea este una care devine folositoare numai în Hristos ne-o spune același gâditor creștin Ioan Ianolide: "tehnica nu poate fi folositoare decât în lumina şi perspectiva libertăţii şi a desăvârşirii omeneşti. Nu există mântuire în afara lui Hristos."[116]

CAPITOLUL 6

"VOM MURII ȘI VOM FI LIBERI" SAU DIMENSIUNEA ONTOLOGICĂ, ESHATOLOGICĂ ȘI DUHOVNICEASCĂ A LIBERTĂȚII

După cum știe mai toată lumea anul 1989 a fost anul în care s-a prăbușit Uniunea Sovietică. Aceasta fiindcă după cum am spus în acel al liderul de la Moscova a început să ofere libertate Bisericii Creștin Ortodoxe. Totuși, a existat un lider dintre țările foste sovietice nu a fost dorinic să cedeze în mod paștic puterea de stat. El a fost dictatorul român Nicolae Ceaușescu. Dacă în Uniunea Sovietică comunismul a căzut fără de vărsare de sânge, la fel ca și în restul statelor est europene comuniste ei bine nu același lucru a avut loc și în România. Pentru a fi înlăturat comunismul din România a fost nevoie de o revoluție care s-a soldat în mai multe victime. Securitatea care a fost arma de opresiune a degimului comunist a deschis focul în populație. Ceea ce a avut loc în marile piețe ale orașelor românești a fost cu adevărat o experiență unică. Aceasta fiindcă revoluționarii au început să strige un slogan ce nu a mai fost strigat niciodată în istoria lumii: vom murii și vom fi liberi. În fața rafalelor de gloanțe pe care cei loiali securității comuniste le trăgeau spre revoluționari, revoluționarii au început să riposteze cu cuvintele unice: vom murii și vom fi liberi.[117]

Care este sensul acestei sintagme rostite de revoluționarii români în decembrie 1989: vom murii și vom fi liberi? Este o sintagmă care spune că viața fără de libertate nu are nici un rost, nu are nici o noimă și este în cele din urmă o absurditate. Este adevărat că există o profundă legăură dintre absurd și lipsa de libertate. Aceasta fiindcă după cum am spus absurdul poate să fie la fel de bine o privare pe un timp nelimitat de libertate. Iată de ce este bine să știm că trebuie să fie o limită a libertății și de ce trebuie să ținem cont că lipsa de libertate fără de nici un motiv în cele din urmă nu este nimic mai mult decât o absurdiate. Sunt din ce în ce mai mulți cei care susțin că lipsa de libertate este un fapt care poate să îi dea omului o lecție de viață fiindcă omul trebuie să știe că tiranul și dictorul au putere peste libertatea lui. După cum am evidențiat în rândurile de mai sus fără doar și

---

[116] Ioan Ianolide, *Deținutul profet*, (Editura Bonifaciu, Bacău, 2009), p. 156.

[117] Nu putem să nu remarcăm aici o similaritate cu lozincile revoluției franceze de la 1789 când francezii au abolit monrarhia. Cel mai cunoscut slogan al revoluției franceze a fost: liberte, egalite, fraternite! Libertate, egalitate, fraternitate! Cum se face că în mai toate revoluțiile lumii oamenii strigă libertate? Este foarte simplu: omul nu poate trăi fără de libertate și după cum am vom vedea tocmai această libertate ajunge să fie confiscată de revoluționari. Este bine să știm că libertatea este un lucru care poate să fie sacru atunci când este conștientizată. Aceasta fiindcă după cum am spus creștinismul ortodox din cele mai vechi vremuri a militat pentru libertate. Acesta este și motivul petntru care de-a lungul istoriei preoții creștin ortodocși de mai multe ori au fost persecutați și calomniați. Este adevărat că nu toți preoții creștin ortodocși au fost persecutați pentru libertate dar mulți dintre ei au făcut-o. Prin urmare nu există nici o probă care se conteste că creștinismul ortodox nu este pentru libertate.

poate că lipsa de libertate este un lucru care este practicat de oamenii răi. Oamenii răi au o satisfacție dementă atunci când îi văd pe semenii lor oprimați și fără de libertate. După cum am spus fiindcă în lumea noastră sunt și forțe demonice care operează de mai multe ori libertatea poate să fie o temă confuză. Că sunt mulți care sunt confuzi în ceea ce privește libertatea nu este nici o îndoială. Nu este nici o îndoială fiindcă dracii sunt unii care pot să îl manipuleze pe om dacă omul nu ajunge să fie manipulat de om. Că sunt oameni care ne manipulează și ne fac să credem că ceea ce vor ei este adevărata libertate, nu este nici o îndoială. Dacă este să privim la lumea economică din zilele noastre credem că se poate vedea acest lucru cât se poate de bine. Marii magnați sunt cei care vor să ne facă să credem că numai consumând produsele lor în cele din urmă suntem cu adevărați liberi. Aceasta fiindcă de multe ori produsele economice sunt un fel de brand al libertății. Să fie oare lucrurile așa? Pentru un creștin ortodox autentic ele nu sunt așa. Nu sunt așa fiindcă după cum am spus trebuie să știm că în ceea ce privește libertatea deplină creștinul ortodox se raportează la Dumnezeu Tatăl și la existența Lui. Iată ce spunea în acest sens cuviosul sârb Nicolae Velimirovici: "fără credință în Dumnezeu, nici robia n-o poți îndura și nici libertatea n-o poți menține."[118]

Iată prin urmare că sunt unii iubitori de libertate care preferă mai bine să moară decât să trăiască fără de libertate. Acesta a fost și motivul pentru care revoluționarii români de la 1989 au preferat să moară decât să trăiască în oprimarea dictaturii. Este cu adevărat un lucru eroic să ajungi să îți dai viața pentru libertate. Aceasta fiindcă de cele mai multe ori în fața unui regim opresiv fără doar și poate că nu mai ai multe soluții. Mai toate regimurile opresive și-au avut martirii lor. Aceasta fiindcă opresivitatea în nici un fel nu mai îngăduie libertatea. După cum am spus unii sunt mai rezistenți în ceea ce privește lipsa libertății și pot rezista mai mult în timp ce alții preferă să moară decât să nu fie liberi. Așa se face că s-au născut mai mulți martiri pentru libertate. Este bine să știm că libertatea este un fapt care ține de modul nostru de a fi. Nu putem în sens generic să ne imaginăm o viață în care să fim sclavi. Aceasta fiindcă după cum am spus trebuie să avem foarte bine delimitată noțiunea de libertate. După cum am spus creștinismul ortodox este unul care susține un paradox. Ce este acest paradox. Acest pradox susține că:

1. Mântuirea poate să fie câștigată numai din libera voință fiindcă Dumnezeu nu mântuiește pe nimeni cu forța.
2. Că mântuirea este cu neputință la om.

Dacă omul trebuie să dorească singur mântuirea din libertate cum se face atunci că mântuirea este cu neputință ca să fie câștigată cu puterile proprii ale omului? Nu este aici o contradicție în termeni? Cum este posibil să vrei ceva pe care tu prin propriile tale puteri nu îl poți dobândii? Ei bine trebuie să știm că deși este cu neputință la om mântuirea este cu putință la Dumnezeu. Iată de ce creștinismul ortodox accentuiază atât de mult nevoia de rugăciune. Prin rugăciune în cele din urmă ajungem să câștigăm mântuirea care după cum am spus este cu neputință ca omul să o câștige prin propriile lui puteri.[119]

Am menționat în rândurile de mai sus că de multe ori sunt unii care preferă să moară decât să trăiască fără de libertate. Este cumva de înțeles acest lucru. Aceasta fiindcă trebuie să știm că există o ontologie a libertății. Ontologic omul a fost creat liber de Dumnezeu. În nici un fel și sub nici o împrejurare Dumnezeu nu a suprimat libertatea omului și nici nu o va face pe viitor. Iată de ce este bine să știm că libertatea este fără doar și poate un fapt care ține de ontologia noastră sau mai bine spus de modul în care am ajuns să fim creați de Dumnezeu Tatăl. Este prin urmare de înțeles să în plan ontologic Dumnezeu Tatăl a sădit în noi nevoia de libertate. Fără de libertate de cele mai multe ori omul ajunge deprimat și victimă a demonului tristeții. Acest demon al tristeți este unul care a fost de multă vreme studiat de sfinții părinți ai creștinismului ortodox. Aceasta fiindcă este bine să știm că în ontologia sa libertatea ajunge să fie experimentată de sufletul omului, de minte sau mai bine spus de partea lui interioară. Ei bine aceste demon al tristeții care îi cuprinde pe mai mulți este unul care ajunge să atace

---

[118] Nicolae Velimirovici, *Tărâmul inaccesibil*, (Editura Cathisma, București, 2007), pp. 79-84.

[119] Iată ce spunea în aces sens Sfântul Efrem Sirul: "Nu locul îl mântuiește pe om, ci libera lui voie. Adam, strămoșul nostru, a căzut chiar din rai, iar dreptul Lot s-a păzit chiar în Sodoma" Ala Rusnac, *Cugetări duhovnicești - din înțelepciunea sfinților*, vol. I, (Editura Epigraf, Chișinău, 2009), p. 79. Această afirmație este una care care spulberă orice superstiție cu privire la locul pe care îl avem în ceea ce privește mântuirea. Sunt mulți sfinți creștin ortodocși care nu au trect niciodată prin Tara Sfântă Israel pe unde a trăit Iisus și pentrtu aceasta totuși ei au ajuns să se mântuiască și au ajuns la sfințenie. Iată de ce este bine să știm că sfințenia este un fapt care ține foarte mult de lucrarea libertății. O sfințenie care este atinsă din contrângere în nici un fel nu mai poate să fie considerată ă sfințenie adevătată. Aceasta fiindcă după cum am spus sfințenia este produsul libertății. Trebuie să voim să fim sfinți din propria noastră inițiativă și nu fiindcă ne constrânge cineva. Este adevărat că cineva ne poate inspira să ajungem la sfințenie dar în cele din urmă voința noastră de a atinge sfințenia este cea care contează.

pe om în sufletul lui, în mintea lui. Dacă reuşeşte să facă aceasta omul îşi pierde ceea ce este mai important: libertatea interioară. Libertatea interioară este una care ne permite să ne gândim şi să ne imaginăm tot ce vrem noi. Iată de ce este bine să ştim care este sensul libertății şi cum ea este anihilată de draci în om. Trebuie să ştim că dracii sunt duşmanii de moarte ai libertății noastre. Aceasta fiindcă ei după cum am spus nu vor să îl vadă pe om bucuros şi fericit ci din contră trist şi supărat. Când omul nu mai conştientizează libertatea pe care o are fără doar şi poate că el devine trist şi nu mai are nici n fel de acces la libertate. Iată ce spunea în acest sens filosoful creştin Petre Ţuțea: "fără nemurire şi mântuire, libertatea e de neconceput. Omul, dacă nu are în substanţa lui ideea nemuririi şi mântuirii, nu e liber. Seamănă cu berbecul, cu capra, cu oaia..."[120]

Iată prin urmare că Petre Ţuțea vorbea de faptul că libertatea ajunge să fie trăită într-un context mai larg format din noțiunile de mântuire şi de nemurire. La ce nemurire se referea Ţutea? Este forba de nemurirea sufletului. Sufletul este nemuritor şi prin urmare el simte nevoie de a se elibera pe sine de această viață trecătoare şi a ajunge într-o viață în care să nu mai fie suferință, durere şi moarte. Acea lume este raiul pe care Iisus l-a propovăduit în predica Sa. Iisus a venit însă nu o înțelegere superioară a libertății. El este Cel care plecând de la libertatea sufletească în cele din urmă a ajuns la libertatea spirituală. Ce este această libertate spirituală? Se poate cu adevărat să se vorbească de o libertate spirituală? Dacă este să vedem lucrurile prin prisma sfinților părinți ai creştinismului ortodox fără doar şi poate că vom ajunge la o înțelegere a ceea ce este libertatea spirituală. Libertatea spirtuială este o libertate care ține mai mult de starea de apathia sau mai bine spus de nepătimire. După cum ştim cursul lumii nu este unul care merge după cursul libertății spirituale. În acest sens este foarte adevărat că ceea ce consideră Iisus ca un lucru rău lumea din jur să ajunge să considere ca fiind un lucru bun. Vom da num ai două exemple:

1. Agresivitatea
2. Lăcomia

Sunt din ce în ce mai mulți care consideră că a fi agresiv este un lucru bun. Trebuie să te ridici pe piramida socială cât se poate de sus şi nu contează ce mijloace ajungi să foloseşti. Sunt din ce în ce mai mulți care consideră că pentru a ajunge în vârful piramidei sociale trebuie să calci peste cadavre. Trebuie să calci peste cadavre fiindcă după cum am spus numai în acest mod în cele din urmă ajungi să îți realizezi scopul. Că scopul scuză mijloacele nu este o noutate pentru lumea de azi. Omul care este agresiv ştie că nu trebuie să țină cont de libertatea celor din jur. Aceasta fiindcă el trebuie să îşi realizeze dorințele lui cât mai repede şi cât mai deplin. Iată de ce trebuie să ştim că agresivitatea nu este unul care a fost propovăduită de Iisus şi în nici un fel nu trebuie să o acceptăm.

La fel de bine lăcomia este un lucru pe care omul din zilele noaste ajunge să îl considere un lucru bun. Dacă este să vorbim de lăcomia la mâncare şi lăcomia de bani şi de averi credem că toată lumea înțelege la ce ne referim. Iată de ce este bine să ştim că lăcomia este un fapt care trebuie să fie controlată fiindcă dacă nu este controlată ajunge să controleze. Cine ajunge să ne controleze prin lăcomie? Fără doar şi poate că diavolul.[121]

Adevărul este că trăim vremuri în care sunt din ce în ce mai puțini cei care vor să se gândească la libertate ca la un lucru care se leagă de spiritualitate. Ei bine sfinții părinți ai creştinismului ortodox sunt cât se poate de unanimi în acest sens: libertatea se leagă de spiritualitate. Se leagă de spiritualitate fiindcă în nici un fel un ascet nu poate să fie considerat ca fiind una ascet în adevăratul sens al cuvântului dacă nu este unul care ajunge să practice asceza din libertate. Sunt mulți care într-o anumită împrejurare a vieții lor ajung să practice asceza sau mai bine spus să devină asceți. Ei bine trebuie să ştim că aceste persoane sunt unele care trebuie să ştim că asceza este un fapt care trebuie să ne lege de libertate. Aceasta fiindcă sunt mulți care numai când au probleme şi necazuri în viață în cele din urmă ajung să devină asceți. Fără doar şi poate că aceasta este o mare greşală. Este o mare greşală fiindcă după cum am spus omul trebuie să ajungă prin propria lui libertate la concluzia că asceza este un lucru bun pentru el. În acest sens trebuie să ştim că există o deosebire majoră între persoanele care devine ascete în urma unor necazuri de viață şi persoanele care indferent de necazurile pe care le-au avut în cele

---

[120] Petre Ţuțea, *322 de vorbe memorabile ale lui Petre Ţuțea*, Ediția 4, (Editura Humanitas, Bucureşti, 2009).

[121] Iată ce ne spunea în acest sens Cuviosul Nicolae Velimirovici: "scopul libertății este slujirea lui Dumnezeu şi a apropiaților, o slujire din dragoste. Iar robia este o slujire a stăpâmnului dar nu o slujire de bună voie, ci prin constrângere, fără demnitate persoanală şi fără răspundere" Nicolae Velimirovici, *Tărâmul inaccesibil*, (Editura Cathisma, Bucureşti, 2007), pp. 79-84. Devine evident că trebuie să ştim care este sensul şi care este modul în care trebuie să înțelegem libertatea. Aceasta fiindcă după cum a spus cuviosul Nicolae Velimirovici la un anumit nivel există o anumită demnitate a libertății. Nu putem pur şi simplu să călcăm peste libertatea celor din jur fiindcă acesta însemană să nu mai ținem cont de demnitatea lor. Este cu adevărat bine să ştim că libertatea este un fapt care ține de o anumită demnitate a persoanei pe care nu avem dreptul să o călcăm fiincă dacă o facem în cele din urmnă ajungem să facem din om un animal oarecare.

din urmă vo ajunge să fie ascete. Aceasta fiindcă fără doar și poate că și în viața spirituală există mai multe gradații sau mai bine spus mai multe nivele. Iată de ce este bine să știm care este sensul ascezei și cum trebuie să o vedem. Asceza creștin ortodoxă pentru a avea valoare maximă este una care trebuie să fie practicată din proprie inițiativă sau mai bine spus din libertate. Numai în acest mod în cele din urmă putem spune că asceza are valoare duhovnicească.[122]

Se spune că era un tânăr care deși a fost crescut într-o familie de sectanți în cele din urmă s-a botezat creștin ortodox. Deși era botezat creștin ortodox tânărul nu credea în taina spovedaniei. Ceea ce era mai trist era că acest tânăr cădea destul de des în păcatul desfrânării.

- Ei, dacă ai cad în desfrânare este destul să mă rog lui Dumnezeu pentru iertare. Spovedania nu ajută la nimic.

Într-o zi din nou tânărul a căzut în desfânare. S-a dus într-o biserică în care a început să se roage lui Dumnezeu pentru iertare. Acolo i s-a arătat un diavol urât și negru.

- Eu tu de acolo!...a început diavolul.

- Ce este?

- Te rogi în zadar.

- De ce?

- Fiindcă Dumnezeu nu te iartă.

- De ce să nu mă ierte?

- Fiindcă ești prea desfrânat.

- Dar Dumnezeu iartă păcatele.

- Asta să o crezi tu.

După aceasta dracul a dispărut. Tânărul a rămas nedumerit.

- Ce ar fi să mă duc la un preot să vorbesc și cu el?

Tânărul s-a dus la preot.

- Părinte am să vă spun ce mi s-a întâmplat.

- Ce ți s-a întâmplat fiul meu?

- Vedeți eu tot cad în nișe păcate.

- Cu toții cădem în păcate fiul meu.

- Acum mai recent când am am căzut într-un păcat am început să mă rog la Dumnezeu pentru iertare dar am văzut un diavol care mi-a spus că degeaba mă rog fiindcă păcatele mele nu sunt iertate.

- Tu te spovedești regulat?

- Dacă mă spovedesc?

- Da. Nu te spovedești?

- Părinte eu sunt creștin ortodox dar nu cred în spovedanie.

- De ce?

- Eu cred că este destul să te rogi lui Dumnezeu pentru iertarea păcatelor.

- Nu fiul meu, spovedania a fost lăsată de Iisus pentru iertatea păcatelor.

- Bine părinte, îmi dau seama că am greșit.

- Vrei să te spovedeiști?

- Da părinte vreau.

Tânărul s-a spovedit. La puțin timp după ce s-a spovedit î s-a arătat acel drac din nou.

- Păcatele ți-au fost iertate dar eu te voi face să cazi iar în păcat.

- Deci și tu diavole recunoști că păcatele se iartă în spovedanie.

- Te voi face să cazi iar în păcat. Te voi birui.

- Voi cădea și mă voi ridica din păcat până pe patul de moarte dacă este necesar. Dar cred lui Dumnezeu că îl va lumina pe duhovnic să îmi dea sfaturile și canonul potrivit pentru a mă vindeca, și că mă va întări să nu mai cad în cursele tale.

Și dracul i-a zis:

– Nu te voi mai ispiti atunci, ca să nu îți agonisesti cunună.

Și de atunci, tânărul a dus cum trebuie războiul duhovnicesc. Alerga la duhovnic imediat ce vreo ispită îi întuneca mintea. Și nu aștepta să păcătuiască cu trupul pentru a se spovedi.

[122] Yionmi Park, *Drumul către libertate* (Iași, 2015).

Avem aici o întâmplare care ne spune că dracii nu se bucură de libertatea noastră de a fi liberi de păcat. Din contră putem să vedem că dracii fac tot ceea ce pot să ne limiteze libertatea și să ne aducă să fim cât se poate de limitați în ceea ce privește libertatea. Iată de ce este bine să știm că libertatea trebuie să aibă unele valențe duhovnicești. Aceasta fiindcă dracii ne pot manipula extrem de ușor .și să ne facă să nu mai avem nici un fel de deplinătate a libertății ci să trăim cu iluzia libertății. Păcatul este fără doar și poate o iluzie a libertății. Este o iluzie fiindcă după cum am spus este bine să știm că această iluzie este una care atrage pe cât mai mulți la iad. Ce este iadul decât numai o lume a chinurilor și a lipsei totale de libertate? Este bine să știm că libertatea este un fapt care în cele din urmă ne face să fim cât se poate de deschiși spre sensul final a ceea ce este viața omului. Omul simte că este natural să fie liber și la fel de bine că este cât se poate de nefiresc să fie robit de patimi și păcate. De cele mai multe ori aceste patimi și păcate au ajuns să destrame familii. Mai multe persoane alcoolice au ajuns să își piardă familia fiindcă au ajuns să pună mai mult preț pe alcool decât pe familie. Iată numai un caz de situație în care patima se manifestă cât se poate de distructiv și care are consecințe neplăcute și adverse. Prin urmare când vorbim despre libertate trebuie să știm să nu cădem în două extrem în ceea ce o privește: prima extremă este o de a relativiza libertatea și a doua extremă este de a absolutiza libertatea. Este bine să fim preocupați de tema libertății dar în nici un fel nu trebuie să fim obsedați de libertate și de ceea ce înseamnă ea. Sfântul Siluan Atonitul era cât se poate de clar în acest sens: "noi credem că adevărata libertate este a nu păcătui, a iubi din toată inima şi din toate puterile pe Dumnezeu şi pe aproapele."[123]

Este evident că libertatea este un bun pe care trebuie să îl prețuim fiindcă dacă noi nu ne vom prețui propria noastră libertate în cele din urmă nici alții nu vor ajunge să ne-o prețuiască. Omul liber este unul care cu adevărat are orizonturile deschise fiindcă el știe că trebuie să facă ceea ce este pe placul lui Dumnezeu. A face ceea ce este placul lui Dumnezeu este un lucru care aduce sufletului nostru o satisfacție cât se poate de profundă. Iată prin urmare de ce avem toate motivele să luptăm pentru libertatea noastră. De multe ori nu sutem puși să luptăm numai pentru libertatea noastră ci la fel de bine și pentru libertatea celor din jur. Aceasta fiindcă după cum am spus libertatea este un un fapt care nu poate să fie trecută atât de ușor cu vederea ci la fel de bine ea trebuie să fie un leit motiv al vieții omului. Viața omului are sens atât vreme cât ea este trăită în libertate. Că sunt din ce în ce mai mulți care nu vor să recunoască libertatea ca fiind un fapt care ne face să fim împliniți nu este nici o îndoială. Aceasta fiindcă după cum spus este bine să știm că sunt și multe mentalități bolnave în lumea noastră care nu știu ce este adevărata libertate. Sunt bărbați care ajung să se căsătorească și să considere că femeile lor sunt un fel de sclave care trebuie să execute tot ceea ce vor ei. Este cu adevărat important și necesar să știm că libertatea nu este numai una care trebuie să funcționeze în cazul nostru ci la fel de bine și în cazul celor din jur. Este de datoria noastră să avem familia și rudele ca unele care trăiesc în libertate. Aceasta fiindcă după cum am spus este o dovadă de egoism de a fi liberi numai noi în timp ce familia și rudele noastre sunt captive.[124]

Prin urmare viața noastră este una care poate să ajungă la o experimentare nu numai ontologică a libertății ci la fel de bine și la una spirituală. Aceasta fiindcă după cum am spus martirii sunt cei care ajung să simtă libertatea ca fiind una ontologică sau mai bine spus una fără de care nu se mai merită să trăiești. Iată de ce trebuie să știm că deși nu este un lucru pe care îl vedem în fiecare zi de cele mai multe ori suntem unii care aflăm de cazuri de persoane care au murit în lupta pentru libertate. De fapt la temelia libertății la mai multe popoare nu stă decât sângele pe care l-au vărsat mai mulți matiri care au ales să moară decât să trăiască în robie și sclavie. Devine evident că trebuie să fim cât se poate de atenți cu libertatea și cu sensul ei de a fi. Libertatea este un lucru ce trebuie să știm că este dincolo de toate o realitate care cu adevărat se merită să mori pentru ea. Este adevărat că nu toți ajung în cele din urmă să își dea viața pentru libertate dar de ce să nu spunem că sunt destui care o face. Cel care își dă viața pentru libertate în cele din urmă este un martir al libertății. Este adevărat că martirii sunt de mai multe feluri:

---

[123] Sofronie Saharov, *Cuviosul Siluan Atonitul*, Ediția 2, (Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2009).

[124] Iată ce spunea în acest sens cuviosul Teofan Zăvorâtul: "Semnul independenței liber-raționale este faptul că rațiunea este întotdeauna premergătoare dorinței, iar la omul păcătos dorința conduce rațiunea." 1000 de întrebări și răspunsuri despre viața duhovnicească, (Editura Egumenița, Galați, 2009), p. 63. Prin urmare este bine să știm că afirmație de mai sus este una cu profunde implicații psihologice. Aceasta fiindcă după cum am spus există în sufletul omului anumite reguli pe care el trebuie să le respecte pentru a ajunge să trăiască o viață armonioasă. Iată de ce trebuie să știm că rațiunea este una care trebuie să conducă voința și nu invers. Aceasta fiindcă patima este una care nu face decât să fim cât se poate de perturbați în ceea ce privește sensul și expresia finală a libertății. Libertatea este cu adevărat una spirituală sau are șansa să devină spirituală când omul ajunge la nepătimire.

- martiri care mor pentru dreptate,
- martiri care mor pentru o cauză nobilă
- martiri care mor pentru o o viață mai bună
- și în cele din urmă martiri care mor pentru libertate.

Aici am ales să vorbim despre martirii care mor pentru libertate. Trebuie să știm că cel care moare pentru libertate este un martir dar nu un sfânt. Aceasta fiindcă este bine să știm că există o diferență dintre martiri și sfinți. Un matir poate să moară pentru un ideal politic. Știm de exemplu de cazul scoțianului William Wallace că el a preferat să moară ca martir decât să accepte să trăiască într-o Scoție care era sub stăpânire englezească. Iată prin urmare că au fost și martiri care au murit pentru crezurile lor politice. Aceasta fiindcă după cum am spus idealul omului poate să fie și unul de natură politică. Pentru scopul acestei cărți trebuie să definim faptul că în nici un fel nu vom vorbii de martirii politici care au idealuri politice ci vom vorbii de creștinii ortodocși care au idealul libertății ca un bun spiritual și material. Un creștin ortodox care cu adevărat vrea să fie liber în sens spiritual este unul care va face ca să nu se de înapoi de la nici un fel de nevoință care în cele din urmă îl duce la nepătimire care este eliberarea de robia patimilor și a păcatelor.[125]

Din toate cele spuse mai sus am vorbit despre faptul că libertatea este un fapt care definește existența de pe pământ a omului sau mai bine spus ar trebuii să o facă. Însă sunt unii care și-ar putea ridica întrebarea: este libertatea un lucru care există și în lumea de dincolo? Dacă există atunci care este diferența dintre libertatea pe care o trăim aici pe pământ și libertatea pe care o vom trăi pe lumea de dincolo? Realitatea este că după cum știm această lume este numai o copie vagă a ceea ce este raiul și iadul. Aceasta fiindcă după cum am spus această lume este una de tranziție. Suntem în această lume într-o stare de tranzit. Aceasta fiindcă vom ajunge să părăsim cu toții această lume. Ceea ce putem deduce din Biblie și din cărțile sfinților părinți este următorul fapt:

1. Raiul este un loc al libertății totale și veșnice;
2. Iadul este un lor al sclaviei veșnice și totale.

Este evident după sfinții părinți ai creștinismului ortodox că cei care vor merge în rai se vor bucura de o libertate deplină, în timp ce cei care vor ajunge în iad vor fi sclavi veșnici ai diavolului. Iată de ce este bine să știm că libertatea de aici din această lume este numai una de tranziție. Ea va ajunge să fie trăită deplin numai în rai. Raiul este un loc în care sentimentul libertății și libertatea însești este trăită la maxim. Că există un maxim de libertate nu este nici o îndoială. Aceasta fiindcă după cum am spus libertatea din această lume este numai una relativă raportat la lumea de dincolo. Trebuie să fim mult mai deschiși spre libertate și să ne dăm seama de ceea ce implică ea. Suntem cu toții în căutarea libertății dar nu suntem persoane care ne ridicăm problema dacă această libertate este veșnică. Aceasta fiindcă după cum am spus suntem mult prea obișnuiți să gândim libertatea ca ținând numai de categoriile acestei lumi.[126]

Este evident că libertatea este un fapt care poate să fie trăită numai în comuniune cu semenii noștrii. Aceasta fiindcă după cum am spus este bine să știm că libertatea este un fapt care ne face să fim deschiși spre ceea ce are loc în jurul nostru. Putem să spunem că suntem cu adevărat liberi dacă familia și rudele noastre sunt captive și nu știu ce este libertatea? Fără doar și poate că nu. Aceasta fiindcă după cum am spus libertatea este un sentiment contagios. Este cu adevărat greu să te simți liber când cei pe care îi iubești sunt lipsiți de libertate. Iată de ce întotdeauna trebuie să știm că exisă o dimensiune colectivă a libertății. Filosoful roman Seneca spunea la un moment dat că: “nimeni nu este liber dacă este sclav corpului.” Deși aceste vorbe au fost spune cu mulți ani în urmă, în antichitate, realitatea este că ele sunt actuale pentru zilele noastre. De ce sunt actuale aceste cuvinte? Sunt actuale fiindcă trăim timpuri în care sunt din ce în ce mai mulți care sunt sclavi ai trupului. Cum se manifestă această sclavie a trupului. Se manifestă printr-un accent și un interes exagerat asupra trupului:

1. Interesul cu ce vom mânca,
2. Interestul cu ce vom bea,
3. Inerestul cu ce ne vom îmbrăca,

---

[125] Andrei Andreicuț, *Dinamica despătimirii* (Alba Iulia, 2001).

[126] Gânditorul Mircea Eliade spunea că: “libertatea înseamnă înainte de toate autonomie, certitudinea că ești bine înfript în realitate, viață, iar nu în spectre sau dogme.” Din aceasta trebuie să înțelegem că oamenii liberi nu sunt unii care ajung să gândească dogmatic la libertate fără să ajungă să o cunoască cât se poate de empiric și de pragmatic. Am putea spune că libertatea este la fel de bine o realitate pragmatică. Ese o realitate prgmatică fiindcă ea ne face să fim deschiși și atenți cu imediatul din jurul nostru. Iată de ce trebuie să știm că libertatea este o realitate ce ne face să fim atenți cu viața noastră. Aceasta fiindcă după cum am spus există o tânjire inconștientă în viața fiecăruia după libertate. Prin atenție cu viața noastră în cele din urmă vom ajunge să facem din tânjirea noastră după libertate dintr-un lucru inconștient un lucru conștient.

4. Interesul sub ce acoperiș vom sta.

Iată prin urmare că sunt mai multe lucruri care ajung să ne facă robi acestui trup. Nu trebuie să neglijăm trupul este adevărat, dar la fel de bine nici nu trebuie să supra-evaluăm trupul. Nu trebuie să supra-evaluăm trupul fiindcă este bine să știm că trupul are un rol limitat în viața noastră. Are un rol limitat fiindcă el este unul care în cele din urmă trebuie să existe în armonie cu sufletul. Am pute spune că ortodoxia aceasta înseamnă: o armonie a sufletului cu trupul. Ambele aceste lucruri sunt importante însă nu trebuie să uităm că trupul este muritor. Pentru aceasta trebuie să fim preocupați de sufletul mai mult. Sufletul este cel care după cum ne spun sfinții părinți va trece dincolo în lumea îngerilor. Iată de ce el este unul care am putea spune că va ajunge la starea de deplină eliberare. Trebuie să știm că moartea este la un anumit nivel o eliberare a sufletului din granițele acestei lumi. Această lume pe care noi o credem absolută vom vedea că este numai o lume de tranzit. Aceasta fiindcă casa noastră sau mai bine spus menirea noastră ultimă este lumea de dincolo. Cu toții voim să știm ce ne așteaptă pe lumea de dincolo. Adevărul este că Dumnezeu Tatăl a lăsat ca ceea ce ne așteaptă pe lumea de dincolo să fie în mare parte determinat de modul în care ne-am dus viața în această lume. Prin cele pe care le-am spus trebuie să înțelegem că lumea de aici este limitată de anumite fapte. Ei bine prin moarte în cele din urmă am ajunge să tărim liberi și eliberați de constrângerile acestei lumi. Moartea prin urmare este dramatică numai pentru trup care va fi dat pământului unde va putrezi. În schimb sufletul va trăi moartea ca pe o eliberare de constrânegrile și realtivismul lumii de aici.[127]

Prin urmare putem să ne dăm seama că viața este fără doar și poate un fapt care prespune libertate. Ceea ce trebuie să știm este că există o diferență dintre modul în care trup ajunge să perceapă libertatea și modul în care sufletul ajunge să perceapă libertatea. Aceasta fiindcă aceste două lucruri sunt cât se poate de diferite în natura lor. Știm că trupul este material în timp ce sufletul este imaterial. Iată de ce deși pentru trupul moartea este un lucru tragic ei bine pentru suflet în cele din urmă moartea este mai mult o eliberare. Este o eliberare fiindcă după cum am spus există o mare diferență dintre trup și suflet. Că să demonstrăm aceasta am spus că cineva se poate afla cu trupul într-o închisoare dar cu sufletul să fie deplin liber. Aceasta mai ales dacă acea persoană știe că este nevinovată pentru fapta pentru care a ajuns să fie închisă. Că sunt și cazuri de persoane care au ajuns nevinovate în spatele gratiilor nu este nici o îndoială. Iată de ce trebuie să fim conștienți de diferența dintre libertatea trupului și libertatea sufletului. Este adevărat că pentru unii libertatea poate la fel de bine să fie una care aduce frică. De ce să aducă frică libertatea? Iată ce ne spune în acest sens scriitorul Geropge Bernard Shaw: "libertatea înseamnă răspundere, de acea marea majoritate a oamenilor se tem de ea." Din aceasta trebuie să înțelegem că trebuie să avem curajul să ne asumăm libertatea. O libertate neasumată în cele din urmă este numai o libertate falsă.[128]

Adevărul este că trăim vremuri în care libertatea a ajuns să fie gândită în termenii publicității. Pentru cei mai mulți dintre noi libertatea este un fel de slogan publicitar. Să fie libertatea nimic mai mult sau mai puțin decât un slogan publiciar? Dacă vom sta și vom analiza vom vedea că de multe ori sloganurile publicitare nu ni se potrivesc și nici nu ne definesc. Aceasta fiindcă pentru a ajunge să trăiască cu adevărat libertatea în cele din urmă sloganurile publicitare sunt mult prea puțin. Trebuie să vedem în libertate ceva mult mai mult. Așa se face că în cele din urmă libertatea nu se poate să fie rezumată la un slogan de publicitate. Totuși sunt și mulți alții în zilele noastre care ajung să fie definiți de sloganurile publicitare și pentru ei libertatea nu este nimic mai mult de ceea ce promovează diferitele firme în clipurile lor publicitare. Aceasta fiindcă după cum am spus lumea de azi tinde să fie pragmatică și nu este o lume care vrea să filosofeze despre libertate. Pentru omul pragmatic din zilele noastre după cum am spus libertate înseamnă: a avea ce să mănânci, a avea ce să bei, a avea cu ce să te îmbraci și a avea unde să locuiești. Aceasta ca să spunem pe scurt care sunt cerințele pragmatice ale omului de azi. Realiatea este că după cum am putut vedea libertatea este mult ma mult decât un sentiment al pragmaticului. Este mult mai mult decât un sentiment al pragmaticului fiindcă ea este una care ne face să fim deschiși spre

---

[127] Dimitrios Athanasiou, *Moartea și viața dincolo de mormânt* (Galați, 2015).

[128] Ceea ce ne spun psihologii este că cu adevărat cei care sunt vinovați de fapte rele de cele mai multe ori nu își asumă aceste fapte sau mai bine spus nu vor să fie responsabili de ceea ce au făcut. Iată de ce este bine să știm că există anumite limite ale libertății. Aceasta fiindcă după cum spunea Shaw o libertate neasumată sau mai bine spus o libertate ireponsabilă nu este în nici un fel o libertate în adevăratul sens la cuvântului. Este bine să știm că în această viață trebuie să ne asumăm responsabilitate pentru faptele noastre. Realitatea este că oamenii tind să își asume responsabilitatea numai pentru faptele bune pe care le fac pe când pentru faptele rele în cele mai multe situații ei ajung să dea vina pe alții sau pe cei din jur. Trebuie să ne asumăm responasabilitatea pentru faptele noastre chiar dacă sunt rele fiindcă numai în acest mod în cele din urmă dăm dovadă de demnitate și la fel de bine numai în acest mod în cele din urmă ne putem pocăi. Nu ai cum să te pocăiești în fața lui Dumnezeu dacă nu ți-ai asumat resposabilitatea pentru păcatele și greșelile pe care le-ai comis.

lumea duhovnicească. Sunt călugări care de bună voie s-au închis între pereții unei mănăstiri fără să simtă că nu sunt liberi. Cum se poate ca cineva să părăsească un oraș mare sau lumea în general cu toate ofertele și atracțiile ei pentru ca în cele din urmă să ducă o viață de închidere totală? Ceea ce nu știe omul de azi este că atunci când omul devine conștient de existența lui Dumnezeu ei bine percepția asupra lumii din jur este cât se poate de deferită. Este diferită fiindcă omul ajunge să vadă numai ceea ce ține de Dumnezeu și în nici un fel nu mai este unul care se raportează la ceea ce există în jurul lui. Sunt mai mulți sfinți care fiindcă au ajuns conștienți de existența lui Dumnezeu au ajuns să vadă lumea din jur ca fiind o mare deșertăciune. De fapt chiar și o cântare de la slujba înmormântării din cutul ortodox spune aceasta: "deșertăciuni sunt toate cele omenești care nu rămân după moarte." Trăim cu iluzia că vom duce cu noi tot ceea ce avem după moarte. În realitate vom duce cu noi după moarte numai faptele bune pe care le-am făcut. Iată de ce este bine să știm că trebuie să ne eliberăm de tot ceea ce este rău și de tot ceea ce este deșertăciune. Că suntem mulți care suntem aștrași de deșertăciunile lumii din jur nu este nici o îndoială. Suntem atrași de erotism și sex, de fuga după bani și averi, de dorința și de setea de putere și de ranguri înalte etc. Toate acestea credem noi că ajung să definească libertatea noastră. Ei bine un călugăr care este iluminat de harul lui Dumnezeu Tatăl va ajunge să vadă toate aceste lucruri ca fiind deșertăciuni și el va renunța la aceste lucruri care nu fac decât să ofere o libertate iluzorie.[129]

Filosoul roman Marcus Tullius Cicero spunea că: "libertatea este o posesiune de o valoare nestimabilă." Ei bine trebuie să știm că pentru omul pragmatic și materialist din zilele noastre cu adevărat libertatea înseamnă dincolo de toate un fapt cât se poate de concret. A face ce vrei în acele din urmă este cu adevărat considerat pentru mentalitatea din zilele noastre un lucru care definește sensul libertății noastre. Înseamnă a face ce vrei în cele din urmă adevărata libertate? Moraliștii creștin ortodocși sunt cât se poate de exacți în acest sens: libertatea înseamnă dincolo de toate a face ceea ce se cuvine. Trebuie să facem ceea ce se cuvine mai mult decât a face ceea ce vrem. Aceasta fiindcă sunt și multe cazuri în care una ne spune inima noastră și alta ne spune mintea noastră. A face ceea ce trebuie este în cele din urmă un fapt care definește sensul vieții noastre. Aceasta fiindcă trebuie să știm că fiindcă suntem ființe umane în cele din urmă vom ajunge să ne dăm seama că viața de colectvitate este una care nu se rezumă numai la noi. Sunt mult mai multe fapte pe care trebuie să le avem în vedere și de care trebuie să ținem cont. Sunt unii care fiindcă sunt foarte individualiști sunt unii care țin numai de ceea ce le place lor să facă și nu țin cont de cei din jur. Iată că este bine să știm că libertatea este un fapt ce ne deschide spre cei din jur. Ne deschide față de cei din jur fiindcă prin libertate în cele din urmă înțelegem că sunt lucruri care nu se cuvine să le facem pentru a nu leza libertatea altora și sunt lucruri care se cuvine să le facem. Iată ce am spus că una este libertatea pe care ajungem să o trăim la nivel personal și alta este libertatea pe care ajungem să o trăim la nivel colectiv. Trebuie să știm că aceste feluri de liberate sunt cât se poate de distincte și nu trebuie să le confundăm. A fi liber în sens comunitar înseamnă de cele mai multe or a pune interestul celor mulți mai presus de propriul interes. Iată de ce este bine să știm despre care sunt implicațiile esențiale ale libertății nu numai la nivel personal ci și la nivel comunitar.[130]

Încă de la începutul său creștinismul ortodox a pus accent pe libertatea omului. În acest sens mântuirea în rai sau damnarea în iad este un produs al libertății omului. Omul este în cele din urmă liber să opteze în spre rai sau iad sau în spre mântuirea și damnare. Este adevărat că în mod logic nimeni nu optează pentru iad, totuși, realitatea este că deși psihologic nimeni nu optează pentru iad sunt destui de mulți cei care prin faptele lui demonstrează acest lucru. Crimele, violența, sadismul, perversiunea, răutatea etc sunt fapte care sunt unele care confirmă că din libertate o persoană a optat spre iad. Este adevărat că fiindcă trăiasc în această lume nici unul dintre cei răi nu vor crede că vor ajunge în iad. Aceasta fiindcă ei trăiasc cu iluzia că viața pe acest pământ este veșnică. Realitatea arată cu totul altceva. Suntem muritori și trecători pe acest pământ. Iată ce spunea în acest sens filosoul român Petre Țuțea: "libertatea eu o asemăm cu o frânghie agățată de undeva, sus. Te poți urca pe ea la cer, participând la actual mântuirii creștine, sau te poți coborî pe ea în întuneric." Aceasta este una dintre cele

---

[129] Daniel de la Rarău, *Duhul lumesc. Cum scăpăm de grijile lumii. Grija pentru mântruirea sufletului* (Editura Agaton, 2012).

[130] Scriitorul Liviu Rebreanu spunea că: "libertatea este cea mai mare nenorocire pentru poporul care nu-i copt să o aibă." Din aceasta înețelegm că pentru a fi cu adevărat liber și pentru a știi ce înseamnă libertatea un popor, trebuie să fie matur. Sunt multe popoare care deși sunt numeroase și puternice nu sunt mature. Sunt popoare care au crezut că prin a declanșa război asupra celor din jur în cele din urmă își manifestă libertate. Ei bine, este evident că libertatea este un fapt care prespune cu sine maturitate. Numai cel matur în cele din urmă știe ce este libertatea fiindcă el din libertate va face alegerile și posibilitățile potrivite. Este bine să știm că aceasta este ceea ce am putea denumii ca *dimensiunea psihologică a libertății*. Aceasta fiindcă după cum putem să ne dăm seama libertatea este și un act cognitiv. Este și un act cognitiv fiindcă ea ne face să știm să estimăm lucurile la rece. Sensul maturității este să ne facă să privim libertatea mai profund și să vedem ce înseamnă ea de fapt pentru noi.

mai succinte definiții ale libertății în plan eshatologic. Trebuie să știm că libertatea este fără doar și poate o realitate care ne face să fim cât se poate de deschiși spre rai sau spre iad. Aceasta fiindcă mai toate acțiunile noastre din această lume în cele din urmă au un sens ehstologic. Devine evident că trebuie să ne asumăm faptele pe care le facem pentru ca în acest fel să ajungem să moștenim raiul. Pentru a ajunge în rai orice faptă bună pe care am făcut-o, orice gând bune pe care l-am spus și orice cuvânt bun pe care l-am rostic în cele din urmă contează.[131]

Despre Fericitul Ieronim știm că s-a retras într-o peșteră din Beteelm unde a trăit mai mult de 30 de ani. Se spune că în fiecare dimineață Ieronim vorbea cu Iisus.

- Bună dimineața Iisuse.
- Bună dimineața.
- Iisuse care Te-ai născut pe paie ce pot să îți dăruiesc eu Ție?
- Ce voiești să îmi dai?
- Să îți dăruiesc căldură să te încălzești?
- Ieronime, toate alte tale, ale lumi, le am.
- Să îți dăruiesc scrierile mele?
- Ieronime, toate ale tale, ale lumii le am.
- Să îți dăruiesc inteligența mea?
- Ieronime, toate ale tale, ale lumii le am.
- Să își dăruiesc iubirea mea?
- Ieronime, toate ale tale, ale lumii le am.
- Să îți dăruiesc elocința mea?

-Ieronime, toate ale tale, ale lumii le am.

- Atunci poate am să îți dăruiesc tot ceea ce posed eu?
- Ieronime, toate ale tale ale lumii le am.
- Iisuse atunci să îți dăruiesc cântările mele de laudă?
- Ironime, toate ale tale, ale lumii le am.
- Atunc Iisuse să îți dăruiesc credința mea?
- Ieronime, toate ale tale, ale lumii le am.
- Iisuse să știi că M-ai spus într-o mare încurcătură.
- De ce?
- Fiindcă toate pe care au vreau să ți le dăruiesc tu le ai deja.
- Asta așa este.
- Atunci ce aș putea să îți dăruiesc.
- Ar fi ceva pe care nu ai putea să îmi dăruiești.
- Îți dăruiesc orice îmi ceri Iisuse.
- Ei bine Ieronime îți voi spune că trebuie să îmi dăruiești pe care eu nu îl am de la tine.
- Ce este Iisuse?
- Păcatele tale.
- Păcatele mele?
- Da Ieronime.
- Dar ai tu nevoie de păcatele mele?
- Da Ieronime.
- De ce?
- Ieronime, dă-mi păcatele tale! Eu pentru asta am venit, să ridic păcatele lumii, să dăruiesc libertate, să dăruiesc viață, să dăruiesc bucurie oamenilor.
- Acum înțelg Iisuse.

Întâmplarea de mai sus este una care ne spune că trebuie să știm că sunt și mulți care au evlavie la Iisus și vor să îi ofere lui Iisus mai multe lucruri pe când în realitate ei uită să îi ofere păcatele lor lui Iisus. Dacă nu îi oferim păcatele noastre lui Iisus în cele din urmă nu ne putem vindeca de ele.[132]

---

131 Nicolae Velimirovici, *Piramida raiului* (București, 2013).
132 Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos și restaurarea omului* (Sibiu, 1943).

Devine evident că păcatul este unul pe care Iisus îl vrea de la noi. De ce? Fiindcă păcatul este unul care vine de la diavol și el este cel care dacă nu este renunțat la el în cele din urmă îi dă diavolului drepturi asupra noastră și ne face să moștenim iadul pe care diavolul a ajuns să îl dețină primul. Este evident că trebuie să fim cât se poate de deschiși cu faptul că Iisus vrea păcatul nostru. În acest sens creștinismul ortodox nu forțează pe nimeni să ofere păcatul lor la Iisus. Nu forțează pe nimeni fiindcă după cum am spus păcatul este un fapt pe care omul trebuie să îl ofere din libertate lui Iisus. Numai făcând așa în cele din urmă omul va ajunge să se elibereze pe păcat. Cum poate omul să se elibereze de păcat? Ei bine, adevărul este că omul poate să se elibereze de păcat fiindcă dacă el ajunge să își spovedească păcatele în cele din urmă lasă liberă să acționeze harul lui Dumnezeu asupra lui. Este evident că trebuie să fim mult mai conștienți că păcatul deși aduce o oarecare dulceață el nu face decât să ne plaseze într-o lume iluzorie. Este luma iluzorie că viața poate să fie trăită și fără de Dumnezeu și la fel de bine și fără de moaralitate. Ține de noi în cele din urmă să ajungem să ne eliberăm de păcat. Vom face aceasta dacă vom ajunge la concluzia că păcatul este neciv. Noi nu vedem cu dracii ne induc și de fentează pentru a ajunge să păcătuim dar sfinții părinți au fost cei care au văzut diavoli care îi duceau în păcat pe diferite persoane. Iată de ce este bine să credem cuvintelor sfinților părinți. Acolo unde acționază diavolii, ceea ce trebuie să știm este că nu mai există libertate. Există doar o falsă libertate sau mai bine spus iluzia libertății. Dracii știu foarte bine că omul iubește libertatea fiindcă la cine nu i-ar place să fie liber? Tocmai de acea ei își folosesc viclenia pentru a crea omului un fel de stare de iluzie a libertății pe care o conferă păcatul. Dracii sunt cei care ne sugrerează că creștimsul ortodox este mult prea restrictiv: trebuie să fi un om moral, să postești, să te rogi, să mergi la biserică, să faci fapte bine etc. Ei bine toate aceste lucruri sunt unele care îți sistează adevărata libertate.[133]

După cum am spus în rândurile de mai sus este foarte adevărat că de multe ori libertatea este un fapt care este cu adevărat un act de eroism. Este un act de eroism fiindcă trebuie să știm că mai ales într-un sistem totalitar și tiranic în cele din urmă este foarte greu să militezi pentru libertate. Iată de ce trebuie să știm că libertatea este fără doar și poate un fapt care ține de modul în care ajungem să o câștigăm. Libertatea este cea care ne facem să fim plini de entuziasm când voim să facem ceea ce ne place. Dar mai crează în noi libertatea stări de entuziasm când trebuie să facem lucruri care nu ne plac? Adevărul este că sunt mulți care sunt plini de entuziasm când vine vorba să facă răul dar în nici un fel nu mai sunt plini de entuziasm când când vine vorba să facă binele. Aceasta fiindcă după cum am spus în rândurile de mai sus dracii sunt cei care pot să instige în om mai multe sentimente de iubire față de păcat și față de rău. După cum am spus dracii pot să îl influențeze pe om dar în nici n fel ei nu pot să îl constrângă. Totuși, sunt și mulți care sunt extrem de entuziaști în libertatea lor de a face binele. Printre acești oameni trebuie să ne numărăm și noi. Entuziasmul de a face binele din libertate poate să apară în creștinul ortodox pe fondul că el știe că în acest mod în cele din urmă își va câștiga mântuirea.[134]

Iată prin urmare care este sensul și dimensiunea eshatologică a libertății: din libertate omul trebuie să ajungă să lucreze la propria lui mântuire. Este adevărat că mântuirea nu este o problemă a propriului individualism ci la fel de bine ea este o realitate a ceea ce am putea denumii ca lucrarea în comun la mântuirea. Cum se poate să lucrăm în comun la propria noastră mântuire. Știm că creștinismul ortodox are două feluri de rugăciune:

1. Rugăciunea în privat
3. Rugăciunea publică.

Ei bine trebuie să știm că în rugăciunea în privat în cele din urmă ne rugăm și ne aducem aportul nostru personal la propria mântuire. Prin rugăciunea publică dintre care cea mai importantă este rugăciunea de la liturghie în cele din urmă ajungem să ne rugăm unii pentru alții pentru mântuire. Aceasta fiindcă după cum am spus este foarte important să ne rugăm unii pentru alții. A ne ruga unii pentru alții și pentur mântirea celor din jur nu este numai un act de iubire supremă ci la fel de bine este și un act de solidaritate. Dacă este să privim la

---

133 Danion Vasile, *Tinerii și sexualitatea. Păcate noi, păcate vechi* (Editura Egumenița, 2005).

134 Este bine să știm că în sens creștin ortodox mântuirea nu poate să nu fie câștigată decât numai prin libertate. A ceasta fiincă nu poate să fie conbceput să mântuirea este câștigată cu forța. Dumnezeu Tatăl adevărul este că nu duce pe nimeni cu forța în rai. Iată de ce este bine să știm care este sensul mântuirii și de ce este bine să ținem la mântuirea și modul liber de a fi câștigată. Iată de ce după cum am spus și am evidențiat în rândurile de mai sus în nici un fel nu trebuie să considerăm că libertatea este una care este predestinată de Dumnezeu. Dumnezeu Tatăl nu predestinează pe nimeni la mântuire dar cere ca omul să lucreze constant la propria lui mântuire. Că sunt mulți care nu vor să lucreze la propria lor mântuire nu este nici o îndoială. Nu este nici o îndoială fiindcă mințile lor sunt întunecate și nu vor să știe de existența lui Dumnezeu și nici nu vor să îl slujească pe Dumnezeu. Dacă este să ne gândim că o treime din îngerii lui Dumnezeu au ales renunțe la Dumnezeu credem că avem o imagine cât se poate de clară a ceea ce voim să evidențiem aici.

lumea din jurul nostru vom vedea că solidaritatea este una din ce în ce mai lipsă. Devenim din ce în ce mai puțin solidari unii cu alții fiindcă ținem și credem numai ceea ce este în propriul nostru interes. Ceea ce ne spun sfinții părinți este că rugăciunea pe care o facem unii pentru alții în cele din urmă dă rezulate. Dă rezultate fiindcă Dumnezeu nu vede mântuirea ca o afacere individuală ci mai mult ca una de comuniune. Libertatea și comuniunea trebuie să se îngemene sau mai bine spus să fie două lucruri care sunt complementare una alteia. Iată de ce este bine să ne rugăm unii pentru alții pentru mântuire. Trebuie să ne rugăm pentru mântuira celor din jur fiindcă după cum am spus numai în acest fel îi demonstrăm lui Dumnezeu că nu suntem egoiști. Aceasta fiindcă după cum am spus este bine să știm că rugăciunea de mântuire este un fapt care este dovada supremă a libertății pentru noi creștinii ortodocși. Este dovada supremă a libertății fiindcă noi îi spunem lui Dumnezeu că îi iubim pe semenii noștrii și voim ca ei să ajungă în cealaltă lume dimpreună cu noi în rai. Este cu adevărat un lucru trist dacă noi ajungem în rai și părinții, rudele și prietenii noștri nu o fac. Libertatea este eshatologică fiindcă ea este una pe care o vom trăi deplin numai în lumea de dincolo. În această lume libertatea este una limitată fiindcă ea nu este veșnică. Suntem liberi în această lume dar libertatea noastră este mărginită de faptul că într-o zi vom murii și vom părăsii această lume. Iată de ce am ales să vorbim de perspectiva ehatologică a libertății.[135]

CONLUZII

Cartea noastră despre libertate se aproprie de final. Am dorit să facem în această carte un fel de meditație creștin ortodoxă pe tema libertății într-o lume care este din ce în ce mai confuză cu privire la libertate. Aceasta fiindcă sunt multe persoane care nu sunt interesate de libertate dar sunt cât se poate de tupeiste în a ajung să îi influnețeze pe cei din jur cu privire la libertate. Iată de ce este bine să știm că atunci când vorbim de libertate trebuie să fim mult mai preacauți. Trebuie să fim mai precauți fiindcă trebuie să știm conștienți de dimensiunea persoanlă a libertății. Am vorbit în această carte de două dimensiuni ale libertății:

1. Dimensiunea personală a libertății,
2. Dimensiunea colectivă sau comunitară a libertății.

Este bine să știm că există o dimensiune comunitară a libertătii. Aceasta fiindcă cu toți facem parte dintr-o anumită comunitate. Această comuniate poate să fie mai mare sau mai mică. Prima noastră comunitate este formată de familia și de rudele noastre. A doua comunitate este formată de prietenii și colegii noștrii. A treia comunitate este formată din satul sa orașul în care locuim. Mai apoi urmează județul, țara și continentul. Iată prin urmare că sunt mai multe comunități în care ajungem să trăim viața noastră. Putem să fim liberi în timp ce știm că familia și rudele noastre sunt lipsite de libertate? Fără doar și poate că nu. Când familia și rudele noastre nu sunt libere ceva este captivi dimpreună cu ele.[136]

Am vorbit în această carte despre păcatul tiranei și al totalitarismului care sunt două forme în care este suprimată parțial sau total libertatea omului. Aceasta fiindcă după cum am spus este bine să știm că liberatea este un fapt care ține de ființa cea mai profundă a omului și orice om sănătos suferă când nu mai are libertate sau când nu mai este liber. Iată de ce este bine să știm că libertatea în sens ontologic este una care de multe ori presupune antagonia. Nu toți cei din jurul nostru trebuie să aibă aceleași păreri și opinii ca noi. Totuși, sunt și mulți care sunt de părere că în nici un fel antagonia și diferențele de opinie nu trebuie să existe. Aceștia devin de cele mai multe ori partizanii tiraniei. Omul liber ajunge să își manifeste libertatea prin faptul că luptă împotriva tiraniei. Este de datoria creștinilor ortodocși să ia titudine împotriva celor care submineează libertatea și fac să nu mai există libertate în jurul lor. Sunt mai multe mentalități bolnave care nu acceptă că alții pot să gândească diferit. Aceasta este de fapt una dintre motivațiile pentru care constat în istoria lumii dictaturile și tiraniile au loc. Nu se poate să remarcăm aici că dictatura și tirania este una care de cele mai multe ori este în esența ei drăcească. Aceasta fiindcă după cum am spus prin natura și prin ființa ei ființa umană tinde să fie liberă sau mai bine spus

---

135 Ilie Măcar, *Sfârșitul omului și al lumii între adevăr și utopie. Eshatologie și erezie* (Iași, 2014).

136 Când cei dragi nu au libertate în cele din urmă și pentru noi libertatea devine numai o iluzie. Iată ce spunea în acest sens gânditorul Sorin Cerin: "libertatea este prin excelență o iluzie la fel de mare ca și moartea, voința sau destinul la care în mod voit sau nevoit, conștient sau subconștient se raportează în fecare frântură de clipa ființa umană." Prin urmare este bine să știm după cum am evidențiat în paginile acestui volum, că fără doar și poate libertatea este de multe ori o iluzie. Când omul este sub influența dracilor el trăiește cu iluzia libertății. Nu a fost nazimsul și comunismul un fel de iluzie a libertății pentru marea majoritate a oamenilor secolului al XX-lea? Fără doar și poate că da. Au fost mai multe ideologii sociale și politice care au fost inspirate de draci și pentru aceasta de mai multe ori în istorie omul a ajuns să trăiască cu iluzia libertății.

are nevoie să fie liberă. Când nu mai este liberă ființa umană suferă. Sunt mulți dictatori și tirani care sumt o plăcere tiranică de a îi vedea pe supușii lor sclavi și ca unii care nu au nici un fel de libertate. Că sunt mai multe feluri în care omul se rapotează la libertate nu este nici o îndoială. Aceasta fiindcă aproape fiecare popor ajunge să își creeze o imagine și o experiență proprie a libertății. Iată ce spunea în acest sens gânditorul Heinrich Heine: "englezul iubește libertatea ca pe soția lui legitimă; francezul iubește libertatea ca pe o aleasă a inimii; germanul iubește libertatea ca pe o bătrană bunică." În istorie adevărul este că dintr-o mare masă de posibilități în cele din urmă fiecare popor a ajuns să aibă o înțelegere etnică a libertății. Această înțelegere etnică a libertății este una care arată faptul că libertatea are o dimensiune diversă. Este cât se poate de greu de conceput să libertatea nu este diversă în modurile ei de a se manifesta. De fapt fără doar și poate că libertatea presupune diversitate. Este tocmai această diversiate pe care trebuie să o încurajăm. În timp ce oamenii iubitori încurajează diversitatea libertății ei bine oamenii despotici și tiranii suprimă această diversitate. Aceasta fiindcă aceste persoane consideră că numai opiniile lor sunt valabile. Sunt și cazuri în care cei care nu cred ca tiranul și ca dictatorul în cele din urmă ajung să fie exterminați. În istorie au fost mai multe exemple de acest fel. Iată de ce cei mai mari luptători împotriva libertății sunt dictatorii și tiranii.[137]

Adevărul este că în această carte am voit să vorbim mai pe larg despre dimensiunea sufletească a libertății. Aceasta fiindcă după cum am putut vedea există o libertate interioară a omului pe care el poate să o simtă. Sunt în acest sens mai multe cazuri de persoane care sunt cât se poate de conștiente că deși trupul lor este închis în cine știe ce spațiu îngust în cele din urmă sufletul lor este liber. În zilele noastre mai ales în literatura științifico-fantastică s-a ajunge la un asemenea nivel în care oamenii sunt considerați liberi atâta vreme cât pot să își de frâu liber imaginației. Literatura SF este fără doar și poate considerată de unii care o expresie maximă a ceea ce poate să creeze omul. Este adevărat că trebuie să fim cât se poate de conștienți de ceea ce înseamnă libertatea și de modul în care se manifestă ea în sesnul proprei noastre persoane. Sunt mai multe similarități în modul de a înțelege libertatea în zilele noastre și pentru aceasta am putea spune că pentru unii libertatea și înțelegerea ei practică poate să ducă la o apropiere de unele persoane și o depărtare de alte persoane. Aceasta fiindcă după cum am spus libertatea este o noțiune mai complexă decât am crede. Iată ce spunea în acest sens gânditorul Nathaniel Hawthorne spunea că: "ce alta temniță e mai întunecată decât adâncul propriului nostru suflet! Ce temnicer mai necruțător cunoaștem, decât noi înșine?" Afirmațiile lui Hawthorne pot să fie pentru unii cât se poate de șocante fără nici o îndoială. Sunt șocante fiindcă adevărul este că inima omului poate să fie o temniță mai cumplită de cât orice lagăr de exterminare din lume. Cum este posibil una cu aceasta? După cum știm Iisus prin botez ajunge să se nască în sufletul oricătui creștin ortodox. Cum se face atunci când sunt mai mulți care ajung să nu mai pună nici un preț pe credința în Iisus? Nu este depărtarea de Iisus un mare întuneric? Fără doar și poate că da. Iisus a fost cât se poate de explicit cu acest fapt când a spus că: "căci dinăuntru, din inima omului, ies gândurile rele, curviile, furturile, crimele, adulterele, lăcomia, răutatea, înşelăciunea, depravarea, ochiul rău, blasfemia, mândria şi prostia! Toate aceste rele ies dinăuntru şi ele îl spurcă pe om!" (Marcu 7, 21-23).[138]

Sunt mai multe persoane care trebuie să spunem că au o înțelegere destul de superficială a libertății. Aceasta fiindcă ei fiindcă sunt persoane superficiale în cele din urmă sunt unlele care consideră că libertatea este una care se determinată de voința mulțimii. În acest sens ceea ce ese popular în cele din urmă este și adevărata libertate. Să fie lucrurile chiar așa? Vom vedea că nu. Trebuie să ținem cont că libertatea este un lucru mai complex și este posibil ca ea să fie cunoscută de multe ori numai de un mic număr de oameni. Aceasta fiindcă este bine să știm că libertatea adevărată nu este una care are un garant în ființa omului ci mai mult în ceea ce îl privește pe Dumnezeu Tatăl. Ceea ce am vorbit și ceea ce am voit să îl sensibilizăm pe cititor în aceste rânduri este faptul că libertatea omului este una relativă și că numai libertatea lui Dumenzeu Tatăl este una absolută. Aceasta fiindcă este bine să știm că libertatea nu poate să îl aibă criteriu ultim și final numai pe om. Sunt din ce în ce mai mulți care vor să vadă libertatea numai în termenii umaniști. Nu a fost umanismul unul care a ajuns să definească

---

[137] Wilhelm Leibniz von Gottfied, *Teodiceea* (Iași, 1997).

[138] Iată că sunt și unii care în loc să îi facă loc lui Iisus în inima lor preferă să nu o facă. Îna cest mod în cele din urmă libertatea dispare din sufletul omului și în acest suflet ajunge să locuiască întunericul dracilor. Acest întuneric al dracilor se mnaifestă prin a face răul în toate formele lui. Dacă este să privim la istoria umană vom vedea că răul a ajuns să fie făcut sub mai multe forme sau mai bine spus sub toate formele lui. Nu există o formă de rău care să nu fi fost dusă la îndeplinire în istoria umană. Nu ne place să recunoșatem dar adevărul este că de la blasfemie la crimă și genocid omul a făcut mai toate relele pe care a putut să le imagineze. Trebuie să fim mult mai atenți cu acest întuneric care poate să se sălășluiască în inimile noastre fiindcă după cum am spus el este unul care ne face să fim cât se poate de refractari cu idea binelui. Am vorbit în aceste rânduri că binele se manifestă cel mai bine prin libertate. Când vorbim de întuneric sufletesc nu vorbim de unul fizic ci de unul spiritual.

libertatea ca fiind un ideal al său? Nu garantau primii umaniști italieni să ei sunt cei care dețin adevăratul sens al libertății și că nu se poate vorbii de libertate dincolo de umanism? Ei bine, trebuie să știm că libertatea este mult mai mult decât un ideal umanist. Este mult mai mult decât un ideal umnist fiindcă ea ne face să fim cât se poate de conștienți de ceea ce înseamnă sensul etern al libertății. Libertatea prin urmare este una care trebuie să fie înțeleasă în expresia ei finală. Expresia finală a libertății nu este una umansită care se referă numai la om ci la fel de bine ea este una care se referă numai la Dumnezeu Tatăl. Prin urmare modul în care Dumnezeu Tatăl ne inspiră prin sfinți sau prin inspirație personală este în cele din urmă un fapt care ne face să fim cât se poate de aproape de a înțelege care este sensul adevărat al libertății. Libertatea este în acest sens un fapt care ne duce în spre Dumnezeu și spre experiența existenței Sale. Este bine să știm în acest sens că creștinismul ortodox este unul care ne face să considerăm libertatea ca fiind una autentică numai în raport cu Dumnezeu și cu existența Lui. Iată că trebuie să știm sensul și destinația ultimă a libertății. Libertatea este un lucru care vine de la Dumnezeu și prin urmare am face cea mai greșală să nu mai ajungem să o legăm de Dumnezeu Tatăl și de existența Lui. Sunt din ce în ce mai mulți care nu vor să știe despre aceasta și nici nu vor să lege libertatea de Dumnezeu Tatăl. Este fără doar și poate un lucru care în cele din urmă ne duce la întuneric. Nu duce la întuneric fiindcă nu ne mai ține în lumina spirituală a libertății care vine de la Dumnezeu.[139]

După cum spun mai mulți filosofi și gânditori libertatea este una care paradoxal ne face să ne simțim limitele. Cum să ajungem să ne simțim limetele? Ajungem să ne dăm seama că libertatea ne spune despre cine suntem noi cu adevărat. Aceasta fiindcă putem să vedem modul în care acționăm și modul în care privim lucrurile. Iată de ce este bine să știm că libertatea este una care se leagă de noțiunea de limită. Cum se poate face aceasta? Trebuie să știm că suntem liber să bem cât de multe alcool. Totuși libertatea este una care ne spune că deși putem să bem cât de mult alcool voim în cele din urmă nu trebuie să bem alcool până la nivelul de a devenii bețivi. Iată prin urmare că libertatea ne poate face să ne cunoaștem limitele. Aceasta fiindcă după cum am spus trebuie să știm că trebuie să fie anumite limite în ceea ce facem și în ceea ce ese libertatea. Este evident că libertatea este un fapt care ne face să fim mult mai atenți cu prorpiile noastre limitații. Devenim conștienți de propriile noastre limitații fiindcă după cum am spus este bine să știm că putem să facem mai mlte lucruri dar nu toate ne sunt de folos. Nu ne sunt de folos fiindcă sunt multe păcate pe care putem să le facem și pe care trebuie să le evităm. Iată ce spunea scriitorul Andre Gide: "îmi simt mai ales limitele. Și e firesc să fie așa, pentru că nu rămân niciodată, sau aproape niciodată, în mijlocul coliviei; ființa mea năvălește în spre gratii." Avem aici fără doar și poate o expresie cât se poate de autentică a ceea ce este libertatea și a modului în care în cele din urmă libertatea ajunge să fie trăită. Este așa fiindcă după cum am spus libertatea este un fapt care ține de noi și care ne face să ne dăm seama de propriile limitații. Suntem liberi să ne imaginăm orice dar oare cât de multe dintre imagiinațiile noastre în cele din urmă ajung să fie și realitate? Fără doar și poate că sunt puține imaginații dintr-ale noastre care ajung să fie ralizate sau mai bine spus puse în practică. Iată prin urmare că prin imaginație de multe ori ajungem să ne cunoaștem limitele. Este și firesc să fie așa fiindcă după cum am spus imaginația este una care ne spune că suntem ființe finite. Am vorbit în această carte mai mult despre raportul finit și infnit al libertății. Aceasta fiindcă libertatea omului este una finită în timp ce libertatea lui Dumnezeu este una infinită.[140]

De multe ori libertatea este un fapt care ne facă să ajungem să prețuim bunurile pe care le avem noi. Aceasta fiindcă este una să folosim un bun de al nostru în mod forțat și alta este să folosim acest bun în mod liber. Iată de ce în cele din urmă libertatea este un fapt care ne face să ne bucurăm de tot ceea ce avem noi și de toate darurile cu care am fost înzestrați de Dumnezeu. Este bine să știm că Dumnezeu Tatăl vrea să fie într-o sare de dialog cu noi. Această stare de dialog cu Dumnezeu Tatăl a ajungem să o facem prin rugăciune. Când ne rugăm în cele din urmă ajungem să fim liberi și să ne ne dăm seama că este cât se poate de firesc să fim în legătură cu Dumnezeu Tatăl. Pentru cei răi adevărul este că a fi în legătură cu Dumenzeu Tatăl este un lucru nefiresc și care

[139] Hugh J. McCann, *Free will and classic theism: the significance of freedom in perfect being theology* (Oxford, 2016).

[140] Am vorbit în această carte despre faptul că libertatea este un lucru la care orice om aspiră: conștient sau inconștient. Aceasta fiindcă trebuie să știm că libertatea este un fapt care ne definește la un anumit nivel. Iată ce spunea în acest sens sens Alecu Russo: "o libertate, tu ești strigătul lumii, dar nu ești încă credința sa!" Aceasta fiincă după cum am spus sunt mulți oameni care nu sunt conștienți că libertatea este un fapt care ajunge să ne definească sau mai bine spus nu am ajuns să o conștientizăm. Trebuie să conștientizăm libertatea și în acest mod în cele din urmă vom devenii conștienți de cine suntem cu adevărat. Este adevărat că numai în libertate ajungem să știm și să ne dăm seama de cine suntem cu adevărat. Aceasta fiindcă după cum am spus este bine să știm că sunt mai multe gradații ale libertății și ele sunt cele care ne fac să fim mult mai atenți cu viața noastră interioară. Libertatea fără doar și poate că este una care ne descoperă adevărul noastru eu. Cu toții ajungem de multe ori de trăim cu o înțelegere surogat a cine suntem cu adevărat. Numai în libertatea în cele din urmă vom știi ce este cu adevărat propriul nostru eu.

nu este normal. Nu este normal fiindcă Dumnezeu Tatăl este unul care se indentifică cu binele și cu facerea lui. Iată de ce trebuie să știm că nu avem cum să fim în comuniune liberă cu Dumnezeu Tatăl și în același timp să fim și oameni ai răului. Nu suntem oameni ai binelui de multe ori și acesta este fără doar și poate un accident al libertății noastre. Este o eroare de sistem sau mai bine spus o greșală de a ajunge să ne raportăm sănătos și bine la viață.[141]

Se spune că au trăit cândva niște oameni care aveau un fiu pe care îl chema Mediaș.

- Acest copil trebuie să fie crescut fără de nici o grijă, a spus tatăl mamei.
- De ce? A întrebat mama.
- Fiindcă eu mi-am dorit să am un fiu. El este visul meu devenit realitate.
- Bine dacă așa spui tu, așa să fie.

Mediaș era de mic tare dezmierdat și nu-l puneau părinții la nimic. Din pricina aceasta, când s-a făcut mai mare, îl certau, iar Mediaș, de ciudă, i-a omorât cu o măciucă. Și-a luat măciuca și a plecat în codru, ajungând un hoț de temut. Mediaș a ucis mulți oameni. La un moment dat a ajuns să prindă un călugăr bătrân. Părintele călugăr era văzător cu duhul.

- Bătrâne ți-a venit sfârșitul, a început Mediaș.
- Ce vrei să spui?
- Nu mai există nici o șansă de scăpare pentru tine. Te voi ucide.
- Vrei să mă ucizi și pe mine la fel cum i-au ucis pe tată și pe mama ta?
- Nu se poate. De unde știi tu că eu mi-am ucis părinții?
- Dumnezeu mi-a descoperit.

Se spune că în acest moment Mediaș a fost lovit de un duh de pocăință.

- Așa este părinte, mi-am ucis părinții, proprii mei părinți.
- Ai făcut păcate multe.
- Așa este. Nu mai este nici o șansă de mântuire pentru mine.
- Să nu deznădăjuiești fiindcă este păcat.
- Mai există șanse de mântuire pentru mine?
- Te-ai spovedit vreaodată?
- Nu părinte.
- Ei bine ar fi bine să te spovedești.
- Așa am să fac părinte.

Bătrânul călugăr și-a luat patrafirul și i-a citit rugăciunile de spovedanie.

- Uite ce este, ar mai fi o șansă de mântuire pentru tine.
- Care părinte? Fac orice pentru a putea obține iertare de la Dumnezeu. Ț
- Măciuca de măr cu care ai ucis s-o înfigi în pământ și s-o uzi cu apă adusă în gură, mergând în coate și în genunchi, până va înfrunzi și va face mere, plângând într-una fapta ta scârboasă înaintea Domnului.
- Este greu acest canon dar mă voi supune.

Mediaș a făcut după cum i-a spus părintele călugăr. Zi de zi se târa pe brânci până la un izvor cu apă și aducea apă în gură până când mărul a început să înverzească și să dea mere. A ajuns de nu mai avea haine pe el. Toare erau numai zdrențe și tot era numai răni. Într-o zi a trecut pe acolo părintele călugăr.

- Părinte, am făcut după cum ați spus, ce mai trebuie să fac acum?

Părintele s-a uitat la mărul cu fructe și a zis:

- Scutură mărul.

Mediaș a scuturat mărul. Din el au căzut toate merele numai două mere au rămas în măr.

- Știi tu ce sunt acele două mere care au rămas în măr? A spus părintele.
- Nu părinte nu știu.
- Înseamnă că Dumnezeu ți-a iertat toate păcatele doar că păcatul că i-ai ucis pe părinții tăi nu ți l-a iertat.
- Vai părinte ce mă fac? A început să plângă Mediaș.
- Aceste două mere vor cădea numai când vei ajunge să verși lacrimi de pocăință.

Mediaș a început să plângă tare-tare, nemângâiat. Dintr-o dată, merele au căzut, iar el slăbit de suferință ceru bătrânului cea din urmă spovedanie și împărtășirea cu Sfintele Taine. Așa Mediaș cel ticălos prin pocăință primi

141 Timothy Samuel Shah, Jack Friedman, *Homo religiosus? Exploring religios and religious freedom in human experience* (Cambridge, 2018).

iertarea păcatelor lui urâte, dar primi și mântuirea sufletului lui prin dragostea bătrânului sporit și marea purtarea de grijă a lui Dumnezeu.

Avem aici o pildă care ne spune în special de două lucruri esențiale:

1. Că există oameni văzători cu duhul,
2. Că omul se poate pocăi până în ultimul moment al vieții sale.

Iată prin urmare ce înseamnă pocăința. După cum știm pocăința este un lucru fundamenal al spiritualității creștin ortodoxe. Este un lucru fundamental pocăința. Aceasta fiindcă după cum am spus pocăința este un fapt care ne face să fim atenți cu realitățiile lumii de de dincolo. O pocăință pentru a fi valabilă trebuie să fie făcută numai din proprieințiativă sau mai bine spus din libertate. Sunt mulți care se pocăiesc numai când sunt constrânși de cei din jur. Este bine să știm că aceasta în nici un fel nu este o pocăință adevărată. Nu este o pocăință adevărată fiindcă după cum am spus trebuie să ne pocăim din proprie inițiaivă. Cum se leagă prin urmare pocăința de libertate? Se leagă prin libertatea voinței. Sunte liberi și în acest mod în cele din urmă ajungem să ne dăm seama de care este sensul și originea pocăinței. Iată de ce sunt puțini cei care văd pocăința ca o manifestare a libertății. Aceasta fiindcă după cum am spus este bine să știm că pocăința este un fapt ce ne face să fim cât se poate de deschiși spre realitatea existenței binelui în această lume. Trebuie să ne pocăim și ajungem să facem aceasta din proprie inițiativă.[142]

Dacă ne vom uita în jurul nostru vom vedea că libertatea este un lucru care este prezentă în mai multe domenii:

1. Sunt cântece despre libertate,
2. Sunt poezii despre libertate,
3. Sunt monumente cu tema libertății,
4. Sunt filme despre libertate,
5. Sunt romane despre libertate,
6. Sunt tratate filosofice și științifice despre libertate etc.

Iată că este cât se poate de clar că omul este interesat în mod constat de libertate. De fapt dacă este să facem o investigație științifică vom vedea că libertatea este fără doar și poate o constată a istoriei umane. Mai ales în timpul revoluțiilor și a răscoalelor populare omul ajunge să fie conștient de libertate și se pare că atunci ajunge să devină când mai iubitor de libertate. Realitatea este că revoluțiile și răscoatele trec și omul rămâne în cele din urmă fără de libertate sau mai bine spus cu conștiiința libertății.[143] Iată de ce am spus că în cele din urmă deși omul ajunge să simtă cu intensitate libertatea atunci când este oprimat în cele din urmă când este liber ajunge să ignore libertatea. De aceasta am vorbit în această carte despre faptul că ajungem să prețuim libertatea atunci când nu o mai avem.[144]

Am vorbit în această carte de o anumită dialectică a libertății. Aceasta fiindcă după cum am spus libertatea poate să fie una exterioară când este redusă la ceea ce trăim cu trupul și la fel de bine este și o libertate interioară când este trăită cu sufletul. De multe ori aceste două libertăți sunt în antagonie sau mai bine spus în contradicție. Aceasta fiindcă una ne spune trupul și alta ne spune sufletul. Cum putem să ajungem la un acord al libertății interioare cu cea exterioară? Iată ce ne spunea în acest sens pedagogul german Fiederich Adolph Wilhelm Diestwerg: "libertatea exterioară este o urmare necesară a celei interioare, care străbate în toți membrii unei națiuni." Din aceasta trebuie să înțelegem că pe primul loc trebuie să punem libertatea interioară. Este cel mai important ca sufletul nostru să se simtă liber. Aceasta fiindcă după cum am spunea Diestwerg dacă sufletul nostru este liber ei bine această stare de libertate în cele din urmă va ajunge să se extindă și la la trupul nostru. Fiindcă trăim într-o societate care de cele mai multe ori cade dintr-o extremă în alta este foarte adevărat că ajungem să ne dăm seama că de libertate numai dacă sufletul nostru o simte și o experimentează pentru ca

142 Ilarion Felea, *Pocăința: studiu de documentare teologică și psihologică* (Sibiu, 1939).

143 Ronald J. MacGragor, *On the contexts of things human: an integrative view on brain, consciousness and freedom of will* (World Scientific Publishing Company, 2006).

144 De fapt este bine să știm că sunt destul de multe peroane care nu au o axiologie foarte bine pusă la punct și care fără doar și poate că trăiesc în confuzie. Este cu adevărat că pentru cei mai multe dintre noi libertatea este o problemă confuză. Aceasta fiindcă sunt momente în viață când ajungem să trăim libertatea cu mai mare intensitate și sunt momente în care nu mai avem aceiași inetensitate a simțirii libertății. Aceasta fiindcă după cum am spus este bine să știm că omul este o ființă care are sentimente. Totuși, trebuie să știm că libertatea este mai mult decât un setniment pe care îl avem. Este adevărat că uneori libertatea este un setiment dar la fel de bine trebuie să știm că libertatea este o stare existențială la care ajungem să ne ridicăm. Suntem din ce în ce mai puțini care ajungem să vedem libertatea ca fiind un lucru existențial fiindcă după cum am spus suntem limitați în ceea ce privește raportarea noastră la existență. Trebuie să simțim libertatea atât ca un sentiment cât și ca o stare existențială.

această trăire în cele din urmă să ajungă să se manifeste și asupra trupului. Nu înseamnă că dacă simțim libertate în sufletul nostru, trupul nostru este total străin de această libertate. Cei mai mulți dintre noi nu suntem conștienți de cele două dimensiuni ale libertății: interioară și exterioară și de aici se nasc mai multe neînțelegeri și confuzii. Când am luat decizia de a scrie această carte am voit să actualizăm o veche temă creștin ortodoxă pe înțelesul lumii de azi. Aceasta fiindcă după cum am spus este bine să știm că lumea de azi este într-o criză a libertății. Aceasta se poate vedea din multele surogate de libertate pe care omul de azi a ajuns să le trăiască și cu care de fapt nu face decât să se înșele că el este cu adevărat liber. Trebuie să știm că fiecare zi pe care o trăim trebuie să fie una în care din proprie libertate am ajuns să fim mai aproape de Dumnezeu și de existența Lui. Iată de ce am considerat oprtun să adresăm omului de azi mesajul că libertatea este fără doar și poate și una care are profunde consecințe și implicații teologice și religioase fiindcă fără de Dumnezeu omul nu are avea noțiunea de libertate. Trăim vremuri problematice și este bine să știm că numai prin creștinismul ortodox ajungem în cele din urmă să fim liberi. Aceasta fiindcă Iisus ne-a spus cât se poate de clar că: “ve-ți cunoaște adevărul și adevărul vă va face liberi” (Ioan 8, 32).[145]

[145] Nelson Tebbe, *Religious freedom in an egalitarian age* (Harvard, 2017).